

Školská samospráva a občianska aktivácia mládeže

Bratislava 2012

EVIDENČNÝ LIST REALIZAČNÉHO VÝSTUPU

Identifikačné údaje

Hlavné pracovisko:	Ústav informácií a prognóz školstva Staré grunty 52 842 44 Bratislava
Riešiteľské pracovisko:	Oddelenie prevencie a výskumov v oblasti mládeže
Názov realizačného výstupu:	Školská samospráva a občianska aktivácia mládeže
Zodpovedný riešiteľ:	Mgr. Marcela Bieliková
Spoluriešitelia:	PhDr. Marianna Pétiová, PhD. Mgr. Nad'a Kiripolská
Termín ukončenia:	júl 2012

Výskum problematiky školskej samosprávy bol realizovaný s finančným príspevkom Ministerstva školstva, vedy výskumu a športu SR v rámci grantového systému Iuventy na podporu výskumov

OBSAH

ÚVOD	4
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÉ VÝCHODISKÁ	6
1.1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ.....	6
1.1.1 <i>Občianstvo a participácia mládeže</i>	6
1.1.2 <i>Žiacke školské rady ako forma participácie detí a mládeže na živote školy</i>	7
1.1.3 <i>Legislatíva žiackych školských rád</i>	8
1.2 CIELE VÝSKUMU.....	9
1.3 METÓDY A TECHNIKY VÝSKUMU	9
1.4 VÝSKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	9
1.5 MATEMATICKO-ŠTATISTICKÉ SPRACOVANIE	9
1.6 PRIEBEH REALIZÁCIE VÝSKUMU	10
2. INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU	11
2.1 POČET A ŠTRUKTÚRA ŽIACKYCH SAMOSPRÁVNÝCH ORGÁNOV	11
2.2 NÁZORY RIADITEĽOV ŠKÔL NA ČINNOSŤ ŽIACKYCH SAMOSPRÁVNÝCH ORGÁNOV.....	13
2.2.1 <i>Hodnotenie činnosti žiackej samosprávy</i>	16
2.2.2 <i>Partnerstvo pri riešení problémov škôl</i>	19
2.2.3 <i>Konkrétne návrhy a pripomienky žiackej samosprávy</i>	20
2.2.4 <i>Akceptácia návrhov a pripomienok žiackej samosprávy</i>	22
2.2.5 <i>Dobry príklad</i>	23
2.2.6 <i>Zastupovanie školy žiackou samosprávou navonok</i>	25
2.2.7 <i>Spolupráca ŽSR so samosprávami iných škôl</i>	27
2.2.8 <i>Vzdelávanie členov žiackej samosprávy</i>	28
2.3 NÁZORY ŽIAKOV STREDNÝCH ŠKÔL NA ČINNOSŤ ŽIACKYCH SAMOSPRÁVNÝCH ORGÁNOV	30
2.3.1 <i>Charakteristika výskumnej vzorky</i>	31
2.3.2 <i>Interpretácia výsledkov výskumu</i>	31
2.3.2.1 <i>Právne vedomie</i>	31
2.3.2.2 <i>Participácia žiakov na živote školy</i>	36
2.3.2.3 <i>Činnosť žiackej samosprávy</i>	46
2.3.2.4 <i>Komunikácia žiakov s vedením školy</i>	58
2.3.2.5 <i>Motivácia mladých ľudí pre angažovanosť</i>	61
3. ZÁVERY.....	64
4. LITERATÚRA.....	75

Občania každého veku by mali byť schopní prispievať svojimi postojmi a názormi k riešeniu problémov ovplyvňujúcich prostredie, v ktorom žijú. Je to prejav demokracie vyskytujúcej sa v spoločnosti na všetkých úrovniach, od parlamentnej až po miestnu komunitu, akou je obec či škola. Reálna občianska participácia mladých ľudí sa rozvíja spolu s uznaním oprávnenosti nárokov a uspokojením ich potrieb a záujmov. Žiaci stredných škôl majú možnosť demokraticky ovplyvňovať dianie v škole a participovať na ňom prostredníctvom žiackych školských rád existujúcich na gymnáziách a stredných odborných školách. Legislatívne im to umožňuje zákon NR SR č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Podľa ustanovenia § 25 a 26 Žiacka školská rada umožňuje vyjadrovať sa k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania, spolupodieľať sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku a zastupovať žiakov vo vzťahu k vedeniu školy. Úspešné napĺňanie poslania žiackej školskej rady sa odráža v spokojnosti žiakov s činnosťou školy a ich samosprávneho orgánu. Žiacka školská rada tak reprezentuje záujmy žiakov a zastupuje ich nielen vo vzťahu k vedeniu školy, ale i navonok, napríklad vo vzťahu k iným mládežníckym subjektom.

Výskumná úloha „Školská samospráva a občianska aktivácia mládeže“ kontinuálne nadväzuje na výskumy realizované v Ústave informácií a prognóz školstva v rokoch 2004 a 2007. V oboch rokoch bolo riešenie úlohy v súlade s požiadavkou zadávateľa (MŠVVaŠ) zamerané na počet, štruktúru, participáciu a na názory a postoje k žiackej samospráve, a to na všetkých typoch stredných škôl (vrátane súkromných a cirkevných).

1. Teoreticko-metodologické východiská

1.1 Teoretické východiská

1.1.1 Občianstvo a participácia mládeže

Integrácia Slovenska do Európskej únie predstavovala výzvu aj pre štátnu politiku vo vzťahu k mládeži, ktorá venovala pozornosť príprave mladých ľudí pre *európske občianstvo*. To si vyžaduje, aby občania dosahovali už určitú úroveň demokracie prejavujúcej sa nielen rešpektovaním ľudských práv menších, ale aj práv občanov vo vzťahu k vyjadreniu svojich politických názorov a uplatňovaniu občianskych práv ako sú sloboda združovania a prejavu názoru napr. prostredníctvom petície. Pred mladými ľuďmi stojí dôležitá úloha, vedieť učiť sa ako byť dobrým občanom znamená vedieť rozpoznať, či štát funguje nad úrovňou našich občianskych možností. Súčasne chcieť a vedieť, ako prejaviť svoj názor a postoj v legálnych a verejných formách (parlamentné voľby, petície, občianske zhromaždenia a hnutia) a dosiahnuť zmenu jeho pôsobenia. To všetko je začlenené do pojmu *klúčové občianske kompetencie*.

Od mladých ľudí sa očakáva, že budú vedieť v praxi využiť znalosti o svojich občianskych právach a povinnostiach, osvojiť si základné schopnosti na ich využívanie a plnenie. Proces prechodu dospelujúceho do dospelosti sa musí zavŕšiť nielen získaním praktických zážitkov a skúseností z pracovného procesu, v ktorom sa preveruje efektívnosť získaných základných kvalifikácií (ovládať cudzie jazyky, zručnosť využívať nové informačné technológie, podnikateľský duch, sociálno-komunikačné zručnosti a pod.) vo formálnom i neformálnom vzdelávacom procese, ale aj získaním znalostí o demokratickom občianstve, schopností a skúseností uplatňovať svoje občianske práva a povinnosti, čo je možné vymedziť pod pojmom *občianska gramotnosť*. Tento proces si vyžaduje rekonštrukciu *výchovy k občianstvu* v škole (inovovanie osnov niektorých učebných predmetov) a praktický život v školských žiackych samosprávnych orgánoch (žiacke školské rady a akademické senáty). V mimoškolskom čase je potrebné vytvárať neformálne združenia občanov s účasťou detí a mládeže, neformálne občianske hnutia a iniciatívy, obecné a mestské parlamenty detí a mládeže. Moderná koncepcia výchovy mládeže k občianstvu umožňuje a vyžaduje spájať vo vyššej miere vymoženosti formálneho vzdelávania v škole a neformálneho vzdelávania v štruktúrach práce s mládežou v občianskej spoločnosti, čo predpokladá, že najmä medzi mladými ľuďmi bude čo najviac aktívnych jedincov, ktorí budú participovať na miestnom, štátnom a európskom živote. (Macháček, L., 2006, s. 10-11).

Formálne a neformálne vzdelávanie musí však rešpektovať skutočnosť, že deti a mladí ľudia sa v súčasnosti veľa učia o spoločenskom živote, o jeho reálnych hodnotách, normách a pravidlách, o tom, ako sa môžu stať úspešnými prostredníctvom informálneho vzdelávania, ktorého prvou inštitúciou sú rovesnícke skupiny a druhou prostriedky masmediálnej komunikácie. Výchova k občianstvu je zložitý proces, ktorý sa môže v podmienkach výchovy mládeže v škole obsahovo inovovať iba vo väzbe na reálne procesy nadobúdania *občianskych* (právo na osobné a súkromné vlastníctvo, sloboda prejavu, zhromažďovania...), *politických* (aktívne a pasívne volebné právo..) a *sociálnych práv* (právo na istý sociálny štandard). Tieto práva majú byť garantované fungujúcim právnym štátom a jeho nezávislými inštitúciami, zodpovedajúcimi za ich dostupnosť každému občanovi v štáte (Macháček, L., 2005, s. 5-6).

Participácia je, podľa definície, prioritný element demokratickej stability, pretože je jedným zo základných práv a predstavuje zapojenie každého jednotlivca do verejného a rozhodovacieho procesu. Je dôležitým znakom demokraticko-politického vzdelávania a predpokladá pripravenosť, schopnosť a účasť každého jednotlivca na živote spoločnosti vo

všetkých oblastiach. Ako uvádza M. Dugovičová (2007, s. 6-7) koncept participácie možno vzťahovať na viaceré oblasti spoločenského života. Participácia je považovaná za sociálny jav, ktorý istým spôsobom vypovedá o stave danej komunity. V kontexte politických súvislostí získava nový významový odtieň, pretože predstavuje systém participatívnej demokracie, ktorý funguje na predpoklade participujúcich občanov. Je potrebné si uvedomiť, že takýto typ občana nie je samozrejmosťou a je dôležité u občanov a zvlášť u mladých ľudí, zvýšiť záujem o veci verejné. Ved' reálna občianska participácia mladých ľudí sa rozvíja spolu s vyslovením, objasnením, verbálnym uznaním oprávnenosti nárokov a uspokojovaním ich potrieb a záujmov.

1.1.2 Žiacke školské rady ako forma participácie detí a mládeže na živote školy

Škola je inštitúcia, ktorá má poslanie zabezpečiť mladej generácii prenos znalostí, schopností a kompetencií, na ktorých je postavený celý kultúrny systém našej spoločnosti. Okrem získania vedomostí a poznatkov potrebných pre život je dôležité, aby sa mladý človek v tomto prostredí naučil nielen komunikovať s rovesníkmi a dospelými osobami, ale i formulovať a vyjadrovať svoje názory a predkladať argumenty.

Po roku 1989 a ešte viac v roku 2003 sa pre žiakov otvárali vhodné oblasti pre participáciu a spoluzodpovednosť tak, aby si ešte v škole mohli osvojiť praktické postupy pri uplatňovaní svojich práv a povinností. Zákon NR SR 596 z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve (platný od 1.1. 2004) v ustanovení § 26 Žiacka školská rada tohto zákona umožňuje:

- aby sa žiacka školská rada (ďalej len ŽŠR) vyjadrovala k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania
- aby sa podieľala na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku
- aby zastupovala žiakov vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy
- aby volila svojich zástupcov do rady školy.

Zo spomenutého zákona vyplýva, že do agendy ŽŠR môžu patriť všetky relevantné skutočnosti, ktoré sa bezprostredne i sprostredkovane týkajú žiakov a ich existencie v škole. Patria sem nielen individuálne problémy žiakov, vzájomné vzťahy a vzťahy k členom pedagogického zboru, ale i údržba a prestavba školy, problémy spojené s administráciou a dopravou, výber obsahu, metód a foriem vyučovania, tvorba a aplikácia vzdelávacích projektov, diskusie o voľbe predmetov a metódach hodnotenia žiakov. Rozhodnutia žiackej školskej rady na strednej škole, študentskej rady, či akademického senátu na vysokej škole, sa dotýkajú všetkých žiakov a študentov. Je preto potrebné, aby tieto samosprávne orgány mali podporu nielen zo strany žiakov a študentov, ale boli akceptované aj vedením školy. V tejto oblasti je veľmi dôležitý koordinátor žiackej školskej rady - pedagóg zvolený žiakmi, ktorého úlohou je uľahčovať komunikáciu žiakov s vedením školy, podporovať kreativitu žiakov a zjednocovať kolektív.

Ako uvádza M. Bošňáková (2004, s.7- 8), žiacka školská rada je štruktúra, ktorá umožňuje žiakom získať praktické skúsenosti participatívneho alebo angažovaného demokratického občianstva v konfrontácii s deklarovanou výchovou a vzdelávaním k občianstvu vo viacerých všeobecných i špecifických učebných predmetoch v škole. Úspešné napĺňanie poslania žiackej školskej rady sa odráža v spokojnosti žiakov s činnosťou ich samosprávneho orgánu. Žiacka rada reprezentuje žiakov strednej školy a zastupuje ich záujmy vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy. Tvorí ju 5 až 11 žiakov školy zvolených v tajnom hlasovaní nadpolovičnou väčšinou žiakov strednej školy. Zvolení členovia ŽŠR môžu zastupovať žiakov aj navonok, s ambíciou reprezentovať školu na komunálnej úrovni v príslušnom regióne a v spolupráci s ďalšími mládežníckymi subjektmi. Formou

inštitucionalizácie v mestskej rade mládeže alebo v mestskom detskom a mládežníckom parlamente sa posilňujú nielen rozhodovacie kompetencie, ale aj preberanie zodpovednosti za riešenie problémov detí a mládeže v danom regióne.

Prvou činnosťou žiackej školskej rady je príprava základných dokumentov (stanovy alebo štatút a časový harmonogram činnosti). Tieto dokumenty by mali byť prijaté vedením školy a podporované všetkými žiakmi. Definovať problémy a odstraňovať nedostatky pomáha každoročné zhodnotenie činnosti žiackej školskej rady, pričom je veľmi dôležité zhodnotiť aj tie aktivity, ktoré pôsobili pozitívne a splnili svoj účel. V praxi sa osvedčilo aj poskytovanie informácií o činnosti žiackej samosprávy a získanie spätnej väzby od čo najvyššieho počtu žiakov. Je dobré, ak sa vytvárajú neformálne skupiny žiakov, ktoré monitorujú potreby a problémové oblasti a spolupracujú so žiackou školskou radou v priebehu celého školského roku. Taktiež podpora účasti členov žiackej samosprávy na metodických a vzdelávacích podujatiach, výmena skúseností z činnosti práce žiackej školskej rady a spolupráca členov samosprávneho orgánu z viacerých stredných škôl sa ukázali ako prvky výrazne posilňujúce činnosť žiackych školských rád. V súčasnosti môžu členovia žiackych školských rád a koordinátori získať mnoho poznatkov a dobrých rád na internetovom portáli www.ziackeskolskerady.sk alebo aj od členov regionálnych centier mládeže s garanciou MŠVVaŠ SR, ktoré sa najmä v Prešovskom a Košickom kraji aktívne podieľajú na podpore práce žiackych školských rád. (Janasová, Z., 2006, s.83-84).

1.1.3 Legislatíva žiackych školských rád

Žiacka školská rada zastupuje záujmy žiakov strednej školy, jej členovia sú ich zvolenými reprezentantmi vo vzťahu k vedeniu školy. Žiacke školské rady ako už bolo uvedené vznikli prijatím Zákona NR SR č. 596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, kde ich vznik a poslanie upravuje § 26 uvedeného zákona. K ďalším dokumentom týkajúcim sa žiackych školských rád patria:

- **Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 230/2009 Z.z.**, ktorou sa mení vyhláška Ministerstva školstva SR č.291/2004, ktorou sa určujú podrobnosti o spôsobe ustanovenia orgánov školskej samosprávy, o ich zložení, o ich organizačnom a finančnom zabezpečení. Vyhláška je účinná od 20.6.2009.
- **Zákon č 282/2008 o podpore práce s mládežou**, ktorý upravuje podporu práce s mládežou, financovanie, akreditáciu vzdelávacích zariadení v oblasti práce s mládežou a dobrovoľnícku službu.
- **Programy finančnej podpory aktivít detí a mládeže na roky 2008-2013**, obsahujúce programy ADAM 1,2,3, vypracované Ministerstvom školstva SR za účelom podpory aktivít mimo procesu formálneho vzdelávania.
- **Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži**, definujúce ciele, princípy, oblasti pôsobnosti štátu, samosprávy a iných subjektov vo vybraných oblastiach života detí a mládeže na roky 2008-2013¹.

---

¹ Príručka pre žiacke školské rady, Rada mládeže Žilinského kraja, 2010, s. 5

1.2 Ciele výskumu

Cieľom výskumu je zmapovať existenciu žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách a zistiť mieru ich participácie na živote školy. Súčasne analyzovať názory riaditeľov škôl ako aj žiakov na prácu a význam žiackych samosprávnych orgánov v prostredí stredných škôl. Zistené výsledky sú komparované s výsledkami predchádzajúcich výskumných zisťovaní (2004 a 2007) s cieľom poukázať na vývojové trendy v predmetnej problematike.

1.3 Metódy a techniky výskumu

Prvá časť výskumu predstavuje **kvantitatívnu analýzu** existencie žiackych samosprávnych orgánov na všetkých typoch stredných škôl v Slovenskej republike (štátnych, cirkevných a súkromných), ich organizačnej štruktúry a zloženia v zmysle zákona NR SR č. 596 z 5. novembra 2003 o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Druhú časť tvoril výskum názorov riaditeľov škôl na problematiku činnosti žiackej samosprávy, ktorý sa realizoval metódou štandardizovaného rozhovoru s riaditeľmi všetkých stredných škôl na Slovensku. Dotazník, ktorý dostali mailom, obsahoval najprv otázku zameranú na existenciu žiackej školskej rady na ich škole.

Z celkového počtu odpovedí boli vyselektované tri typy stredných škôl:

1. školy, ktoré majú žiacku školskú radu založenú,
2. školy, ktoré žiacku školskú radu doposiaľ nemajú, avšak v blízkej budúcnosti ju hodlajú založiť
3. školy, ktoré žiacku školskú radu nemajú a ani neuvažujú o jej zriadení.

Následne boli opäť prostredníctvom mailu oslovení riaditelia škôl, ktorí v prvej fáze výskumu uviedli, že na ich škole je ustanovená žiacka školská rada. Tí obdržali dotazník obsahujúci 11 otázok zameraných na zistenie podmienok existencie žiackych školských rád a zmapovanie ich názorov na činnosť tohto samosprávneho orgánu.

1.4 Výskumné otázky a hypotézy

V rámci realizácie výskumu boli stanovené nasledujúce **výskumné otázky**:

1. Koľko žiackych školských rád v súčasnosti pôsobí na stredných školách?
2. Aká je tendencia v ich zakladaní?
3. Aké je ich rozloženie vo vzťahu k typu školy (gymnázia, stredné odborné školy) a vo vzťahu k jednotlivým krajom Slovenska?
4. Ako hodnotia ich prácu riaditelia škôl a do akej miery ich činnosť ovplyvňuje život školy?

1.5 Matematicko-štatistické spracovanie

Výsledky výskumu boli spracované prostredníctvom softvéru na vyhodnotenie sociologických výskumov SPSS. Pre matematicko-štatistickú analýzu boli použité nasledovné metódy: prvostupňová analýza údajov (charakteristiky výberového súboru podľa vopred určených demografických znakov), druhostupňová analýza údajov (testovacie kritérium Pearsonov Chí square koeficient).

1.6 Priebeh realizácie výskumu

- vypracovanie metodiky výskumu
  - zber dát u riaditeľov SŠ
  - logická a optická kontrola údajov a škálovanie dát
  - vytvorenie matrice a nahrávanie dát od riaditeľov
  - matematicko-štatistické spracovanie dát, príprava zoznamov
  - interpretácia výsledkov výskumu, porovnanie dát
  - spracovanie priebežnej správy
  - kódovanie a nahrávanie údajov za žiakov
  - matematicko-štatistické spracovanie dát
  - interpretácia názorov žiakov
  - spracovanie záverečnej správy
- marec 2011
apríl 2011
máj – jún 2011
júl 2011
august 2011
september - november 2011
december 2011
január 2012
február 2012
marec-jún 2012
jún 2012

2. Interpretácia výsledkov výskumu

2.1 Počet a štruktúra žiackych samosprávnych orgánov

Prvá etapa výskumu bola zameraná na zmapovanie existencie žiackych samosprávnych orgánov na všetkých typoch stredných škôl – gymnáziách, stredných odborných školách a konzervatóriách. Do výskumného súboru boli zaradené okrem základných typov stredných škôl aj spojené stredné školy zložené z dvoch alebo troch stredných škôl, stredné školy štátne, cirkevné, aj súkromné školy, a to aj napriek tomu, že na tieto školy sa nevzťahuje §26 Žiacke školské rady príslušného zákona². Zo všetkých stredných škôl v rámci SR (šk.r.2010/2011 – 738 škôl) nám zaslalo požadovanú informáciu 495 (67,1%), v prípade 44 (6,0%) škôl sa pošta vrátila ako nedoručiteľná a 199 (26,7%) škôl neodpovedalo. Z počtu 495 stredných škôl, ktoré odpovedali, má 431 (87,1%) ustanovený žiacky samosprávny orgán, 29 (5,8%) uviedlo, že uvažujú o jej zriadení a 35 (7,1%) stredných škôl jednoznačne deklarovalo absenciu žiackej samosprávy. **Celkovo možno konštatovať, že z 738 stredných škôl v Slovenskej republike má ustanovenú žiacku školskú radu 58,4% (431) stredných škôl.**

Porovnaním získaných údajov v závislosti na jednotlivé kraje Slovenska sa zistilo, že najvyššie percentuálne zastúpenie žiackych samosprávnych orgánov vykazovali stredné školy v Žilinskom kraji (z 96 stredných škôl 73 škôl - 76,0%) a v Nitrianskom kraji (z 90 stredných škôl 66 škôl - 73,3%). Za nimi nasleduje Trenčiansky (z 63 stredných škôl 43 škôl - 68,3%) a Banskobystrický kraj (z 88 stredných škôl 55 škôl - 62,5%). Približne 50% stredných škôl v Trnavskom a Košickom kraji potvrdilo existenciu žiackej samosprávy (TT z 71 stredných škôl 37 škôl - 52,1%, KE z 90 stredných škôl 46 škôl - 51,1%). V Bratislavskom a Prešovskom kraji ani polovica stredných škôl nemá zriadený žiacky samosprávny orgán, v Bratislavskom kraji z 112 stredných škôl má samosprávu 54 škôl - 48,2% a v Prešovskom kraji z 118 stredných škôl 57 škôl - 48,3%. Rozdiely podľa typu strednej školy sú nasledovné:

- v Bratislavskom kraji je zriadená žiacka školská rada v 20 gymnáziách, 33 stredných odborných školách a v jednej spojenej škole
- v Trnavskom kraji žiacky samosprávny orgán pracuje v 14 gymnáziách, v 21 SOŠ, v jednom konzervatóriu a v jednej spojenej škole
- v Trenčianskom kraji má žiacku samosprávu 11 gymnázií a 44 SOŠ
- v Nitrianskom kraji je zriadený žiacky samosprávny orgán v 21 gymnáziách, 44 SOŠ a v jednej spojenej škole
- v Žilinskom kraji pracuje žiacka samospráva v 21 gymnáziách, v 41 SOŠ, v jednom konzervatóriu a v 4 spojených školách
- Banskobystrický kraj zastupuje žiacka samospráva v 18 gymnáziách, 35 SOŠ a v 2 spojených školách
- v Prešovskom kraji pracuje samospráva v 16 gymnáziách a 3 SOŠ
- a v Košickom kraji je zriadený žiacky samosprávny orgán v 12 gymnáziách, v 33 stredných odborných školách a v jednej spojenej škole.

Celkovo je v súbore stredných škôl so žiackou samosprávou 133 gymnázií (30,9%), 283 stredných odborných škôl (65,7%), 4 konzervatóriá (0,9%) a 9 spojených škôl (2,1%). Počty škôl so žiackou samosprávou v jednotlivých krajoch SR a typoch škôl podrobne uvádza tabuľka.

² §38, odstavce 2 a 3 zákona NR SR č.596/2003 Z.z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Tabuľka č. 1

Kraj		Počet	%	G	SOŠ	Konzerv.	Spojené školy	ŽŠR
BA	SŠ-spolu	112	100	44	64	4		54
	SŠ so ŽŠR	54	48,2	20	33	1	0	
TT	SŠ-spolu	71	100	22	48	1		37
	SŠ so ŽŠR	37	52,1	14	21	1	1	
TN	SŠ-spolu	63	100	19	44	0		43
	SŠ so ŽŠR	43	68,3	11	31	0	1	
NR	SŠ-spolu	90	100	28	60	2		66
	SŠ so ŽŠR	66	73,3	21	44	0	1	
BB	SŠ-spolu	88	100	30	56	2		55
	SŠ so ŽŠR	55	62,5	18	35	0	2	
ZA	SŠ-spolu	96	100	29	64	3		73
	SŠ so ŽŠR	73	76,0	21	47	1	4	
PO	SŠ-spolu	118	100	40	78	0		57
	SŠ so ŽŠR	57	48,3	16	39	0	0	
KE	SŠ-spolu	90	100	36	60	4		46
	SŠ so ŽŠR	46	51,1	12	33	1	0	
Spolu	SŠ - spolu	738	100	248	474	16		58,4%
	SŠ so ŽŠR	431	58,4%	30,9%	65,8%	0,9%	2,1%	

Ak výsledky porovnáme s výsledkami zisťovania v roku 2004 a 2007 zistíme, že dochádza k neustálemu nárastu počtu stredných škôl so zriadenou žiackou samosprávou. A tak zatiaľ čo v roku 2004 malo ustanovenú žiacku školskú radu 32,8% (288) škôl a v roku 2007 50,2% (404) škôl, v školskom roku 2010/2011 potvrdilo existenciu žiackej samosprávy až 58,4% (431) stredných škôl.

Posun oproti výsledkom v roku 2007 nastal aj v prípade zastúpenia žiackych školských samospráv v jednotlivých krajoch, kedy v pomere k počtu stredných škôl na kraj bol najvyšší počet žiackych samosprávnych orgánov zaznamenaný v Trenčianskom kraji (62,5%), v súčasnosti v Žilinskom kraji (76,0%). Po Trenčianskom kraji v počte žiackych samospráv nasledoval Banskobystrický (57,4%) a Prešovský kraj (55,2%), naopak najnižšie zastúpenie vykazovali stredné školy v Bratislavskom kraji (34,2%). V rámci aktuálneho prieskumu je druhým krajom SR s najvyšším percentom škôl so žiackym samosprávnym orgánom Nitriansky kraj (73,3%) a za ním nasleduje Banskobystrický kraj (62,5%). V ostatných krajoch dosahuje percento zriadených žiackych samospráv v stredných školách okolo 50%, pričom najnižšie zastúpenie majú obdobne ako v predchádzajúcom zisťovaní stredné školy v Bratislavskom kraji, kde je len 48,2% stredných škôl so zriadenou samosprávou.

Tabuľka č. 2 Porovnanie za školské roky 2006/2007 a 2010/2011

Kraj	2010/2011	Počet	%	ŽŠR	Kraj	2006/2007	Počet	%	ŽŠR
BA	SŠ-spolu	112	100	54	BA	SŠ-spolu	114	100	39
	SŠ so ŽŠR	54	48,2			SŠ so ŽŠR	39	34,2	
TT	SŠ-spolu	71	100	37	TT	SŠ-spolu	78	100	32
	SŠ so ŽŠR	37	52,1			SŠ so ŽŠR	32	41,02	
TN	SŠ-spolu	63	100	43	TN	SŠ-spolu	62	100	39
	SŠ so ŽŠR	43	68,3			SŠ so ŽŠR	39	62,9	
NR	SŠ-spolu	90	100	66	NR	SŠ-spolu	92	100	47
	SŠ so ŽŠR	66	73,3			SŠ so ŽŠR	47	51,1	
BB	SŠ-spolu	88	100	55	BB	SŠ-spolu	101	100	58
	SŠ so ŽŠR	55	62,5			SŠ so ŽŠR	58	57,4	
ZA	SŠ-spolu	96	100	73	ZA	SŠ-spolu	101	100	51
	SŠ so ŽŠR	73	76,0			SŠ so ŽŠR	51	50,5	
PO	SŠ- spolu	118	100	57	PO	SŠ- spolu	134	100	74
	SŠ so ŽŠR	57	48,3			SŠ so ŽŠR	74	55,2	
KE	SŠ- spolu	90	100	46	KE	SŠ- spolu	122	100	64
	SŠ so ŽŠR	46	51,1			SŠ so ŽŠR	64	52,5	
Spolu	SŠ - spolu	738	100	431	Spolu	SŠ - spolu	804	100	404
	SŠ so ŽŠR	431	58,4%			SŠ so ŽŠR	404	50,2%	
Kraj	2010/2011	Počet	%	ŽŠR	Kraj	2006/2007	Počet	%	ŽŠR

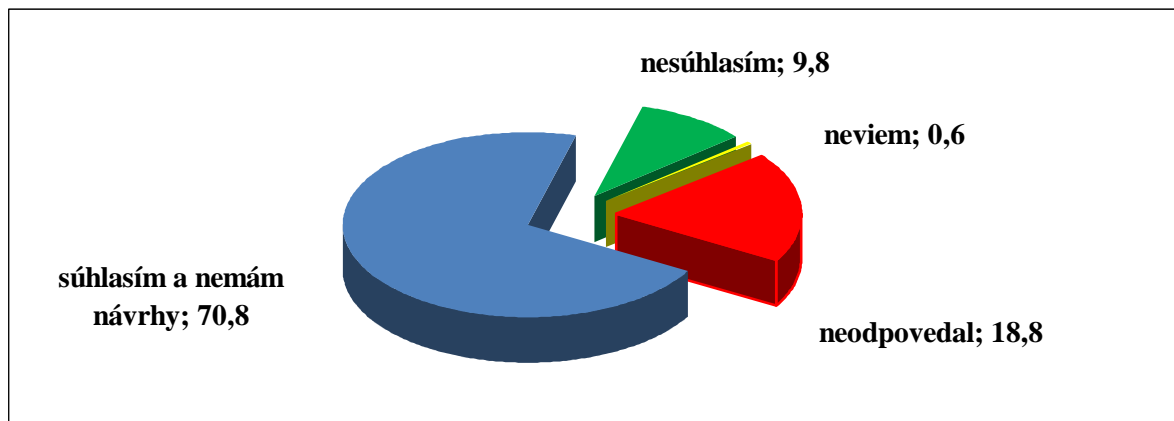
2.2 Názory riaditeľov škôl na činnosť žiackych samosprávnych orgánov

Zákon číslo 596/2003 Zbierky zákonov o štátnej správe v školstve a školskej samospráve, konkrétne paragraf 26, charakterizuje a špecifikuje funkciu a právomoci žiackej školskej rady, ktorá ak je na škole zriadená, reprezentuje žiakov strednej školy a zastupuje ich záujmy vo vzťahu k riaditeľovi a vedeniu školy. Naša prvá otázka, ktorú sme riaditeľom stredných škôl položili, zisťovala, do akej miery súhlasia, resp. nesúhlasia so znením uvedeného zákona. Väčšina opýtaných riaditeľov (245; 70,8%) uviedla, že so znením zákona súhlasia a nemajú žiadne návrhy na jeho zmenu, 65 riaditeľov (18,8%) na túto otázku neodpovedalo, 34 riaditeľov (9,8%) vyjadrilo nesúhlas a predložilo určité návrhy na jeho spresnenie a dvaja (0,6%) uviedli možnosť neviem.

Z tých, ktorí vyjadrili nesúhlas s uvedeným zákonom,

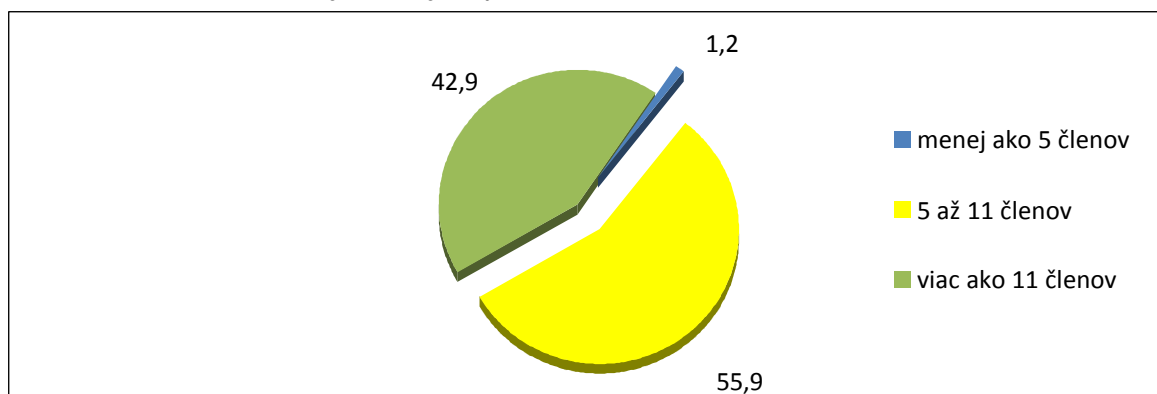
- presnejšiu a jasnejšiu formuláciu navrhlo 14,7% riaditeľov,
- návrh, že každá trieda by mala mať svojho zástupcu v žiackej školskej rade (počet členov by nemal byť ohraničený v zákone) uviedlo 23,5% riaditeľov,
- potrebu dopracovania koordinátorov žiackych školských rád (znižit' úväzok učenia, príplatok ako za triedníctvo) uviedlo 23,5% riaditeľov,
- náklady na činnosť žiackych školských rád by mali byť riešené osobitným rozpočtom zriaďovateľa uviedlo 11,8% riaditeľov,
- zástupca žiakov v žiackej školskej rade by mal byť spôsobilý na právne úkony (8,8%),
- riaditelia tiež navrhli väčšiu možnosť participácie a právomocí žiackej školskej rady pri podieľaní sa na chode školy/školstva (5,9%)
- ministerstvo školstva by malo vypisovať granty a projekty pre žiacke školské rady (2,9%).

Grafč.1 Súhlas, resp. nesúhlas so znením zákona

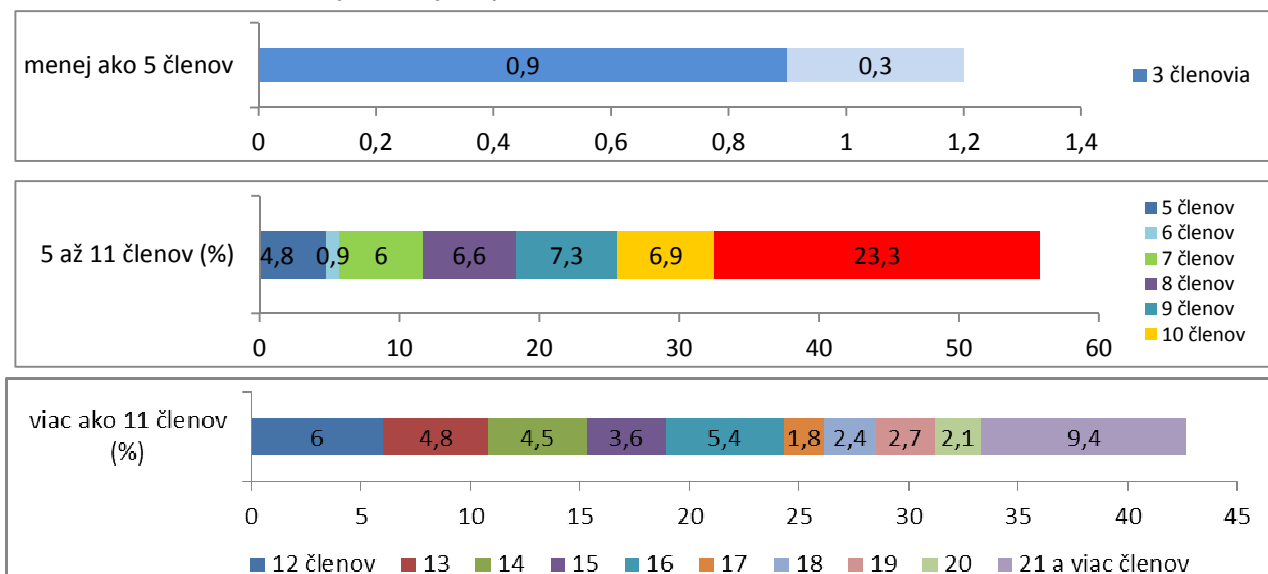
Žiacka školská rada by mala mať podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve 5 až 11 členov (zákon č. 596/2003 Z.z.). Väčšina riaditeľov stredných škôl (55,9%) uviedla, že ich žiacka školská rada má práve 5 až 11 členov, 42,9% riaditeľov však uviedlo počet 12 a viac členov a 1,2% riaditeľov sa dokonca vyjadrilo, že ich žiacka školská rada má menej než 5 členov.

Graf č. 1 Počet členov žiackej školskej rady (v%)

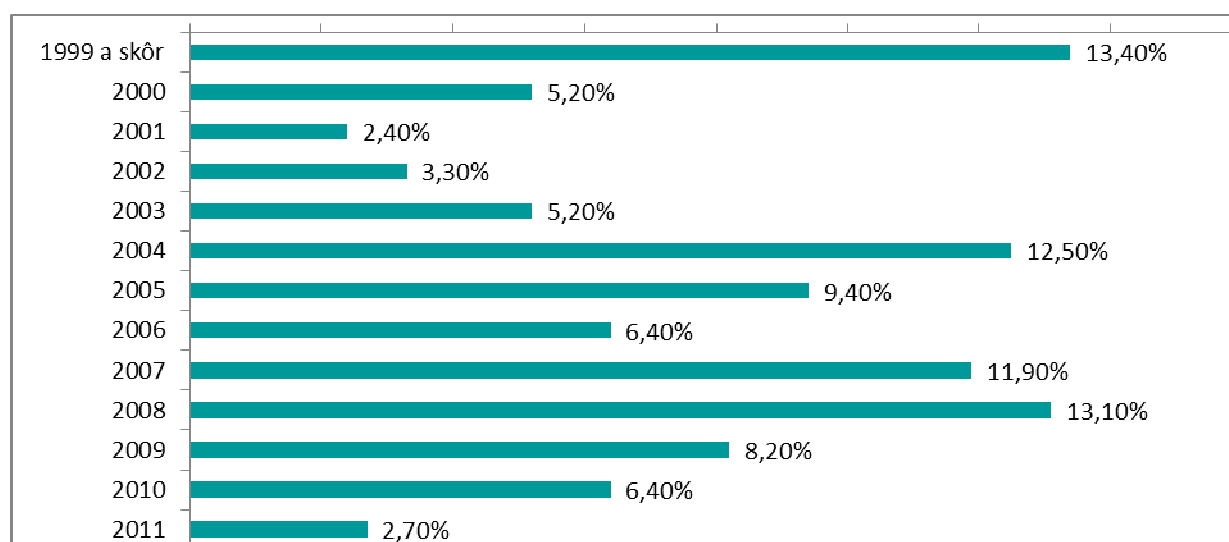
Takmer štvrtina opýtaných riaditeľov uviedla, že ich žiacka školská rada má 11 členov (23,3%). Pomerne často tiež uviedli 21 a viac členov (9,4%), 9 členov (7,3%), 10 členov (6,9%), 8 členov (6,6%), 7 alebo 12 členov (6%) a 16 členov (5,4%).

Graf č. 2 Počet členov žiackej školskej rady (v %)

Žiacke školské rady stredných škôl, ktorých riaditeľov sme oslovili, boli založené v rôznom časovom období a v minulosti niesli názvy ako študentská rada či študentský parlament. Najstaršia, ktorú evidujeme na základe výsledkov výskumu, vznikla v roku 1956 (zaradená do kategórie 1999 a skôr; 13,4%). Najčastejšie žiacke školské rady vznikali v roku 2008 (ak neberieme do úvahy žiacke školské rady, ktoré vznikli v roku 1999 a skôr), kedy bolo založených 13,1% žiackych školských rád z opýtaných stredných škôl. Vyšší počet žiackych školských rád vznikol tiež v rokoch 2004 (12,5%) a 2007 (11,9%). Naopak najmenej z opýtaných riaditeľov sa vyjadrilo, že ich žiacka školská rada bola založená v roku 2001 (2,4%) a 2011 (2,7%).

Graf č. 3 Rok vzniku žiackej školskej rady (v%)

2.2.1 Hodnotenie činnosti žiackej samosprávy

Riaditeľov stredných škôl sme sa tiež pýtali, ako by zhodnotili činnosť žiackej školskej rady v ich škole. Takmer polovica odpovedí (47,6%) obsahovala vyjadrenie, že žiacka školská rada organizuje, alebo pomáha organizovať rôzne podujatia, športové akcie, výlety, charitatívne akcie či dobrovoľné zbierky. Pätina odpovedí (22,3%) obsahovala stručné vyjadrenie, že úroveň žiackej školskej rady na škole je dobrá, resp. prínosná, 13,7% respondentov sa vyjadrilo, že žiacka školská rada sa venuje návrhom pre zlepšenie života školy, 12,2% odpovedí vyjadrovalo, že žiacka školská rada spolupracuje alebo je rovnocenným partnerom vedeniu školy a 11,3% odpovedí hovorilo, že stretnutia žiackej školskej rady sú vykonávané pravidelne. Priemernou aktivitou hodnotilo činnosť žiackej školskej rady 9,5% odpovedí a 8,8% odpovedí vyjadrilo názor, že žiacka školská rada pracuje len na podnet pedagogického pracovníka. 8,5% riaditeľov škôl tvrdilo, že žiacka školská rada má vlastnú iniciatívu, je samostatná a aktívne spolupracuje, v 8,2% odpovedí sa respondenti sťažovali na nezáujem o činnosť žiackej školskej rady zo strany samotných študentov. Riaditelia stredných škôl ďalej vyzdvihli, že žiacka školská rada zabezpečuje úpravu priestorov a okolia školy a vykonáva rôzne ekologické aktivity (7%) a tiež, že žiacka školská rada podporuje komunikáciu a spoluprácu žiakov s učiteľmi a vedením školy (6,1%).

Graf č. 4 Zhodnotenie činnosti žiackej školskej rady(v%)

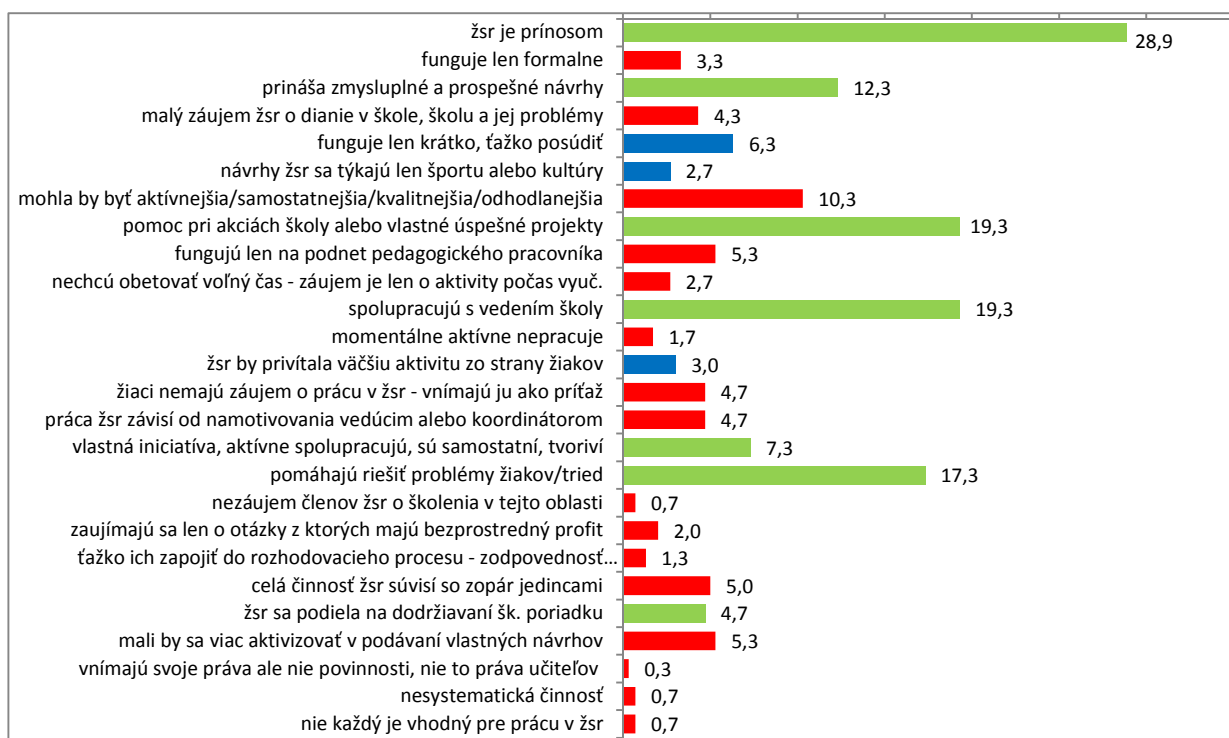

Odpovede, ktoré sa týkali postrehov a skúseností s činnosťou žiackej školskej rady môžeme rozdeliť do troch kategórií. Do prvej kategórie (v grafe nižšie označené zelenou farbou) sme zaradili odpovede s pozitívnymi vyjadreniami. Do počtu ich je síce menej ako tých s negatívnymi vyjadreniami (červená farba), percentuálne sa k nim však priklonil oveľa väčší počet opýtaných riaditeľov. V poslednej tretej kategórii (modrá farba) sú neutrálne vyjadrenia, nezaradené do predchádzajúcich kategórií.

V najväčšej miere boli zastúpené pozitívne vyjadrenia, že žiacka školská rada je pre školu prínosom (28,9%), že organizuje rôzne úspešné projekty (kultúrne podujatia, športové akcie, výlety, charitatívne akcie, dobrovoľné zbierky) alebo spolupracuje pri akciách školy (19,3%), že spolupracuje s vedením školy (19,3%), že pomáha riešiť problémy žiakov, resp. tried

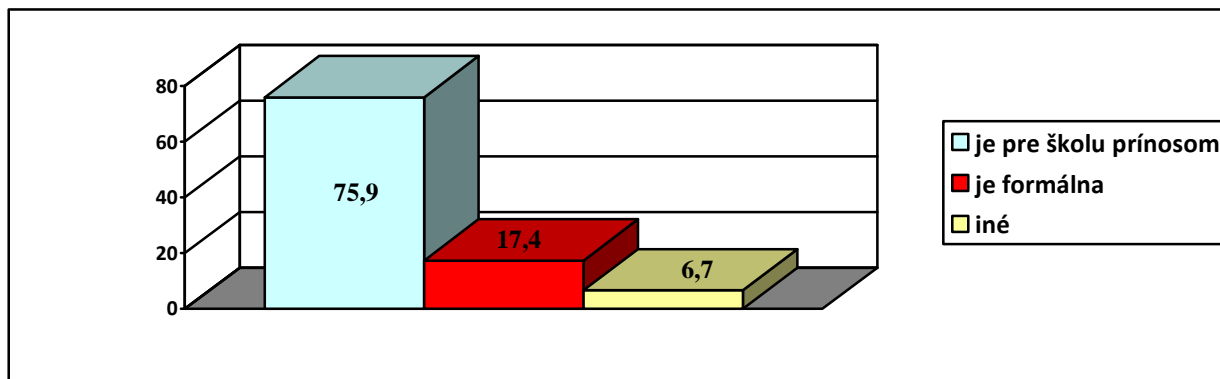
(17,3%) alebo, že žiacka školská rada prináša zmysluplné a prospešné návrhy (12,3%). 10,3% odpovedí obsahovalo tvrdenie, že žiacka školská rada by mohla byť aktívnejšia, samostatnejšia, kvalitnejšia, odhodlanejšia a naopak 7,3% odpovedí tvrdilo, že žiacka školská rada je tvorivá, samostatná, iniciatívna a aktívne spolupracujúca. 6,3% odpovedí konštatovalo, že žiacka školská rada funguje len krátko, a preto ťažko posudzovať jej činnosť. 5,3% odpovedí navrhovalo, že žiacka školská rada by sa mala viac aktivizovať v podávaní vlastných návrhov ale tiež, že funguje len na podnet pedagogického pracovníka (tiež 5,3%). 5% odpovedí vyjadrovalo názor, že celá činnosť žiackej školskej rady súvisí len so zopár jedincami. Hodnotu 4,7% dosiahli až tri výroky – žiaci nemajú o prácu v žiackej školskej rade záujem, práca členov žiackej školskej rady závisí od toho, do akej miery ich namotivuje vedúci alebo koordinátor a že žiacka školská rada sa podieľa na dodržiavaní školského poriadku.

Graf č. 5 Postrehy a skúsenosti s činnosťou žiackej školskej rady (v %)

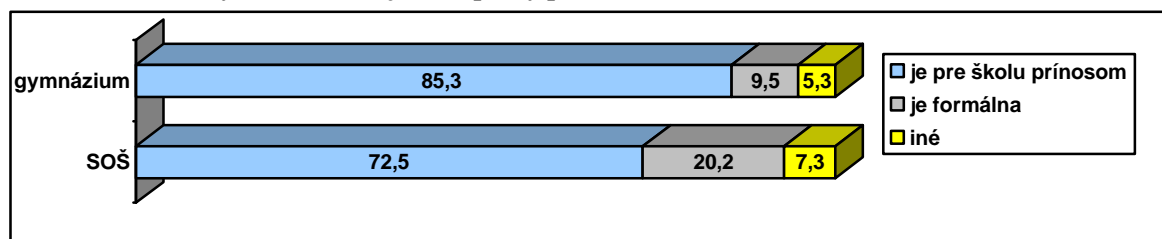
Miera akceptácie žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách, ich činnosť i tradícia je veľmi odlišná. V tejto súvislosti nás zaujímalo, ako riaditelia škôl so zriadenou žiackou samosprávou hodnotia jej prínos pre školu. Možno konštatovať, že hodnotenie činnosti žiackeho samosprávneho orgánu vo vzťahu k vedeniu školy, pedagógom a ďalším zamestnancom vyznieva v celku pozitívne. Až tri štvrtiny (75,9%) oslovených riaditeľov škôl so žiackou samosprávou vníma jednoznačný prínos samosprávy pre školu. Necelých 20% (17,4%) riaditeľov však označilo činnosť žiackej samosprávy za formálnu a 6,7% volilo možnosť iné. V rámci uvedenej odpovede 13,0% respondentov odpoveď nekonkretizovalo, 39,1% uviedlo, že situácia je rozdielna v závislosti na konkrétnej situácii, niekedy je tak samospráva prínosom, niekedy je jej činnosť čisto formálna a 26,1% síce deklarovalo jej prínos avšak očakávania zo strany vedenia boli vyššie. Každý siedmy (13,0%) riaditeľ v rámci možnosti „iné“ poukazyval na skutočnosť, že žiacka samospráva svoju činnosť orientuje výlučne na spoluprácu pri zabezpečovaní aktivít školy pre žiakov.

Graf č. 6 Hodnotenie významu žiackej samosprávy pre školu (v %)

Rozdiely podľa **typu strednej školy** potvrdili, že sú to gymnáziá, kde riaditelia v najvyššom počte deklarovali prínos žiackej samosprávy pre školu a to až v 85,3%. Pritom však presvedčenie o prínose samosprávy pre školu je citeľný v odpovediach riaditeľov všetkých troch typov stredných škôl (SOŠ 72,5%; K 66,7%). Údaje za konzervatória sa neinterpretovali vzhľadom na nízky počet (3 konzervatória so zriadenou žiackou samosprávou). Riaditelia škôl so zriadenou žiackou samosprávou sú tak presvedčení o dôležitosti a význame žiackej samosprávy ako pre školu tak aj pre jej žiakov. V odpovediach oslovených riaditeľov škôl pri hodnotení činnosti žiackej samosprávy malo však zastúpenie aj formálne hodnotenie činnosti samosprávy. Približne každý piaty (20,2%) riaditeľ strednej odbornej školy je presvedčený, že existencia samosprávneho orgánu v škole je formálna a neplní svoju funkciu. V gymnáziách tento názor zdieľa len každý desiaty oslovený. Podrobné údaje znázorňuje graf 8.

Graf č. 7 Hodnotenie významu žiackej samosprávy pre školu (v %)

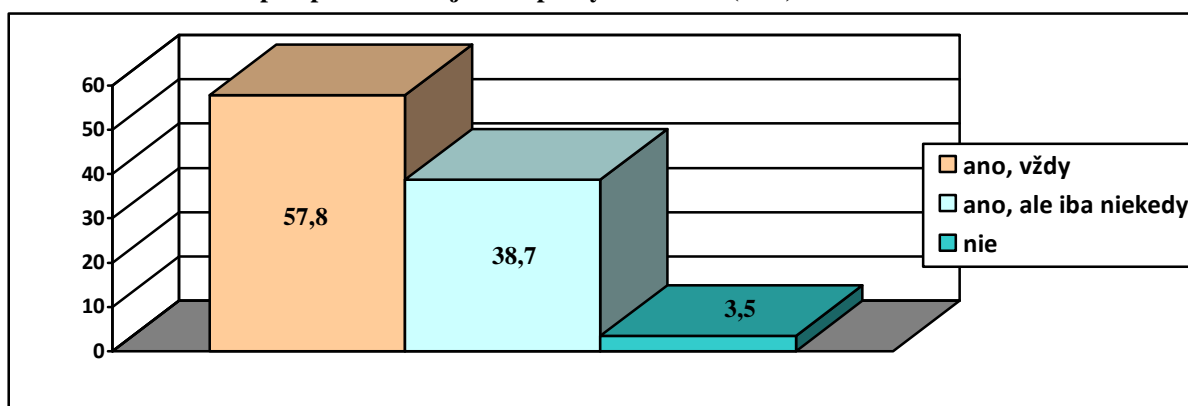

Ak výsledky analyzujeme z pohľadu jednotlivých **krajov Slovenska** zistíme, že prínos činnosti žiackej samosprávy najvýraznejšie vnímajú riaditelia stredných škôl v Žilinskom, Prešovskom a Nitrianskom kraji, kde viac ako 80% riaditeľov škôl so zriadenou žiackou samosprávou je presvedčených o jej prínose pre školu. V ostatných krajoch sa pozitívne hodnotenie pohybuje v intervale od 63,0% do 77,1% a najmenej riaditeľov deklarujúcich uvedený postoj sa nachádza v školách Trnavského kraja (63,0%). Na druhej strane práve na západe Slovenska, v Bratislavskom a Trnavskom kraji je približne štvrtina (BA 25,6%; TT 25,9%) oslovených toho názoru, že činnosť samosprávy v škole má výrazne formálny charakter a nepredstavuje žiadny prínos ani pre školu, vedenie či žiakov. Formálne hodnotenie činnosti žiackej samosprávy pritom vyjadrilo len 10,6% riaditeľov zo škôl v Nitrianskom kraji.

2.2.2 Partnerstvo pri riešení problémov škôl

Žiacka samospráva predstavuje nástroj, prostredníctvom ktorého sa skutočná potreba a záujem žiakov môže artikulovať a realizovať. K tomu je však potrebná úzka spolupráca s vedením školy, pedagógmi a zamestnancami školy. Hodnotenie spolupráce a partnerstva žiackej samosprávy a vedenia školy pri riešení otázok ovplyvňujúcich každodenný chod školy vyznieva obdobne ako hodnotenie činnosti žiackej samosprávy celkovo pozitívne. Až 57,8% riaditeľov škôl so zriadenou žiackou samosprávou je presvedčených, že žiacka samospráva je pre vedenie jednoznačne partnerom pri riešení problémov školy a 38,7% síce partnerstvo potvrdilo, avšak uviedlo, že iba niekedy. Pre 12 riaditeľov škôl (3,5%) žiacka samosprávny orgán nepredstavuje partnera pri riešení problémov školy.

Graf č. 8 Hodnotenie spolupráce žiackej samosprávy s vedením (v %)

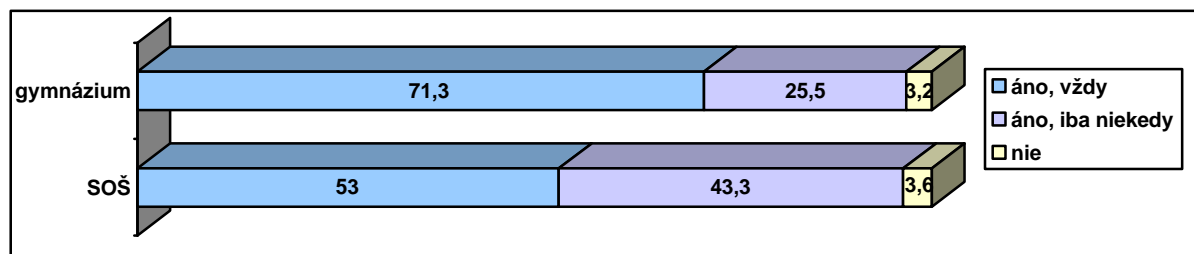
Pri analýze dôvodov len občasnej spolupráce pri riešení problémov školy sa zistilo, že z 95 konkrétnych odpovedí takmer štvrtina (24,5%) vyjadrila presvedčenie, že nie všetky situácie vyžadujú participáciu samosprávy. 29,5% respondentov je toho názoru, že to nie je vždy ani možné. Ide najčastejšie o ich nereálne a finančne náročné požiadavky zo strany žiakov. Aj 8,4% odpovedí riaditeľov poukazovalo na skutočnosť, že problémy vnímajú len z jednej strany a to spôsobuje nie vždy možnú spoluprácu pri riešení problémov. Takmer každá desiatu odpoveď deklarovala celkový nezáujem žiackej samosprávy a jej členov o spoluprácu pri riešení otázok ovplyvňujúcich chod školy (11,6%) a nutnosť pevnejšieho vedenia a motivácie žiakov (10,5%). Niektorí riaditelia (zhodne 3,2% odpovedí) zdôvodňovali občasnú spoluprácu absenciou skúseností a presadzovaním požiadaviek v rozpore so školským poriadkom, zákonom.

Na základe analýzy odpovedí respondentov o negatívnom hodnotení spolupráce so žiackym samosprávnym orgánom školy pri riešení aktuálnych problémov školy možno konštatovať, že z 12 zdôvodňujúcich odpovedí prevažná väčšina 33,3% sa týkala celkového nezájmu zo strany žiakov, členov samosprávy, 25% ako dôvod vníma nízku mieru aktivity žiackej samosprávy, a 8,3% odpovedí sa zameriavalo na slabé vedenie žiackej samosprávy a jej nedostatočné skúsenosti. Niektorí riaditelia tak absenciu partnerstva pri riešení otázok školy zvažujú na žiacku samosprávu, na jej malé skúsenosti, prípadne takto vyjadrujú nespokojnosť s vedením a jej členmi zastupujúcimi záujmy žiakov.

Štatisticky významná závislosť javu sa potvrdila vo vzťahu k **typu strednej školy**. Sú to opäť gymnáziá, kde riaditelia až v 71,3% deklarovali partnerstvo a to pri každom pri riešení otázok ovplyvňujúcich každodenný chod školy, v prípade stredných odborných škôl spoluprácu potvrdilo 53,3%. Títo riaditelia škôl potom až v 43,3% síce priznali partnerstvo a spoluprácu, ale len v niektorých konkrétnych otázkach, riaditelia gymnázií názor prezentovali v 25,5%. Zaujímavé je zistenie, že približne 3% oslovených riaditeľov stredných škôl so zriadenou žiackou samosprávou odmietlo spoluprácu pri riešení problémov školy (SOŠ 3,56%; G 3,2%).

Je len otázkou, či činnosť žiackej samosprávy na týchto školách je len čisto formálna a jej členovia ani nemajú záujem spolupodieľať sa na riešení problémov školy, alebo vedenie školy ich nechce za partnera. Na základe predchádzajúcich zistení je zrejmé, že dominuje celkový nezáujem žiackej samosprávy spolupracovať s vedením školy ako aj ich nedostatočné skúsenosti, či nereálnosť požiadaviek.

Graf č. 9 Hodnotenie spolupráce žiackej samosprávy s vedením podľa typu školy (v %)

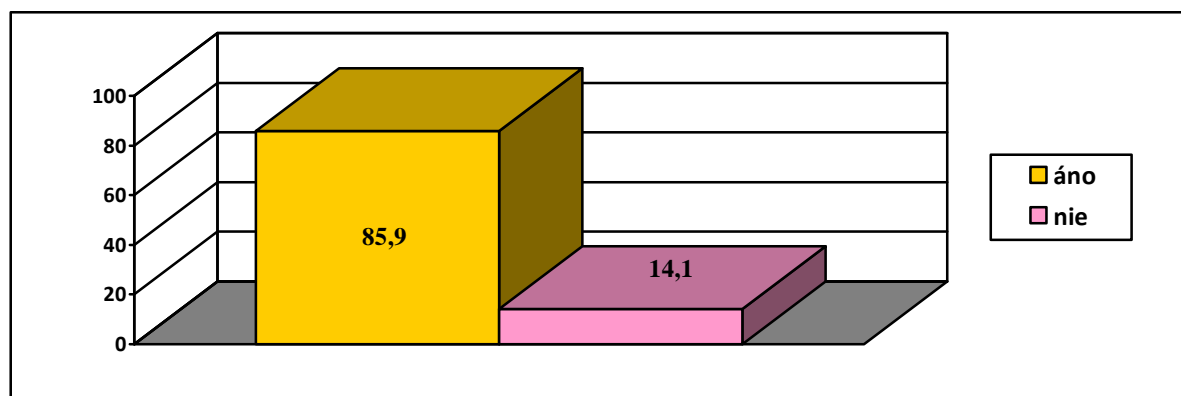

Porovnanie výsledkov v spolupráci žiackej samosprávy s vedením školy podľa **kraja lokality školy** ukázalo, že spolupráca a partnerstvo pri riešení otázok dotýkajúcich sa chodu školy je markantnejšia podľa vyjadrení oslovených riaditeľov v Žilinskom a Prešovskom kraji (ZA 71,4%; PO 64,4%). Takmer 70% oslovených riaditeľov zo škôl v týchto krajoch potvrdilo spoluprácu so žiackou samosprávou pri každom riešení problémov školy. Za nimi nasledujú školy v Bratislavskom, Nitrianskom a Banskobystrickom kraji (BA 61,5%; NR 59,6% a BB 55,0%). Najmenej riaditeľov priznávajúcich spoluprácu pri každom riešení otázok školy pochádzalo opäť z Trnavského kraja. A tak ako už výsledky dokumentujú, tam kde je partnerstvo vedenia a žiackej samosprávy, tam aj hodnotenie prínosu činnosti žiackeho samosprávneho orgánu pre školu a jej žiakov vyznieva najpozitívnejšie. Na druhej strane sme presvedčení, že aj činnosť týchto žiackych samospráv je na vyššej úrovni. A tak dobrá práca, aktivita samosprávy a jej členov, ale aj ústretový prístup vedenia školy potom prináša pozitíva pre všetkých. V súbore oslovených riaditeľov boli aj takí, ktorí uviedli, že vedenie školy nepovažuje žiacku samosprávu za partnera pri riešení otázok chodu školy. Uvedená skutočnosť v najvyššom percente rezonovala v odpovediach riaditeľov škôl v Banskobystrickom kraji (7,5%), a v Košickom kraji (6,3%). V ostatných krajoch hodnota dosahovala interval 2,1% v Nitrianskom kraji až 3,7% v Trenčianskom kraji. Zaujímavé je zistenie, že názor neprezentoval ani jeden riaditeľ zo škôl v Bratislavskom a Trnavskom kraji. Na základe analýzy dôvodov absencie spolupráce vedenia a žiackej samosprávy pri riešení problémov školy podľa jednotlivých typov stredných škôl sa zistilo, že zatiaľ čo na gymnáziách dominuje ako dôvod nízka aktivita žiackej samosprávy (G 66,7%; SOŠ 11,1%), v stredných odborných školách riaditelia uvádzajú celkový nezáujem žiackej samosprávy o spoluprácu (SOŠ 44,4%; G 0%), slabé vedenie samosprávy a absencia skúseností.

2.2.3 Konkrétne návrhy a pripomienky žiackej samosprávy

Súčasne so zisťovaním hodnotenia činnosti žiackej samosprávy a jej spolupráce s vedením školy nás zaujímalo, či samospráva predložila vedeniu školy v minulom školskom roku aj konkrétne návrhy a pripomienky. Zo súboru 347 oslovených riaditeľov škôl so zriadenou žiackou samosprávou 14,1% uviedlo, že návrhy a pripomienky vedenie od žiackej samosprávy neobdržalo a naopak 85,9% potvrdilo prijatie návrhov a pripomienok zo strany ŽSR.

Graf č. 10 Predloženie návrhov a pripomienok zo strany žiackej samosprávy vedeniu školy (v %)

Riaditelia vo svojich odpovediach uviedli 504 konkrétnych návrhov a pripomienok predložených vedeniu školy v minulom školskom roku zo strany členov žiackej samosprávy. Boli zamerané na nasledujúce oblasti:

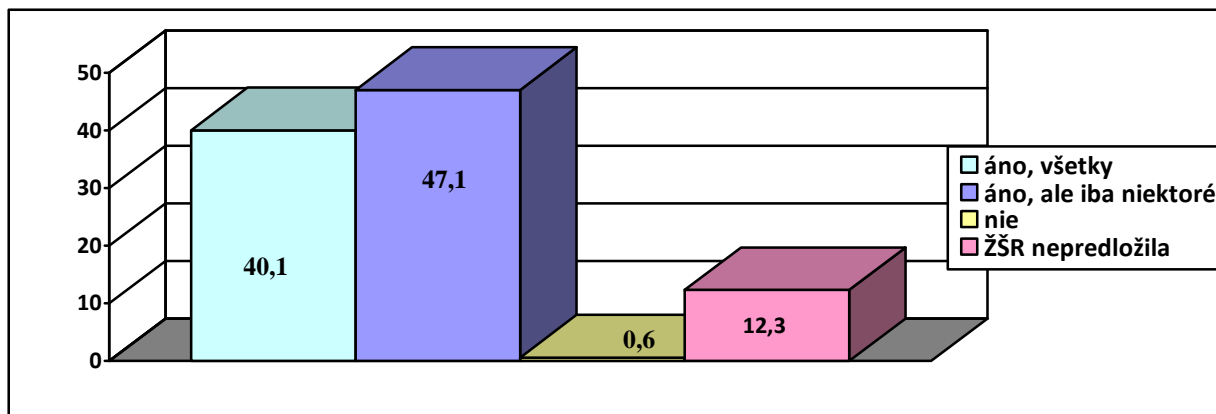
- pripomienky k vnútornému, školskému poriadku (7,5%)
- návrhy akcií a podujatí (33,0%)
- pripomienky k vyučovaciemu procesu, rozvrh hodín, vnútorných záležitostí školy (10,3%)
- návrhy projektov, mimoškolskej činnosti v škole, záujmových krúžkov (2,4%)
- pripomienky k stravovaniu (bufet, jedáleň) (13,1%)
- návrhy na zriadenie rozhlasu, hudobného vysielania, WIFI (5,4%)
- návrhy zbierok, charita, dobročinné podujatia (4,2%)
- sťažnosti na pedagógov, klasifikácia žiakov (1,6%)
- návrhy a pripomienky na technický stav, vnútorné vybavenie školy (20,8%)
- návrhy na skvalitnenie, spestrenie štúdia (4,2%)
- návrhy na zriadenie spoluprácu pri vydávaní školského časopisu (1,6%)
- návrhy na zabezpečenie školských preukazov ISIC (1,0%)
- návrhy na riešenie záškoláctva (0,4%).

Rozdiely v predložených návrhoch a pripomienkach žiackej samosprávy adresovaných vedeniu podľa jednotlivých **typov škôl** ukázali, že hoci ako v stredných odborných školách tak aj v gymnáziách dominujú návrhy na zabezpečenie rôznych akcií a podujatí pre žiakov (SOŠ 44,2%; G 64,1%), v gymnáziách sa samospráva viac orientuje na školský poriadok (G 19,2%; SOŠ 11,7%), v stredných odborných školách podnety od žiakov častejšie súvisia s vyučovacím procesom (rozvrhom hodín), ktoré potom samospráva vo forme návrhov a pripomienok predkladá vedeniu školy (SOŠ 18,8%; G 16,7%). A tak možno konštatovať, že riaditelia gymnázií častejšie ako riaditelia odborných škôl vo svojich odpovediach uvádzali, že v minulom školskom roku návrhy a pripomienky žiackej samosprávy predložené vedeniu školy boli zamerané na mimo vyučovacie aktivity školy, pripomienky k školskému poriadku a vnútornému poriadku školy, rôzne zbierky, dobročinné podujatia a charitu, ale aj na zlepšenie technického a priestorového vybavenia školy. Naopak riaditelia stredných odborných škôl viac deklarovali návrhy a pripomienky samosprávy s orientáciou na vyučovací proces a rozvrh hodín, zabezpečenie besied, prednášok a exkurzií pre žiakov, zlepšenie stravovacích podmienok ako je jedáleň a bufety, ale aj skvalitnenie a spestrenie štúdia na škole i riešenie takého problému ako je záškoláctvo.

2.2.4 Akceptácia návrhov a pripomienok žiackej samosprávy vedením školy

V súvislosti s konkrétnymi návrhmi a pripomienkami žiackej samosprávy predloženými v minulom školskom roku nás zaujímalo, ako boli uvedené návrhy a pripomienky akceptované vedením strednej školy. Takmer polovica (47,1%) oslovených riaditeľov škôl s ustanovenou žiackou školskou radou potvrdila, že len niektoré z predložených návrhov a pripomienok boli akceptované vedením, 40,1% riaditeľov však deklarovalo akceptáciu všetkých predložených návrhov a pripomienok. Len dvaja riaditelia (0,6%) priznali, že návrhy neboli zo strany vedenia akceptované a 345 riaditeľov uviedlo, že žiacka samospráva nepredložila vedeniu školy žiadne návrhy a pripomienky.

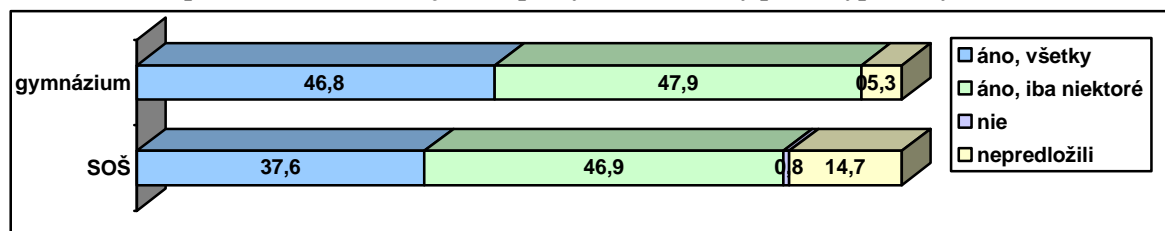
Graf č. 11 Akceptácia návrhov žiackej samosprávy vedením školy (v %)

Zo súboru respondentov, ktorí sa vyjadrili, že vedenie školy akceptovalo len niektoré z predložených návrhov a pripomienok žiackej samosprávy (161 riaditeľov 100%) dôvod len občasnej akceptácie uviedlo 48 riaditeľov (29,7%) a 113 (70,3%) svoju odpoveď nekonkretizovalo. Z tých, ktorí označili dôvod občasnej akceptácie návrhov a pripomienok žiackej samosprávy 31,3% poukazovalo na obmedzené možnosti školy (finančné, materiálové, priestorové) a 37,5% sa vyjadrilo, že vedenie školy akceptuje len tie návrhy žiackej samosprávy, ktoré korešpondujú so schváleným vnútorným poriadkom školy, platnými predpismi a zákonmi. Necelých 15% (14,6%) odpovedí poukazovalo na jednoducho nezrealizovateľné návrhy a požiadavky žiackej samosprávy a 10,4% riaditeľov deklarovalo ako dôvod len občasnej akceptácie návrhov finančnú náročnosť požiadaviek.

Porovnaním výsledkov o akceptácii návrhov a pripomienok žiackej samosprávy vedením školy podľa **typu strednej školy** sa potvrdilo, že sú to gymnáziá, kde sú návrhy a pripomienky žiackej samosprávy akceptované vo väčšej miere ako v stredných odborných školách, kedy 46,8% riaditeľov gymnázií oproti 37,4% riaditeľov stredných odborných škôl uviedlo, že vedenie školy akceptovalo všetky návrhy a pripomienky zo strany žiackej samosprávy. Občasnú akceptáciu návrhov deklarovalo približne rovnaké percento riaditeľov stredných odborných škôl ako aj gymnázií (SOŠ 46,9%; G 47,8%), pričom dvaja (0,8%) riaditelia stredných odborných škôl uviedli, že vedenie školy návrhy a pripomienky žiackej samosprávy neakceptovalo. Súčasne z výsledkov je zrejmé, že až 14,7% žiackych samospráv v stredných odborných školách a 5,3% z gymnázií žiadne návrhy a pripomienky doteraz vedeniu nepredložili. Výsledky sú znázornené v nasledovnom grafe.

Graf č. 12 Akceptácia návrhov žiackej samosprávy vedením školy podľa typu školy (v%)

Rozdiely v akceptácii návrhov a pripomienok žiackej samosprávy vedením školy sa prejavili aj vo vzťahu ku **kraju SR**. Približne každý druhý oslovený riaditeľ strednej školy so zriadenou žiackou samosprávou v Nitrianskom a Prešovskom kraji potvrdil, že vedenie ich školy akceptovalo všetky návrhy a pripomienky samosprávy (NR 52,2%; PO 50,8%). Na druhej strane len necelých 20% riaditeľov zo škôl v Trnavskom kraji zastával uvedený názor. Riaditelia škôl z uvedeného kraja potom v najvyššom percente, až v 73,1% deklarovali občasnú akceptáciu návrhov žiackej samosprávy. Akceptovanie len niektorých návrhov a pripomienok žiackej samosprávy uvádzalo aj 56,1% riaditeľov škôl v Banskobystrickom, 55,4% v Trenčianskom, 52,6% v Bratislavskom, 45,8% v Košickom a 44,6% v Žilinskom kraji. Najnižšie zastúpenie v tomto prípade mali školy v Prešovskom a Nitrianskom kraji (PO 35,6%; NR 34,8%). Zároveň 3,7% riaditeľov z Trenčianskeho a 2,4% riaditeľov z Banskobystrického kraja poukázali na to, že návrhy samosprávy žiakov neboli vedením školy akceptované. Ak však analyzujeme skutočnosť, že žiacka samospráva nepredložila vedeniu školy žiadne návrhy zistíme, že najvyššie zastúpenie majú školy v Bratislavskom a Košickom kraji (BA 15,8%; KE 14,6%) a najnižšie stredné školy v Trnavskom a Banskobystrickom kraji (TT 7,7%; BB 7,3%). Natíska sa otázka, či sú to práve žiacke samosprávy v školách vo veľkých mestách a v ich okolí, ktoré vykazujú najmenej aktivity.

2.2.5 Dobrý príklad

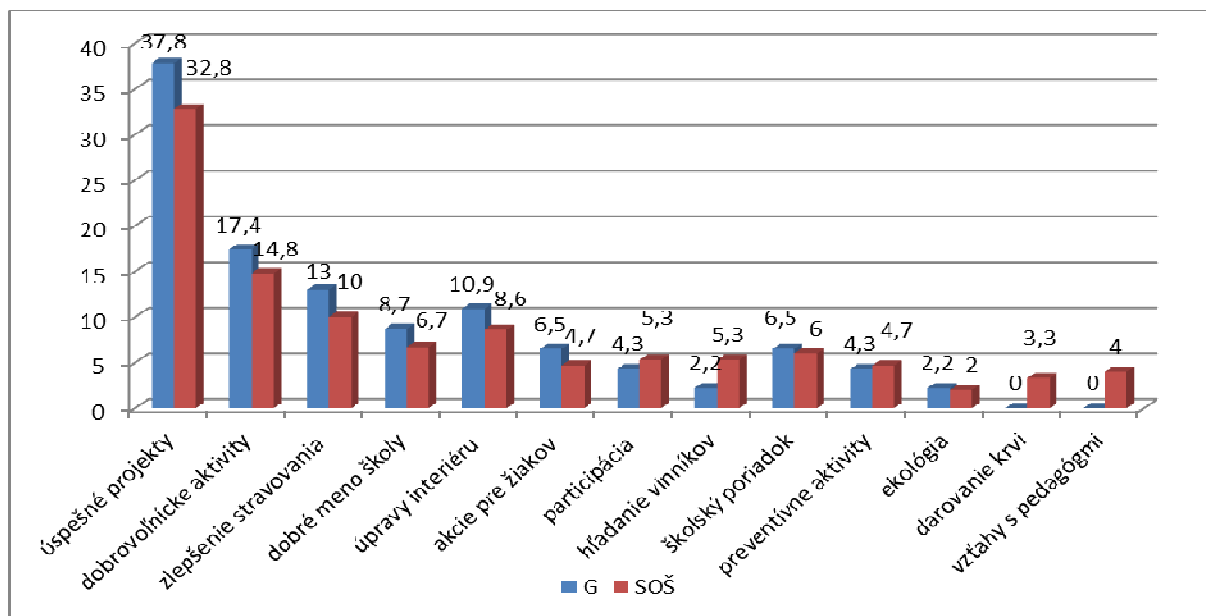
Spolu so zisťovaním konkrétnych návrhov a pripomienok žiackej samosprávy predložených v minulom školskom roku vedeniu školu sme sledovali aj tzv. „dobrý príklad“, teda ako sa z iniciatívy žiakov, členov školskej rady a pomocou ich aktívnej účasti podarilo identifikovať dôležitý problém, vyriešenie ktorého prispelo k rozvoju školy i poskytlo samotným žiakom príklad toho ako funguje demokracia a upevnilo v nich presvedčenie, že sú právoplatnými členmi samosprávy. Je teda dôležité sa v rámci získaných informácií oboznámiť s tzv. dobrými príkladmi z praxe, teda získať poznatky o tom, ako sa na iných školách tieto problémy riešia a ako je možné iných žiakov inšpirovať a motivovať k ďalšej kvalitnejšej práci. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že takmer polovica (49,3%) riaditeľov stredných škôl, na ktorých žiacke samosprávne orgány pracujú, neuviedlo žiadny dobrý príklad z praxe. Takouto aktivitou sa pochválila 50,7% opýtaných, od ktorých sme získali 207 odpovedí, pričom najčastejšie uvádzali:

- realizáciu úspešných projektov, ktoré členovia žiackych školských rád navrhli (64/30,9%)
- rôzne dobrovoľnícke aktivity, charitatívne zbierky (27/13,0%)
- zriadenie školského bufetu, zlepšenie kvality školskej jedálne (21/10,1%)
- zlepšenie života žiakov v škole - úprava interiéru (šatne, toalety, klubovne, wifi 16/7,7%)
- šírenie dobrého mena školy na rôznych celoslovenských a medzinárodných podujatiach (14/6,8%)
- pripomienky k vnútornému školskému poriadku (12/5,8%)

- participáciu žiakov na živote školy (demokratické voľby, predseda ŽŠR sa zúčastňuje na voľbe riaditeľa školy 10/4,8%)
- realizáciu športových a kultúrnych aktivít (10/4,8%)
- odhalenie vinníka, ktorý poškodil školský majetok (9/4,3%)
- spoluprácu v organizovaní preventívnych aktivít (9/4,3%)
- odôvodnené sťažnosti na pedagóga (6/2,9%)
- darovanie krvi (5/2,4%)
- separovaný zber, úspora energie, triedenie odpadu (4/1,9%)

Dobry príklad z praxe uviedla približne polovica riaditeľov stredných odborných škôl (52,9%) aj gymnázií (51,1%). Riaditelia gymnázií častejšie ako na stredných odborných školách spomínali realizáciu úspešných projektov (G 37,8%; SOŠ 32,8%), dobrovoľnícke aktivity a charitatívne podujatia (G 17,4%; SOŠ 14,8%), zlepšenie kvality stravovania žiakov (G 13,0%; SOŠ 10,0%), šírenie dobrého mena školy na rôznych podujatiach (G 8,7%; SOŠ 6,7%), zlepšenie celkového života žiakov v škole (G 10,9%; SOŠ 8,6%) a organizovanie športových a kultúrnych podujatí (G 6,5%; SOŠ 4,7%). Na stredných odborných školách členovia žiackej školskej rady venovali viac pozornosti participácii žiakov na živote školy (SOŠ 5,3%; G 4,3%) a hľadaniu vinníkov, ktorí poškodili školský majetok (SOŠ 5,3%; G 2,2%). V oboch typoch stredných škôl boli v rovnakom počte uvádzané pripomienky k úprave školského poriadku (SOŠ 6,0%; G 6,5%), spolupráca pri organizovaní aktivít zameraných na prevenciu sociálno-patologických javov (SOŠ 4,7%; G 4,3%) a podujatia zamerané na ekológiu a úsporu energie (SOŠ 2,0%; G 2,2%). Iba riaditelia stredných odborných škôl v rámci uvádzania dobrých príkladov z praxe spomenuli aj darovanie krvi (SOŠ 3,3%; G 0%) a odôvodnené sťažnosti na pedagógov (SOŠ 4,0%; G 0%).

Graf č. 13 Dobré príklady z praxe vo vzťahu k typu školy (v%)

Dobry príklad z praxe uviedli najmä respondenti pochádzajúci z Trenčianskeho kraja (77,8%; Bratislavský kraj 56,5%; Žilinský kraj 58,2%; Prešovský kraj 51,7%), pričom v Trnavskom (40,7%), Banskobystrickom (41,5%), Košickom (43,7%) a Nitrianskom kraji (44,7%) na túto otázku odpovedalo iba viac než 40,0% opýtaných. V Bratislavskom, Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Prešovskom a Košickom kraji mali prioritu príklady týkajúce sa realizácie úspešných projektov, ktoré členovia žiackych školských rád navrhli. V Žilinskom

kraji venovali najviac pozornosti dobrovoľníckym aktivitám a v Banskobystrickom kraji oslovení riaditelia stredných škôl najčastejšie ocenili snahu zlepšiť a skrásliť interiér školy. V Bratislavskom kraji venovali členovia žiackych samosprávnych orgánov pozornosť úprave školského poriadku, ktorý pripomienkovali a aktivitám zameraným na ekológiu a úsporu energií. V Trnavskom kraji respondenti spomenuli najmä dobré príklady týkajúce sa skvalitnenia stravy v školských bufetoch a jedálňach a realizáciu športových a kultúrnych podujatí určených pre žiakov. V Žilinskom kraji mala dobrú úroveň spolupráca členov žiackej školskej rady pri organizovaní aktivít zameraných na prevenciu sociálno-patologických javov, pričom v Banskobystrickom kraji bola preferovaná participácia žiakov na živote školy, či už prostredníctvom účasti na demokratických voľbách riaditeľa školy a členov žiackej školskej rady alebo podporou sťažnosti na výmenu pedagógov. V Prešovskom kraji spomenuli riaditelia škôl akcie zamerané na darovanie krvi a v Košickom kraji boli preferované aktivity, v ktorých žiaci šírili dobré meno školy na celoslovenských aj medzinárodných podujatiach a pomoci pri hľadaní vinníkov poškodzujúcich majetok školy. Bližšie údaje sú zobrazené v tabuľke 3.

Tabuľka č. 3 Dobré príklady z praxe vo vzťahu ku kraju SR (v%)

Dobry príklad	BA		TT		TN		NR		ZA		BB		PO		KE	
Projekty	8	36,4	6	37,5	9	42,9	11	52,4	8	25,0	3	17,6	13	42,9	6	27,3
Dobrovoľníctvo	2	9,1	1	6,3	3	14,3	3	14,3	10	31,3	2	11,8	6	17,1	0	0
Kvalita stravy	1	4,5	3	18,8	4	19,0	2	9,5	7	21,9	1	5,9	4	2,9	2	9,1
Meno školy	1	4,5	1	6,3	2	9,5	2	9,5	1	3,1	1	5,9	2	5,7	4	18,2
Interiér školy	1	4,5	1	6,3	2	9,5	0	0	3	9,4	4	23,5	2	5,7	3	13,6
Participácia	1	4,5	0	0	0	0	2	9,5	1	3,1	2	11,8	1	2,9	1	4,5
Školský poriadok	3	13,6	1	6,3	1	4,8	0	0	2	6,3	0	0	3	8,6	2	9,1
Zistenie vinníkov	0	0	0	0	0	0	1	4,8	1	3,1	1	5,9	2	5,7	4	18,2
Prevencia	2	9,1	1	6,3	0	0	0	0	4	12,5	1	5,9	0	0	1	9,1
Akcie pre žiakov	1	4,5	2	12,5	1	4,8	2	9,5	0	0	1	5,9	3	8,6	0	0
Darovanie krvi	0	0	0	0	1	4,8	1	4,8	1	3,1	0	0	2	5,7	0	0
Zber, ekológia	2	9,1	0	0	1	4,8	0	0	1	3,1	0	0	0	0	0	0
Vzťahy v škole	1	4,5	0	0	0	0	1	4,8	0	0	3	17,6	0	0	1	9,1
Dobré príklady:	23		16		24		25		39		19		35		22	
Počet škôl:	22	104,3	11	106,6	21	114,4	21	119,1	32	121,9	17	118,8	31	105,8	21	118,2

Za cenné považujeme zistenie, že členovia žiackej školskej rady sa nezaujímalí iba o organizovanie rôznych podujatí určených pre žiakov a zlepšeniu kvality života v školskom prostredí, ale venovali pozornosť aj otázkam participácie žiackeho samosprávneho orgánu na živote školy, ekológii a pomoci chorým a znevýhodneným osobám.

2.2.6 Zastupovanie školy žiackou samosprávou navonok

Pre členov žiackej školskej rady je dôležité, aby mali k dispozícii dôležité informácie týkajúce sa mladých ľudí nielen v rámci školy, ale aj celého regiónu. Dosiahnutie dobrých výsledkov je dostatočným predpokladom pre úspešné reprezentovanie záujmov školy a mladej generácie nielen vo vnútri školy, ale i navonok, vo vzťahu k iným subjektom. Z odpovedí 56,7% respondentov vyplynulo, že ich žiacky samosprávny orgán zastupoval aj navonok, vo vzťahu k samospráve mesta, kraja alebo k iným subjektom. Nižší počet riaditeľov škôl (43,3%) priznal, že členovia ich žiackej školskej rady tieto možnosti nedostali a fungovali iba vo vzťahu k vedeniu školy. Od 194 respondentov sme získali 212 odpovedí, z ktorých vyplynulo, že žiaci najčastejšie zastupujú školu:

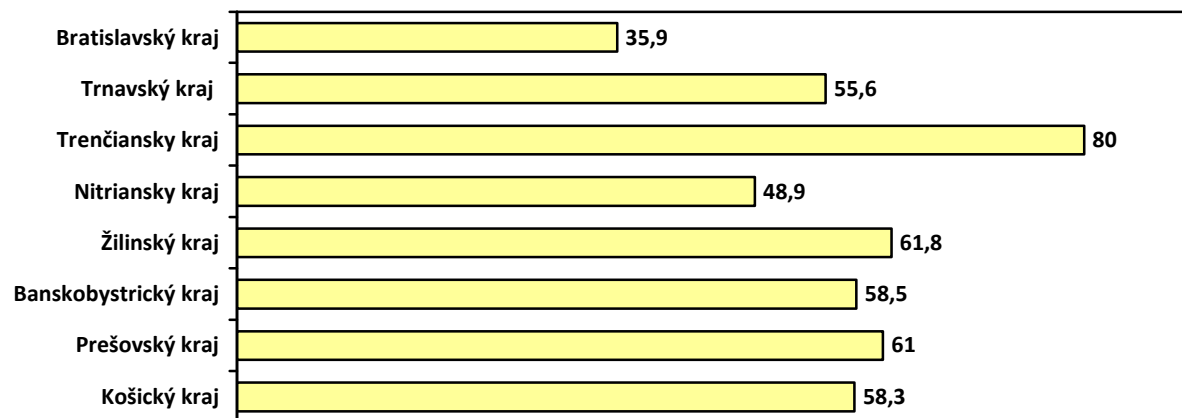
- v mestskom študentskom parlamente (62/31,9%)

- v mestskom mládežníckom parlamente (29/14,9%)
- vo vzťahu k samospráve mesta (38/19,6%)
- vo vzťahu k Rade mládeže príslušného kraja (24/12,4%)
- vo vzťahu k vyššiemu územnému celku (17/8,7%)
- na zasadnutiach Rady školy (9/4,6%)
- na zasadnutiach Krajskej školskej rady (8/4,1%)
- na zasadnutiach okresnej rady žiackych školských rád (4/2,1%)
- na zasadnutiach Stredoškolskej únie Slovenska (6/3,1%)
- vo vzťahu k Centru voľného času (3/1,5%) a Informačnému centru mládeže (2/1,0%)
- vo vzťahu k rôznym občianskym združeniam a charitatívnym organizáciám (2/1,0%)
- vo vzťahu k iným subjektom (6/3,1%).

Viac šancí reprezentovať školu i navonok mali členovia žiackych školských rád stredných odborných škôl (59,4%) než gymnázií (51,6%).

Najlepšia situácia v tomto smere bola zistená u riaditeľov škôl pochádzajúcich z Trenčianskeho kraja, kde až 80,0% riaditeľov priznalo, že členovia žiackeho samosprávneho orgánu reprezentovali školu i vo vzťahu k vonkajším subjektom. V Žilinskom (61,8%), Prešovskom (61,0%), Banskobystrickom (58,5%) a Košickom kraji (58,3%) malo tieto možnosti približne 60,0% členov žiackych školských rád, avšak najmenej možností uviedli riaditelia škôl v Nitrianskom (48,9%) a Bratislavskom kraji (35,9%). Z uvedeného je zrejmé, že v každom kraji okrem Nitrianskeho a Bratislavského mal vyšší počet škôl možnosť reprezentovať svoju školu i navonok. Toto zistenie je zaujímavé, nakoľko by sa dalo predpokladať, že najviac možností zastupovať školu vo vzťahu k iným subjektom dostali členovia žiackych samospráv v Bratislavskom kraji, ktorý v rámci percentuálneho zastúpenia bol na poslednom mieste.

Graf č. 14 Reprezentovanie školy prostredníctvom žiackych školských rád vo vzťahu ku kraju SR (v%)

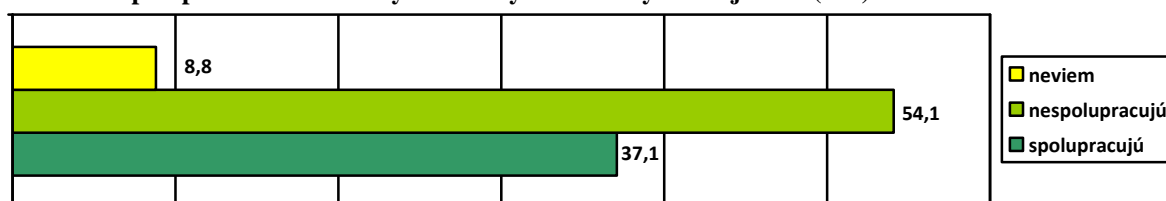

Školu vo vzťahu k vonkajším subjektom zastupovali najčastejšie členovia žiackych samosprávnych orgánov založených v rokoch 2002 (81,8%) a 2004 (70,7%; 2000 a 2003 zhodne po 64,7%; 2001 50,0%; 2005 55,2%; 2006 66,7%; 2007 63,2%; 2008 46,5%; 2009 63,0%), zatiaľ čo najmenej možností dostali najkratšie fungujúce žiacke školské rady - kreované v rokoch 2010 (28,6%) a 2011 (22,2%). Z uvedeného je zrejmé, že tieto žiacke samosprávne orgány ešte nemali dostatok času a možností na to, aby reprezentovali školu i navonok, pretože najprv museli začať efektívne pracovať.

2.2.7 Spolupráca žiackej samosprávy so samosprávami iných škôl

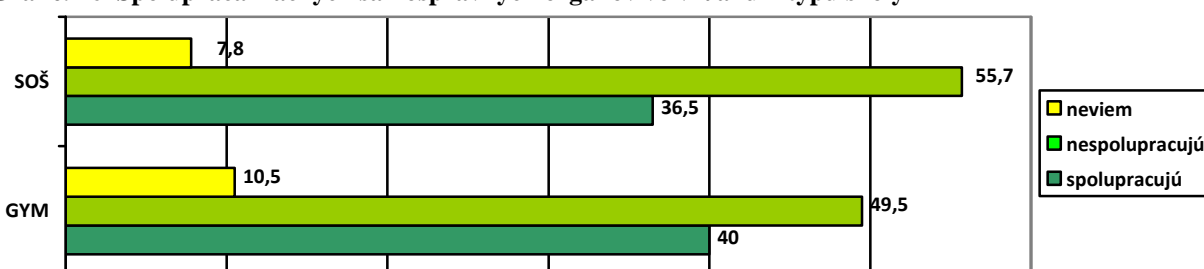
Spolupráca členov žiackych školských rád s rovesníkmi, ktorí v škole zastupujú rovnaké funkcie, bola hodnotená pozitívne, pretože mladí ľudia získali nielen možnosť nájsť si nové inšpirácie pre svoju činnosť a vymeniť si skúsenosti, ale mohli aj spolupracovať na organizovaní spoločných podujatí v rámci svojho bydliska. Z odpovedí riaditeľov stredných škôl vyplynulo, že len 37,1% malo informácie o tom, že členovia ich žiackych samosprávnych orgánov sú v kontakte s inými rovesníkmi. Viac ako polovica (54,0%) na otázku odpovedala záporne a 8,8% respondentov sa nevedelo k téme vyjadriť. Z odpovedí oslovených riaditeľov stredných škôl bolo zrejmé, že žiaci najčastejšie spolupracovali so svojimi rovesníkmi navštevujúcimi iné stredné školy v rámci mesta (94/74,0%), prípadne boli v kontakte aj s členmi ostatných žiackych školských rád v rámci celého kraja (18/14,2%), vymieňali si skúsenosti s členmi Rady mládeže v príslušnom kraji (5/3,9%), kontaktovali sa s pracovníkmi neziskových organizácií (6/4,7%), pracovníkmi mestských úradov, centier voľného času a pod. (zhodne po 2/1,6%). Cieľom týchto stretnutí členov žiackych školských rád bolo organizovanie rôznych spoločných športových, kultúrnych a charitatívnych aktivít, ale i výmenné pobyty žiakov, výmena skúseností a riešenie problémov, ktoré sa v práci jednotlivých žiackych samosprávnych orgánov vyskytli.

Graf č. 15 Spolupráca členov žiackych školských rád s inými subjektmi (v%)

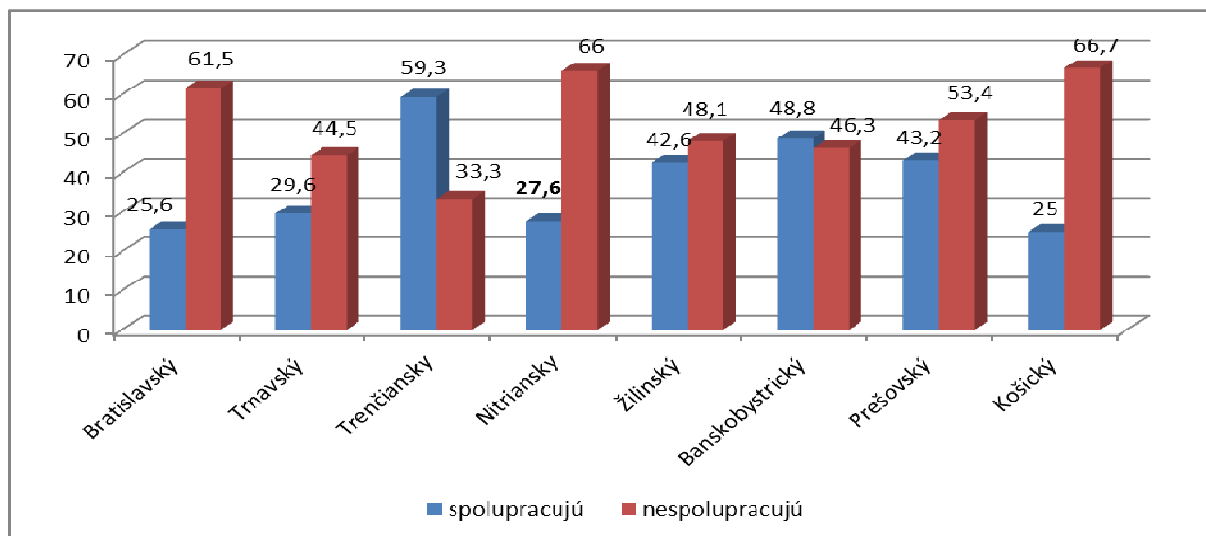
Spoluprácu s inými subjektmi viac rozvíjali členovia žiackych školských rád pracujúci na gymnáziách (40,0%; SOŠ 36,5%), pričom na stredných odborných školách existoval vyšší počet žiackych samosprávnych orgánov, ktoré nespocovali s nikým (SOŠ 55,7%; G 49,5%). Zaujímavé je zistenie, že na otázku nevedelo odpovedať 10,5% riaditeľov gymnázií a 7,8% respondentov zo stredných odborných škôl.

Graf č. 16 Spolupráca žiackych samosprávnych orgánov vo vzťahu k typu školy

Zaujímavé sa javia aj zistenia vo vzťahu k jednotlivým **krajom Slovenska**, kde sa ukázalo, že najviac kontaktov mali členovia žiackych školských rád pochádzajúci z Trenčianskeho (59,3%) a Banskobystrického kraja (BB 48,8%; TN 29,6%; NR 27,7%; ZA 42,6%; PO 43,1%). V Bratislavskom (25,6%) a Košickom kraji (25,0%) rozvíjala takúto spoluprácu iba štvrtina žiackych samosprávnych orgánov. Na otázku odpovedali záporne najmä riaditelia stredných škôl v Bratislavskom (61,5%), Nitrianskom (66,0%) a Košickom kraji (KE 66,7%; TT 44,4%; TN 33,3%; ZA 48,1%; BB 46,3%; PO 53,4%). Vyjadriť svoj názor nevedela až štvrtina riaditeľov škôl z Trnavského kraja (TT 25,9%; BA 12,8%; TN 7,4%; NR 6,4%; ZA 9,3%; BB 4,9%; PO 3,4%; KE 8,3%).

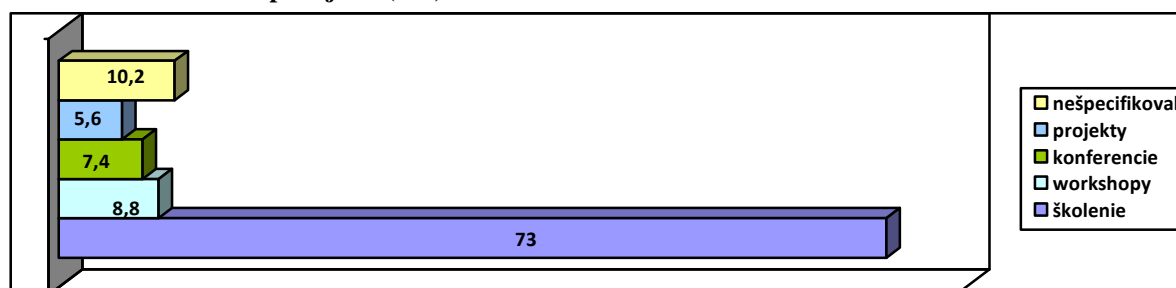
Graf č. 17 Spolupráca členov žiackych školských rád vo vzťahu ku krajom SR

2.2.8 Vzdelávanie členov žiackej samosprávy

Zvýšenie kvality práce žiackej školskej rady si vyžaduje, aby sa žiaci v tejto oblasti sústavne vzdelávali. Až 63,0% riaditeľov stredných škôl uviedlo, že členovia žiackej školskej rady absolvovali v tomto alebo v minulom školskom roku vzdelávanie, prípadne sa zúčastnili na iných aktivitách určených na zvýšenie efektivity práce žiackeho samosprávneho orgánu. Viac ako tretina (37,0%) respondentov na otázku odpovedala záporne, pričom niektorí riaditelia vyjadrili názor, že členov ich žiackeho samosprávneho orgánu s takouto ponukou nikto neoslovil a na vzdelávaciu aktivitu nepozval. Na základe týchto informácií predpokladáme, že členovia žiackych školských rád by prejavili o vzdelávanie väčší záujem, avšak chýbali im potrebné informácie o jednotlivých vzdelávacích aktivitách. Podrobnejšia analýza získaných dát ukázala, že najvyšší počet členov žiackych samospráv absolvovalo školenie (157/73,0%), v omnoho nižšej miere sa žiaci zúčastnili rôznych workshopov (19/8,8%), konferencií (16/7,4%) a projektov (12/5,6%). Približne 22 (10,2%) respondentov na otázku síce odpovedalo kladne, avšak druh vzdelávacej aktivity nekonkretizovali. Riaditelia škôl vysoko vyzdvihli význam vzdelávacích aktivít. Sú obsahovo zamerané nielen na poskytovanie informácií o práci žiackych samosprávnych orgánov, ale aj na rozvoj komunikatívnych zručností a asertívneho správania. Stredoškóľáci tak môžu získať množstvo užitočných poznatkov o tom, ako správne presadzovať vlastné názory, motivovať spolužiakov k spoločným aktivitám, prekonávať pocit neúspešnosti a pod.

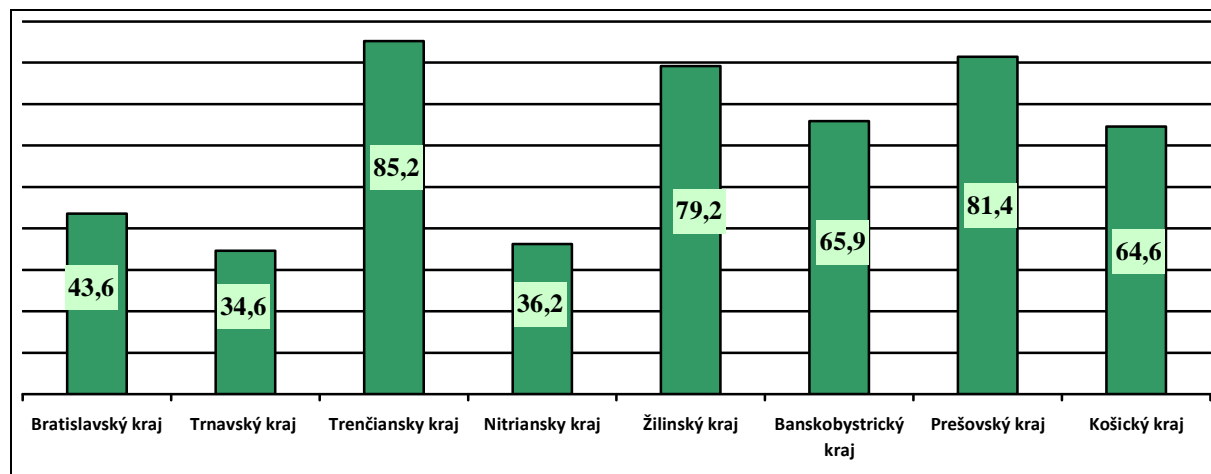
Graf č. 18 Vzdelávacie podujatia (v%)

Zaujímavé je zistenie, že vzdelávacie aktivity absolvoval približne rovnaký počet žiakov, členov žiackej samosprávy na obidvoch typoch stredných škôl (SOŠ 63,9%; G 62,8%).

Z uvedeného zistenia je zrejmé, že vzdelávaniu predsedov a členov žiackych školských rád pripisuje vedenie školy, pedagógovia a samotní žiaci patričný význam. Výraznejšie rozdiely sa zistili len vo vzťahu ku **krajom Slovenska**. Výsledky dokumentujú, že vzdelávacie podujatia absolvovali najmä žiaci stredných škôl z Trenčianskeho (85,2%), Prešovského (81,4%) a Žilinského kraja (79,2%). V nižšom počte sa do týchto aktivít zapojili aj členovia žiackych školských rád v Banskobystrickom (65,9%), Košickom (64,6%) a Bratislavskom kraji (43,6%). V Trnavskom (34,6%) a Nitrianskom kraji (36,2%) ich absolvovala iba viac ako tretina členov žiackych samospráv.

Graf č. 19 Členovia žiackych školských rád, ktorí absolvovali vzdelávacie podujatia (v%)

Vzdelávacie aktivity absolvovali najmä členovia žiackych samosprávnych orgánov založených v rokoch 2002 (90,9%), 2001 (75,0%) a 2007 (74,4%), 2000 a 2003 zhodne po (64,7%), 2004 (61,0%), 2005 (65,5%), 2006 (66,7%), 2008 (69,0%), pričom v najnižšej miere sa do nich zapojili žiaci stredných škôl, na ktorých vznikli žiacke školské rady v rokoch 2009 (53,8%), 2010 (52,4%) a 2011 (22,2%). Uvedené zistenia dokumentujú, že o vzdelávanie svojich členov sa viac starajú žiacke samosprávne orgány, ktoré pracujú viac ako 10 rokov a je zrejmé, že v tejto oblasti majú aj viac skúseností. Bolo by dobré, keby si tento trend udržali aj žiacke školské rady, ktoré majú iba krátku históriu (pracujú menej než tri roky), pretože pre svoju ďalšiu činnosť potrebujú získať nielen mnoho potrebných informácií, ale i nadviazať kontakty s ostatnými členmi žiackych školských rád, získať inšpiráciu pre svoju prácu a spoznať dobré príklady z praxe.

Považujeme za dôležité, aby vedenie každej školy, kde je ustanovená žiacka samospráva, zabezpečilo svojim žiakom možnosť vzdelávať sa v predmetnej oblasti. Ved' tieto aktivity pomáhajú zvýšiť efektivitu práce žiackych samospráv, umožňujú ich členom nadviazať priateľské kontakty a výmenu potrebných poznatkov, čo sa v konečnom dôsledku prejaví na kvalite práce členov žiackych samosprávnych orgánov.

2.3 Názory žiakov stredných škôl na činnosť žiackych samosprávnych orgánov

2.3.1 Charakteristika výskumnej vzorky

Do výskumu zameraného na zmapovanie činnosti a efektívnosti žiackych školských rád sa v školskom roku 2011/2012 zapojilo **1578 žiakov stredných škôl**, pričom dotazníky vyplnilo 739 **chlapcov (46,8%)** a 839 **dievčat (53,2%)**. Necelú tretinu opýtaných tvorili mladí ľudia vo veku 17 rokov (27,1%) a v približne rovnakom počte vyplnili dotazníky žiaci stredných škôl vo veku 18 (23,6%) a 16 rokov (23,5%). Necelá pätina opýtaných mala pätnásť rokov (18,9%) a v najnižšom počte boli vo výskume zastúpení respondenti, ktorí dovŕšili 19 rokov (6,9%).

Viac než polovicu opýtaných (54,7%) tvorili žiaci **stredných odborných škôl** a 45,3% mladých ľudí patrilo k žiakom gymnázií.

V rámci jednotlivých **ročníkov** boli zistené pomerne malé rozdiely, pričom je možné konštatovanie, že do výskumu sa zapojili najmä žiaci štvrtých (26,6%) a tretích ročníkov (25,7%). Približne každý štvrtý respondent bol žiakom prvého (23,0%) alebo druhého ročníka (24,6%).

V najvyššom počte boli vo výskumnom súbore zastúpení mladí ľudia žijúci vo väčších **obciach** (od 2 001 do 10 000 28,8%), malých mestách (od 10 001 do 50 000 28,5%) a v najmenších aglomeračných jednotkách (menej než 2000 27,5%), pričom omnoho menej respondentov malo trvalé bydlisko vo veľkých mestách (od 50 001 do 100 000 6,8%) a veľkomestách (viac než 100 000 8,4%).

Oslovení žiaci stredných škôl najčastejšie pochádzali zo Žilinského (13,9%), Trenčianskeho, Nitrianskeho (zhodne po 13,5%), Trnavského a Banskobystrického **kraja** (zhodne po 12,8%). Iba o niečo nižší počet respondentov mal trvalé bydlisko v Košickom (11,8%), Bratislavskom (11,0%) a Prešovskom kraji (10,7%), takže je možné konštatovanie, že počet respondentov bol vo vzťahu k jednotlivým krajom Slovenska rovnomerne rozdelený. Distribúciu socio-demografických znakov vo výberovom súbore znázorňuje nasledujúca tabuľka 4.

Tabuľka č. 4

Distribúcia výberových znakov		
Demografický znak	Počet	%
Pohlavie		
muži	739	46,8
ženy	839	53,2
Spolu	1578	100,0
Vek		
15	299	18,9
16	371	23,5
17	427	27,1
18	372	23,6
19	109	6,9
Typ navštevovanej školy		
SOŠ	863	54,7
Gymnázium	715	45,3
Ročník		
1	364	23,0
2	389	24,6
3	406	25,7
4	419	26,6
Veľkosť obce		
do 2000	433	27,5
2001-10 000	453	28,8
10 001-50 000	450	28,5
50 001-100 000	108	6,8
nad 100 tisíc	139	8,4
Kraj SR		
Bratislava	173	11,0
Trnava	203	12,8
Trenčín	214	13,5
Nitra	214	13,5
Žilina	219	13,9
Banská Bystrica	203	12,8
Prešov	168	10,7
Košice	186	11,8

2.3.2. Interpretácia výsledkov výskumu

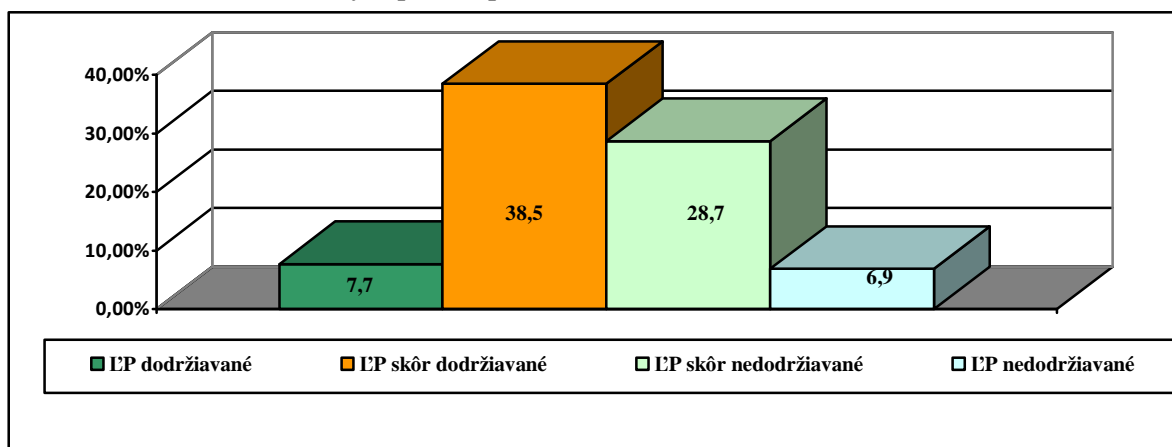
Škola je inštitúcia, ktorá má poslanie zabezpečiť mladej generácii prenos znalostí, schopností a kompetencií, na ktorých je postavený celý kultúrny systém našej spoločnosti. Okrem získania vedomostí a poznatkov potrebných pre život je dôležité, aby sa mladý človek v tomto prostredí naučil nielen komunikovať s rovesníkmi a dospelými osobami, ale i formulovať a vyjadrovať svoje názory a predkladať argumenty.

2.3.2.1 Právne vedomie

Cieľom vzdelávania v oblasti ľudských práv, demokracii v spoločnosti a participácii občanov ľudským právam je zvýšiť právne vedomie žiakov. O ľudských právach, ako aj o právach špecifikovaných pre dieťa, by mali vedieť nielen dospelí, ale aj deti a mládež - žiaci stredných a základných škôl., aby na základe získaných informácií vedeli zhodnotiť stav demokracie v spoločnosti, uvedomiť si prípadné porušenie práv a vedeli uplatniť svoje práva, a zároveň aby sa nimi aj vo svojom živote riadili.

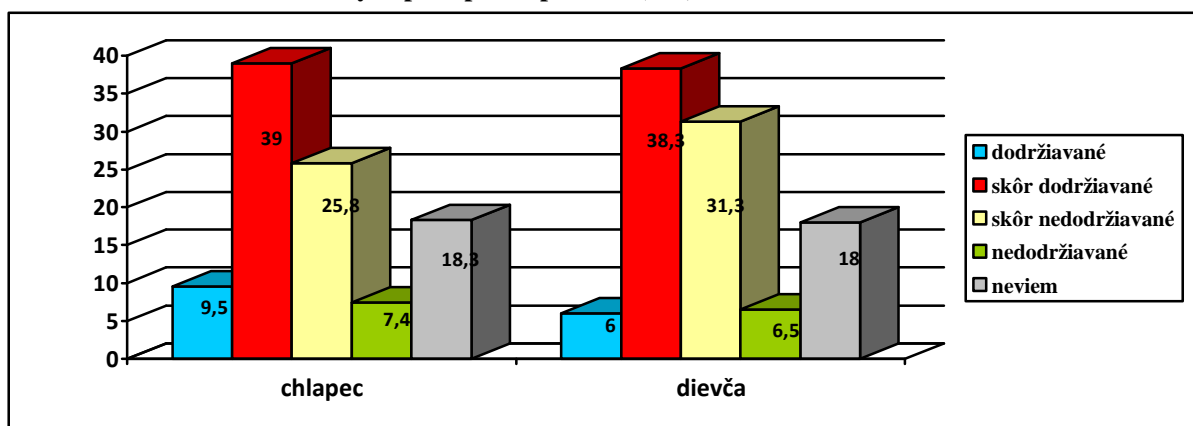
Jedným zo základných dokumentov o ochrane ľudských práv a slobôd je Všeobecná deklarácia ľudských práv, vyhlásená dňa 10.12.1948 Organizáciou spojených národov. Vo výskume nás zaujímalo do akej miery sú podľa oslovených žiakov **dodržiavané ľudské práva na Slovensku**. Zo súboru 1576 oslovených žiakov stredných škôl je 46,2% presvedčených, že ľudské práva sú v našej spoločnosti dodržiavané, pričom jednoznačný súhlas deklarovalo 7,7% žiakov a 38,5% vyjadrilo čiastočný súhlas. Čiastočný nesúhlas s dodržiavaním ľudských práv vyjadrila takmer tretina oslovených (28,7%) a necelých 20% (18,1%) nevedelo k problému zaujať stanovisko. Zaujímavá je skutočnosť, že rovnako ako jednoznačný súhlas tak aj jednoznačný nesúhlas prezentovalo približne 7% žiakov (7,7% a 6,9%).

Graf č. 21 Dodržiavanie ľudských práv v spoločnosti (v%)

Štatisticky významné závislosti sa potvrdili vo vzťahu k výberovým kritériám výskumnej vzorky. O tom, že ľudské práva sú v našej spoločnosti dodržiavané sú viac presvedčení chlapci (chlapci 48,5%; dievčatá 44,3%), dievčatá skôr poukazujú na porušovanie ľudských práv (dievčatá 37,6%; chlapci 33,2%). Dievčatá pritom vo výrazne vyššom percente deklarujú fakt, že ľudské práva sú v našej spoločnosti skôr nedodržiavané (dievčatá 31,1%; chlapci 25,8%).;Čo;je zaujímavé, sú to chlapci, ktorí sa častejšie ako dievčatá prikláňajú k jednoznačným vyjadreniam, a to ako v pozitívnom zmysle tak aj v negatívnom zmysle. Podrobné údaje obsahuje graf 22.

Graf č. 22 Dodržiavanie ľudských práv podľa pohlavia(v%)

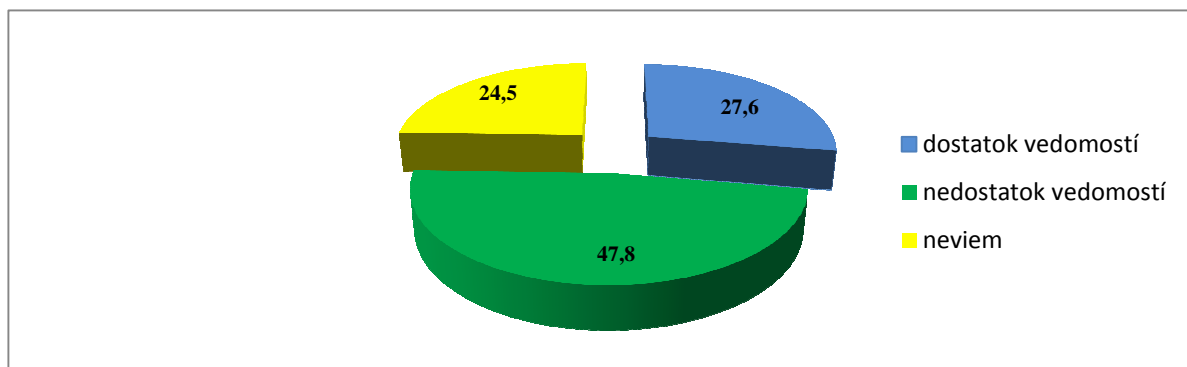
Signifikantné rozdiely podľa navštevovaného ročníka štúdia potvrdili, že optimistickejšie vo vzťahu k dodržiavaniu ľudských práv v spoločnosti sú starší žiaci. Možno tak konštatovať, že so zvyšovaním veku respondentov, teda ročníka stúpa aj počet tých, ktorí sa vyjadrili, že

v našej spoločnosti sa ľudské práva dodržiavajú (1.ročník 40,7%; 2.ročník 44,4%; 3.ročník 47,5%; 4.ročník 51,3%). Súčasne tak so zvyšovaním veku klesá percento žiakov presvedčených o nedodržiavaní ľudských práv a súčasne klesá aj počet tých, ktorí nevedeli alebo nechceli k problému zaujať stanovisko (1.ročník 24,%; 2.ročník 17,1%; 3.ročník 16,2%; 4.ročník 15,8%).

Presvedčenie o dodržiavaní ľudských práv prezentovali najčastejšie respondenti z Prešovského a Trnavského kraja (PO 52,7%; TT 51,3%) a najmenej len necelých 40% (39,2%) zo Žilinského kraja. Títo potom spolu s respondentmi z Košického, Nitrianskeho kraja v najvyššom percente volili odpoveď neviem (KE 23,8%; NR 23,2%; ZA 19,4%). Rozdiely sa prejavili aj vzhľadom na veľkosť bydliska. Na základe získaných výsledkov tak možno konštatovať, že so zvyšovaním počtu obyvateľov miesta bydliska stúpa aj počet mladých ľudí presvedčených o dodržiavaní ľudských práv (do 2000 obyvateľov 45,5% 2001-10 000 38,3%; 10 001-50 000 50,5%; 50 001-100 000 52,7%; nad 100 tisíc 56,5%). Naproti tomu žiaci žijúci v menších lokalitách sa častejšie vyjadrujú o nedodržiavaní ľudských práv v spoločnosti.

Súčasne s názormi o dodržiavaní ľudských práv v spoločnosti sme analyzovali aj **presvedčenie žiakov stredných škôl o dostatku vedomostí o demokracii, participácii občanov na živote spoločnosti a štátnych zákonoch.** Zo súboru 1577 respondentov, žiakov vybraných stredných škôl v SR prevažná väčšina deklarovala nízke právne vedomie, nedostatok vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti. Uvedenú skutočnosť potvrdil takmer každý druhý oslovený žiak (47,8%) a 27,6% je so svojou úrovňou vedomostí v predmetnej problematike spokojných. Približne štvrtina (24,5%) však nevedela alebo nechcela k otázke zaujať stanovisko.

Graf č. 23 Hodnotenie vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii (v%)

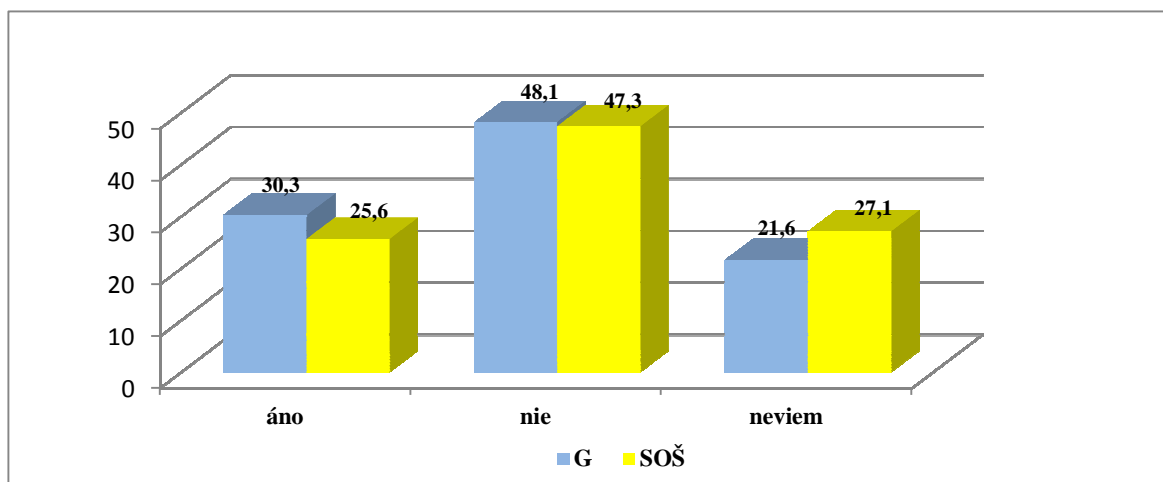

Štatisticky významné rozdiely v hodnotení vedomostí sa potvrdili vo vzťahu **k pohlaviu**, typu navštevovanej školy a ročníku štúdia, ale aj vzhľadom na kraj bydliska. Výsledky dokumentujú, že zatiaľ čo dievčatá vo výrazne vyššej miere prezentovali nespokojnosť so šírkou vedomostí z oblasti občianskej participácie (dievčatá 53,8%; chlapci 40,9%), chlapci sú v tomto smere menej kritickí a sú viac presvedčení, že ich majú dostatok (dievčatá 22,6%; chlapci 33,3%). Približne rovnaké percento chlapcov ako dievčat na otázku neodpovedalo (dievčatá 23,6%; chlapci 25,8%).

Rozdiely v hodnotení vedomostí sa prejavili aj vzhľadom na **typ navštevovanej strednej školy**. Je len logické, že väčšiu mieru spokojnosti deklarovali žiaci gymnázií, kde vzdelanie má širší všeobecný charakter ako v stredných odborných školách (G 30,3%; SOŠ 25,6%), aj keď rozdiel nie je výrazný. Je teda zrejme, že vedomosti o demokracii, spoločenských zákonoch a participácii občanov na živote spoločnosti mladí ľudia získavajú nielen v škole ale aj v rodine a v každodennom živote. V tejto súvislosti je zarážajúce, že takmer polovica

oslovených respondentov oboch typov stredných škôl zhodnotilo svoje vedomosti ako nedostatočné (G 48,1%; SOŠ 47,3%).

Graf č. 24 Hodnotenie vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii podľa typu školy (v%)

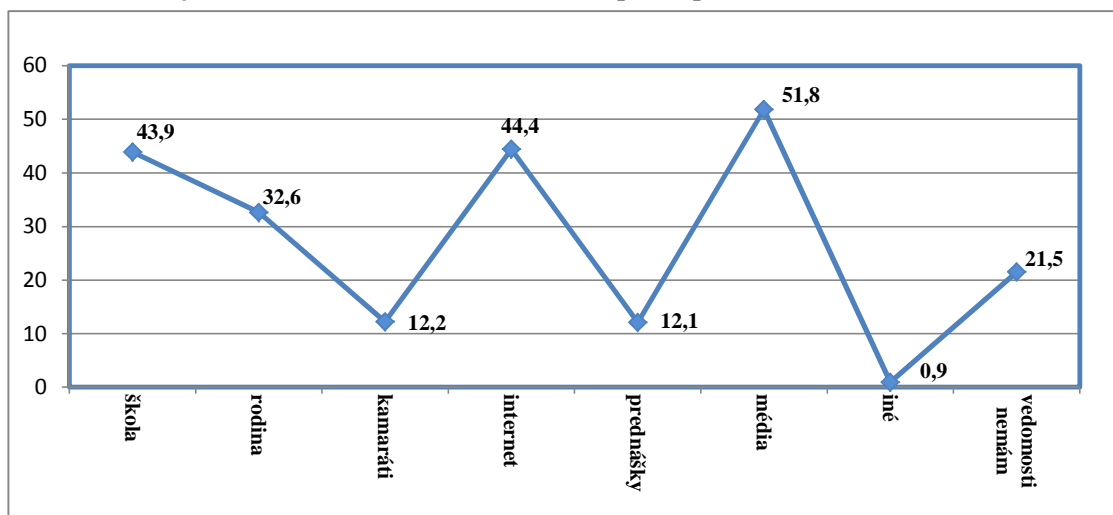

Positívne hodnotenie vedomostí z oblasti občianskej a politickej participácie, demokracie a zákonov sa zvyšuje priamo úmerne s vekom navštevovaného **ročníka** štúdia, teda s vekom respondentov. A tak zatiaľ čo v 1 ročníku pozitívne zhodnotilo vedomosti z predmetnej oblasti 21,3% oslovených, v 2.ročníku 26,7%, v treťom 29,3% a v štvrtom ročníku strednej školy takmer tretina (32,9%). Súčasne so zvyšovaním pozitívneho hodnotenia tak aj so zvyšujúcim sa vekom respondentov klesá percento tých, ktorí vyjadrujú nespokojnosť s množstvom nadobudnutých vedomostí (1.ročník 51,5%; 2.ročník 45,3%; 3.ročník 47,9%; 4.ročník 46,3%) a zároveň aj percento neodpovedajúcich (1.ročník 27,1%; 2.ročník 28,0%; 3.ročník 22,8%; 4.ročník 20,9%).

Signifikantné rozdiely v odpovediach sa ukázali aj vo vzťahu **k lokalite bydliska** žiakov. S vedomosťami sú najviac spokojní žiaci na východe Slovenska v Košickom ale aj Banskobystrickom kraji, kde uvedenú skutočnosť deklaroval každý tretí oslovený (KE 35,1%; BB 34,5%) a najmenej spokojní sú žiaci zo Žilinského kraja (22,1%). Títo potom spolu so stredoškólakmi z Prešovského a Nitrianskeho kraja v najvyššej miere prezentovali názor, že vedomosti z oblasti demokracie, participácie a znalosti zákonov sú nedostatočné (PO 53,9%; ZA 51,2%; NR 51,7%). Pritom uvedenú skutočnosť deklarovalo najmenej respondentov v školách Košického a Bratislavského kraja (KE 39,5%; BA 41,6%).

V súvislosti so subjektívnym hodnotením dostatku, respektíve nedostatku vedomostí respondentov, žiakov vybraných stredných škôl v SR z oblasti spoločenskej a občianskej participácie, definícií a obsahu zákonov spoločnosti nás zaujímal aj **zdroj uvedených vedomostí**. Podľa vyjadrení respondentov najčastejším zdrojom vedomostí sú médiá (51,8%), a internet (44,4%) a až za nimi škola (43,9%). Vedomosti o demokracii, participácii občanov na živote spoločnosti, vedomosti o štátnych zákonoch a činnosti parlamentu žiaci v škole získavajú najčastejšie na vyučovaní občianskej náuky a občianskej výchovy (77,7%), v predmete náuka o spoločnosti (22,7%), ale aj v rámci predmetu právna náuka, ktorá je súčasťou výučby najmä na gymnáziách (7,2%). V nízkom počte respondenti uviedli aj geografiu (3,7%), dejepis (3,1%), etickú výchovu (2,5%), slovenský jazyk (1,2%) a iný predmet (0,4%). Za médiami a školou nasledujú rodičia a súrodenci, ktorých ako zdroj vedomostí z predmetnej oblasti označil každý tretí oslovený žiak (32,6%). Približne 12% žiakov získalo vedomosti od kamarátov (12,2%) a na prednáškach a besedách (12,1%).

Graf č. 25 Zdroj vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii (v%)

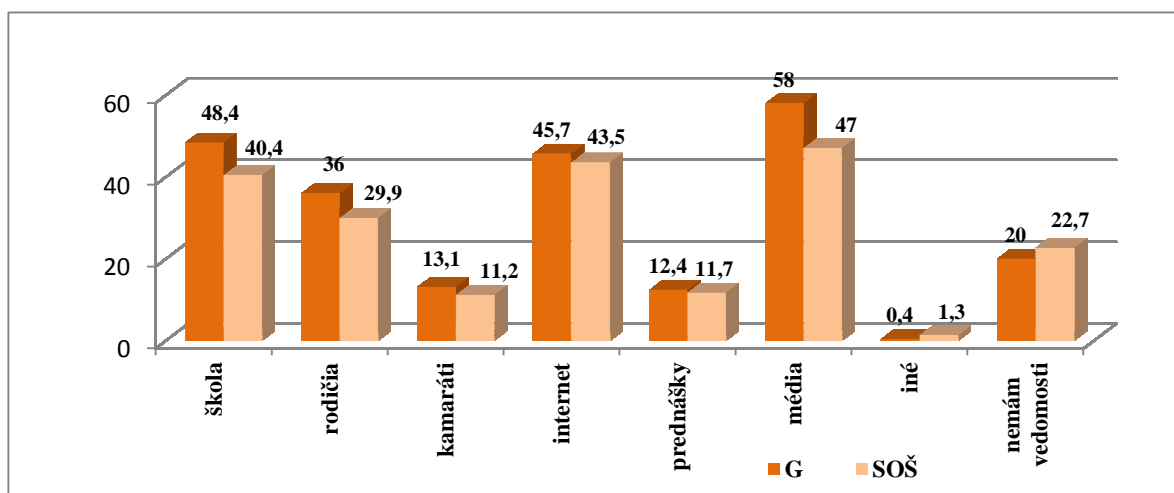

Poznámka: súčet odpovedí presahuje 100 %, možnosť uviesť viacero odpovedí súčasne

Signifikantné rozdiely sa potvrdili vo vzťahu k **pohlaviu** žiakov, **typu navštevovanej školy** a ročníku štúdia, ale aj vo vzťahu k lokalite bydliska. Z výsledkov vyplýva, že dievčatá častejšie ako chlapci vnímajú ako zdroj vedomostí o demokracii a občianskej participácii predovšetkým školu a médiá (škola: chlapci 38,4%, dievčatá 48,6%; médiá: chlapci 50,7%, dievčatá 52,8%). Výraznejšie rozdiely medzi pohlaviami sa tak prejavili najmä vzhľadom na školské vzdelávanie. V prípade ostatných zdrojov dominantné postavenie vykazujú chlapci. Ide o internet, ako zdroja informácií a vedomostí (chlapci 48,4%; dievčatá 40,9%), rodičov (chlapci 35,0%; dievčatá 30,7%), kamarátov (chlapci 16,3%; dievčatá 8,4%) aj prednášky a besedy (chlapci 13,3%; dievčatá 11,0%). Najväčšie rozdiely sa v tomto prípade prejavili pri kamarátoch. Je teda zrejmé, že chlapci výrazne častejšie ako dievčatá diskutujú o spoločensko-politických otázkach v partiách kamarátov.

Vedomosti z predmetnej problematiky získané v škole a prostredníctvom médií dominujú najmä u žiakov gymnázií. Možno konštatovať, že sú to žiaci gymnázií, ktorí vo vyššom percente ako žiaci stredných odborných škôl uvádzali všetky predložené zdroje vedomostí a zároveň menej deklarujú, že vedomosti nemajú. Podrobné údaje sú znázornené v nasledovnom grafe.

Graf č. 26 Zdroj vedomostí o demokracii, zákonoch a participácii podľa typu školy (v%)

Štatisticky významné rozdiely podľa veku respondentov a **ročníka** navštevovanej školy dokumentujú, že so zvyšovaním sa veku žiakov a teda aj ročníka štúdia klesá počet tých, ktorí sú presvedčení, že vedomosti o demokracii v spoločnosti a občianskej a politickej participácii občanov nemajú (1.ročník 28,3%; 2.ročník 21,0%; 3.ročník 19,6%; 4.ročník 18,0%). So zvyšovaním ročníka priamo úmerne stúpa aj percento oslovených žiakov, ktorí vedomosti získavajú zo školy (1.ročník 36,0%; 2.ročník 38,4%; 3.ročník 50,1%; 4.ročník 50,1%), od kamarátov (1.ročník 11,9%; 2.ročník 11,2%; 3.ročník 12,1%; 4.ročník 12,9%), prostredníctvom internetu (1.ročník 39,9%; 2.ročník 43,6%; 3.ročník 45,2%; 4.ročník 48,2%), aj na prednáškach a besedách s odborníkmi (1.ročník 11,1%; 2.ročník 11,2%; 3.ročník 10,2%; 4.ročník 15,3%). Výnimku predstavujú len médiá (rozhlas a televízia) a rodičia, kde práve žiaci z nižších ročníkov, najmä z 2.ročníka, v najväčšom počte zo všetkých uviedli, že vedomosti získali práve prostredníctvom uvedených zdrojov (médiá: 1.ročník 48,8%, 2.ročník 57,4%, 3.ročník 53,1%, 4.ročník 48,4%; rodičia: 1.ročník 32,1 %, 2.ročník 37,1%, 3.ročník 31,3%, 4.ročník 29,7%). Je teda zrejmé, že mladší žiaci trávia viac času pri televízii a s rodičmi a od nich potom aj viac získavajú vedomosti z uvedenej oblasti.

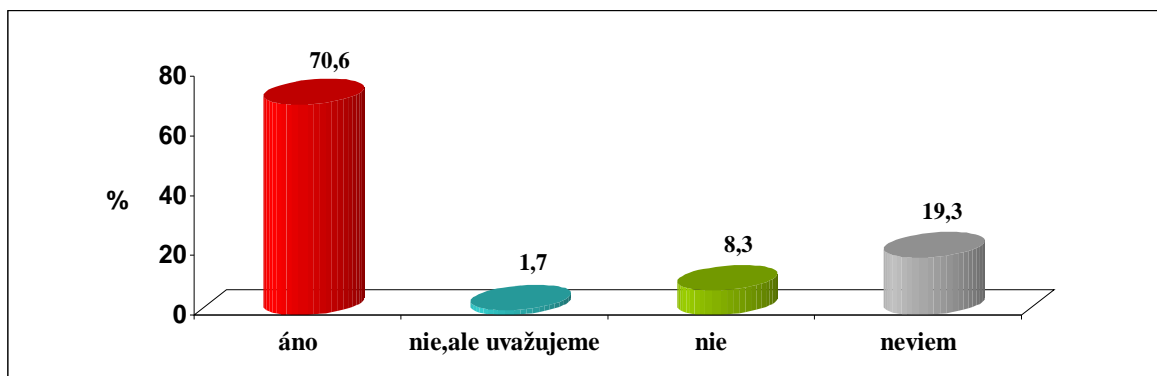
Štatistické rozdiely vzhľadom na lokalitu bydliska respondentov ukázali, že so zvyšovaním **počtu obyvateľov** bydliska stúpa aj informovanosť stredoškolákov z problematiky občianskej a politickej participácie z jednotlivých zdrojov. A tak sú to respondenti z veľkomiest, ktorí najmenej pripúšťali, že tieto vedomosti nemajú, najviac žiakov deklarujúcich absenciu uvedených vedomostí pochádza z malých miest do 10 000 obyvateľov, kde názor prezentoval každý štvrtý oslovený žiak (do 2000 19,2%; 2001-10 000 24,5%; 10 001-50 000 22,3%; 50 001-100 000 23,8%; nad 100 tisíc 13,7%).

2.3.2.2 Participácia žiakov na živote školy

V nasledujúcej časti sme okrem analýzy právneho vedomia oslovených žiakov vybraných stredných škôl zisťovali aj úroveň pripravenosti, záujmu, aktivity a spolupráce žiakov stredných škôl pri uplatňovaní občianskej demokracie a konkrétny spôsob a rozsah presadzovania záujmov žiakov vo vzťahu k vedeniu školy, ktorú navštevujú.

Z súboru 1578 respondentov (70,6%) uviedlo, že v škole je **ustanovený žiacky samosprávny orgán** a (10,0%) žiakov poukazovalo na absenciu žiackej samosprávy. Pritom však 1,7% deklarovalo úvahy o jeho zriadení na škole. Necelých 20% k otázke nezaujalo stanovisko (neviem 13,6%, nezaujima ma to 5,7%). Podrobné údaje znázorňuje graf 27.

Graf č.27 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu (v%)

Z porovnania údajov s výsledkami zisťovania v roku 2004 je zrejmé, že existencia žiackej samosprávy na stredných školách zaznamenáva pokles. Tak zatiaľ čo v roku 2004 bolo na 74,4% stredných škôl zriadená žiacka školská rada, v súčasnosti je to 70,6%, pričom

výraznejší nárast nastal v prípade odpovedi neviem (rok 2004 13,3%, rok 2011 19,3%). Aj to svedčí o celkovom poklese záujmu žiakov o činnosť školy a spolupodieľaní sa na riešení problémov.

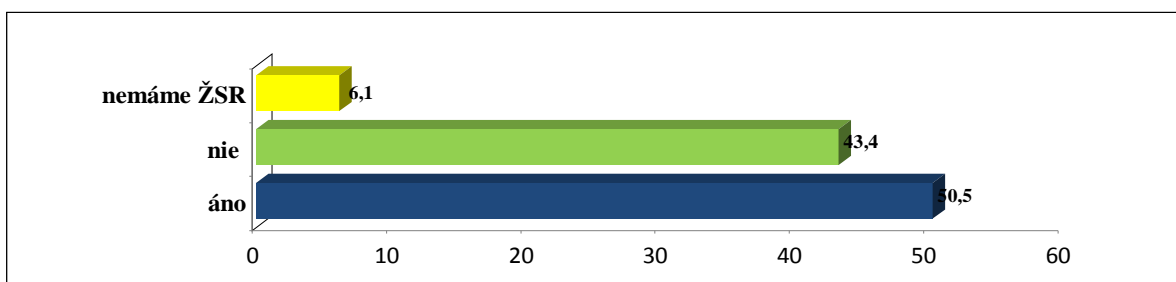
Štatisticky významné rozdiely javu sa potvrdili vo vzťahu k výberovým kritériám výskumnej vzorky. Možno konštatovať, že sú to **dievčatá**, ktoré častejšie ako **chlapci** deklarovali existenciu žiackej samosprávy ako chlapci (dievčatá 77,3%; chlapci 63,2%). Je len otázkou, či ide o náhodu alebo väčšiu informovanosť a záujem dievčat. Odpoveď čiastočne vyjadrujú výsledky, podľa ktorých chlapci vo vyššom percente nevedeli na otázku odpovedať, respektíve sa vyjadrili, že ich problém nezaujíma (neviem: dievčatá 10,3%, chlapci 17,5%; nezaujíma ma: dievčatá 4,0%, chlapci 7,6%).

Rozdiely v odpovediach **podľa typu navštevovanej strednej školy** ukázali, že žiacke školské rady sú podľa vyjadrení oslovených žiakov vo vyššej miere ustanovené na gymnáziách ako na stredných odborných školách. Uvedenú skutočnosť potvrdilo 77,9% gymnazistov a 64,7% žiakov odborných škôl. Pritom však takmer 17% (16,9%) žiakov odborných škôl a len 6,8% gymnazistov nevedelo zaujať stanovisko, nevedeli, či na ich škole pracuje žiacka samospráva. Aj nezáujem o problematiku vo vyššom percente prezentovali práve žiaci stredných odborných škôl (SOŠ 6,2%; G 4,9%). Je teda zrejmé, že celkový záujem o školu, jej chod i problémy je výraznejší na gymnáziách.

Signifikantné rozdiely vzhľadom **na kraj** lokality školy potvrdili podľa vyjadrení oslovených žiakov najvyššie zastúpenie žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách v Trenčianskom, kde dosahuje až 91,5% a v Prešovskom a Banskobystrickom kraji (PO 88,6%; BB 86,5%) a čo je zaujímavé, najnižšie na západe Slovenska v Trnavskom a Bratislavskom kraji (TT 54,2%; BA 55,5%). Práve v Bratislavskom kraji žiaci v najvyššom percente (1,7%) uviedli, že sa na ich škole uvažuje o zriadení žiackej samosprávy. Nízke percento kladných odpovedí respondentov zo západného Slovenska o existencii samosprávy na škole úzko súvisí pravdepodobne s celkovou nevedomosťou až nezaujmom uvedených žiakov, kedy až 19,4% stredoškôľakov z Trnavského kraja, 17,3% z Bratislavského kraja ale zároveň až 20,9% žiakov zo škôl v Nitrianskom kraji volilo odpoveď neviem. Pritom jednoznačný nezáujem deklaroval až každý desiaty stredoškôľak z Košického a Nitrianskeho kraja (KE 10,3%, NR 9,0%) a len 1,2% žiakov zo škôl v Banskobystrickom kraji.

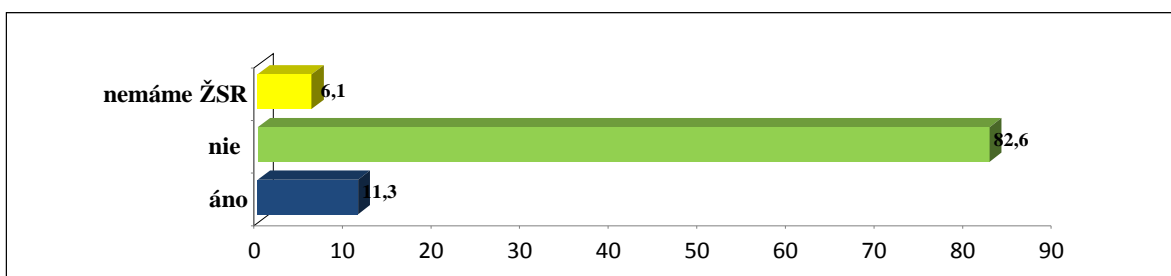
Súčasne so zisťovaním existencie žiackych školských rád na vybraných stredných školách nás zaujímalo, či sú **žiaci informovaní o činnosti žiackej samosprávy na škole, či sa zúčastňujú verejného zasadnutia orgánu a volieb a či niekedy kandidovali za člena žiackej školskej rady**. Na základe získaných výsledkov možno konštatovať, že polovica (50,5%) oslovených žiakov stredných škôl je informovaná o činnosti žiackej samosprávy na škole a 43,4% sa vyjadrilo, že informácie nemá. Len 6,1 % žiakov poukázalo na absenciu samosprávy na škole.

Graf č. 28 Existencia žiackeho samosprávneho orgánu (v%)

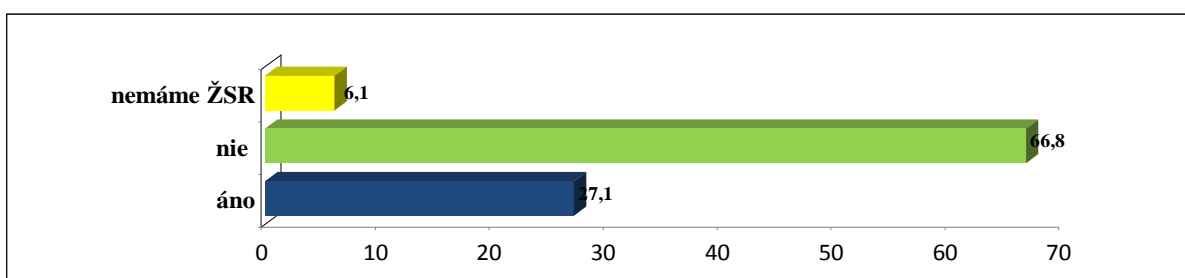
Na verejných zasadnutiach žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 11,3% oslovených stredoškôľakov, pričom 82,6% uvedenú skutočnosť poprelo.

Graf č. 29 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v%)

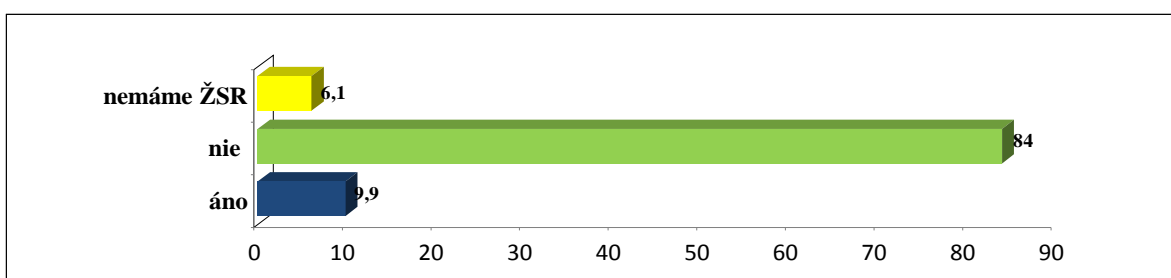
Na voľbách do žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 27,1% oslovených žiakov stredných kôl, 66,8% sa na voľbách nezúčastnilo a 6,1% uviedlo, že na ich škole nie je ustanovená žiacka samospráva

Graf č. 30 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v%)

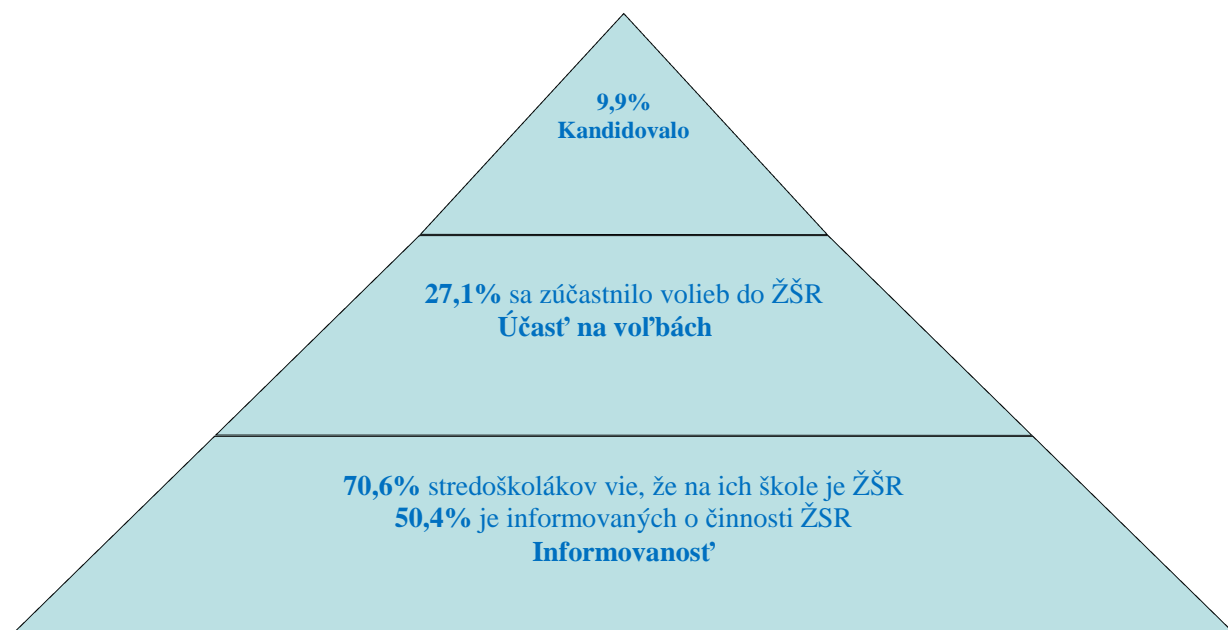

Kandidovanie za člena žiackeho samosprávneho orgánu potvrdilo približne 10% (9,9%) oslovených stredoškôľakov.

Graf č. 31 Účasť na verejnom zasadnutí žiackeho samosprávneho orgánu (v%)

Na základe získaných výsledkov tak možno údaje zhrnúť do participačnej pyramídy prostredníctvom nasledovného diagramu .

Porovnaním výsledkov za roky 2005, 2007 a 2011 sa zistil negatívny trend, ktorý nekorešponduje s celkovým zvyšovaním participácie žiakov na živote školy, s neustálym zvyšovaním počtu žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách. Oproti zisteniam v roku 2005 a 2007 sa tak znížila informovanosť žiakov (rok 2005 75,4%; rok 2007 75,0%; rok 2011 70,6%), znížil sa aj počet žiakov zúčastnených na voľbách do samosprávneho orgánu (rok 2005 32,2%; rok 2007 31,2%; rok 2011 27,1%) i počet kandidujúcich žiakov (rok 2005 11,5%; rok 2007 11,8%; rok 2011 9,9%).

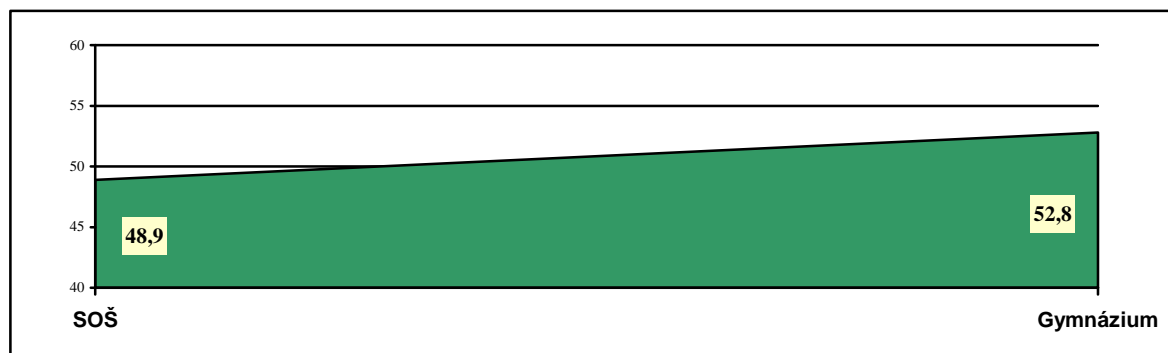
Tabuľka č. 5 Porovnanie údajov za roky 2005,2007 a 2011 (v%)

	2005	2007	2011
Informovanosť o činnosti ŽŠR	75,4	75,0	70,6
Účast' na voľbách	32,2	31,2	27,1
Kandidatúra do ŽŠR	11,5	11,8	9,9

Signifikantné rozdiely vzhľadom na demografické znaky výskumného súboru sa potvrdili vo všetkých sledovaných oblastiach. V prípade **informovanosti o existencii a činnosti žiackej školskej rady** sme zistili rozdiely vo vzťahu **k pohlaviu, veku, ročníku a typu strednej školy**:

- dievčatá - stredoškólkčky (54,4%) sú vo väčšej miere informované o existencii a činnosti ŽŠR ako chlapci (46,1%),
- o práci žiackej samosprávy vedelo najviac 17-ročných respondentov (57,3%), nasledovali 16-roční (53,9%) a najmenej informácií uvádzali najmladší (44,5%) a zároveň najstarší 18 a 19-roční (45,9% a 45,3%),
- s vyšším ročníkom stúpala počet stredoškólkov, ktorí mali informácie o činnosti žiackej školskej rady, pričom najvyššie percento vykazovali žiaci 2. ročníka strednej školy, a to 59,5% (1.ročník 44,6,2%; 3.ročník 46,3%; 4.ročník 51,7%),
- vyššiu mieru informovanosti o činnosti žiackej samosprávy vykazovali gymnazisti.

Graf č. 32 Informovanosť žiakov o činnosti žiackej samosprávy podľa typu školy (v%)

Poznámka: zoradené podľa variantu odpovede „áno“

Podobne ako v prípade informovanosti, tak aj v prípade **účasti na voľbách do ŽŠR** sa zistili niektoré štatisticky významné rozdiely medzi stredoškólakmi, a to vo vzťahu k **veku a ročníku štúdia a kraju SR**:

- s vyšším vekom a teda aj ročníkom štúdia sa zvyšuje počet žiakov, ktorí sa zúčastnili na voľbách do samosprávneho orgánu školy (1.ročník 21,8%; 2.ročník 31,3%; 3.ročník 23,1%; 4.ročník 31,6%), pritom výnimku opäť potvrdzujú žiaci 2.ročníka, ktorí aj v prípade účasti na voľbách vykazujú vysoké percento takmer identické s najstaršími respondentmi. Predpokladáme, že práve v nich je potenciál ako dostatočne zhodnotiť možných kandidátov a ich schopnosti, tak aj kandidovať za člena,
- najvyššia účasť vo voľbách do samosprávy žiakov na stredných školách bola zaznamenaná v Banskobystrickom kraji (35,9%) a následne v Prešovskom a Košickom kraji (PO 33,1%, KE 32,6%) a najnižšia v Bratislavskom kraji len 16,9%.

V prípade **kandidovania za člena ŽŠR** sme medzi stredoškólakmi zaznamenali štatisticky významný rozdiel len vo vzťahu k **veku**. Výsledky dokumentujú, že najčastejšie za člena žiackej samosprávy kandidovali najstarší respondenti 19 roční žiaci (13,3%), ktorí v činnosti pokračujú už z nižších ročníkov a ďalej 16 roční (11,1%) a najmladší (10,8%). Je teda zrejmé, že v činnosti samosprávy sa školy a žiaci viac spoliehajú na prácu mladších žiakov. Skutočnosť do určitej miery súvisí aj so zaťaženosťou starších žiakov a s ich prípravou na maturitu.

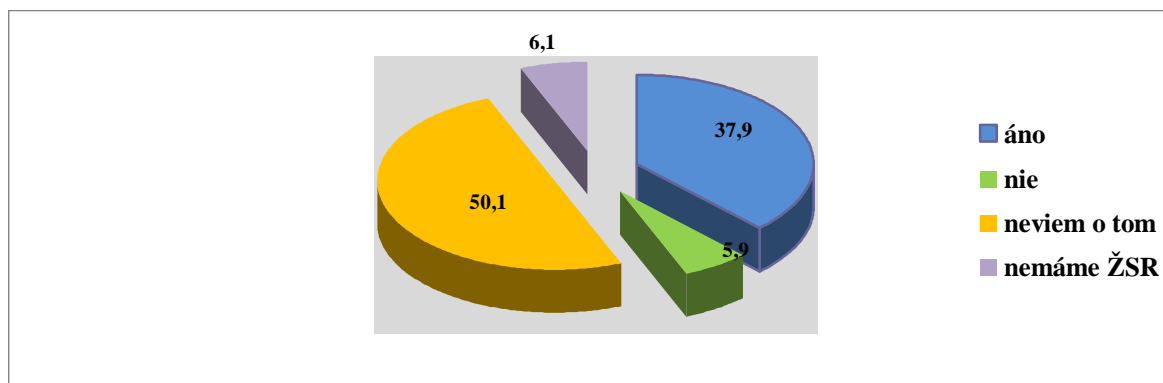
Z predchádzajúcich výskumných zistení³ vyplynulo, že dôležitú úlohu pri formovaní a fungovaní žiackych školských rád zohráva funkcia koordinátora. Zákon č. 596/2003, resp. § 26 legislatívne upravuje ustanovenie a fungovanie žiackej školskej rady. Úloha resp. funkcia koordinátora nie je zákone upravená, napriek tomu, ako vyplynulo aj z našich zistení, väčšina žiackych školských samospráv spolupracuje s koordinátorom. Vo väčšine prípadov funkciu koordinátora zastáva jeden z pedagógov školy, výchovný poradca a podobne. Koordinátor pomáha s formovaním žiackej samosprávy, uľahčuje komunikáciu s členmi pedagogického zboru a vedením školy a mimo školy. Vo výskume nás zaujímali názory stredoškólakov na **existenciu a pôsobenie koordinátora žiackej školskej rady** na pôde školy.

Zo zistení vyplynulo, že značná časť žiakov stredných škôl je informovaná o ustanovení funkcie koordinátora na škole (37,9%). Len necelých 6% (5,9%) jednoznačne poprela

³ Bošňáková, M.: Občianska a politická participácia samosprávnych orgánov stredoškolskej mládeže, ÚIPŠ, Bratislava 2006

existenciu koordinátora žiackej školskej rady ako zástupcu z radov učiteľov. Približne polovica (50,1%) však na otázku nevedela odpovedať a 6,1% žiakov uviedlo, že na škole nepracuje žiacky samosprávny orgán.

Graf č. 33 Ustanovenie funkcie koordinátora žiackej školskej rady (v%)

Na základe porovnania zistení z rokov 2007 a 2011 možno konštatovať, že v súbore respondentov, ktorí priznali existenciu žiackej samosprávy na škole, dochádza k nárastu tých, ktorí potvrdili funkciu koordinátora samosprávy ako zástupcu z radov učiteľov (rok 2007 32,0%; rok 2011 40,1%). Je teda zrejmé, že funkcia koordinátora žiackeho samosprávneho orgánu na škole aj keď nie je právne zakotvená si nachádza stále viac významné miesto v činnosti školy. Má nezastupiteľnú úlohu už pri samotnom ustanovení žiackej samosprávy, pomáha pri komunikácii samosprávy s vedením školy ale aj s ostatnými pedagógmi a zároveň pomáha žiackej samospráve pri presadzovaní a uplatňovaní záujmov žiakov a organizovaní aktivít školy. Podrobné údaje uvádza tabuľka.

Tabuľka č. 6 Porovnanie údajov za roky 2007 a 2011(v%)

	2007	2011
áno, máme koordinátora ŽSR	32,0	40,1
nie, nemáme	11,1	6,2
neviem	56,9	53,7

Informovanosť o pôsobení koordinátora na škole ovplyvňuje **pohlavie** respondenta, ročník, kraj SR a taktiež súvisí s tým, či respondenti sú informovaní o samotnej existencii a činnosti žiackej školskej rady na škole. O koordinátorovi na škole vedia viac dievčatá ako chlapci (dievčatá 41,6%; chlapci 33,8%). Títo potom častejšie demonštrovali nevedomosť, prípadne nezaujím (dievčatá 48,3%; chlapci 53,2%). A tak hoci zaznamenávame oproti predchádzajúcim zisteniam pozitívny posun, stále približne každý druhý oslovený stredoškolač bez ohľadu na pohlavie nevedel na otázku odpovedať. Je teda jasné, že funkcia koordinátora žiackej samosprávy by sa mala viac dostať do povedomia žiakov, a to či už informovanosťou o náplni činnosti tak aj konkrétnymi činmi.

Štatisticky významné rozdiely sa potvrdili aj vo vzťahu **k ročníku** štúdia. Možno konštatovať, že informovanosť je priamo úmerná zvyšovaniu ročníka. Najviac respondentov potvrdzujúcich funkciu koordinátora žiackej školskej rady na škole navštevuje najvyšší ročník štúdia a najmenej 1.ročník strednej školy (1.ročník 33,5%; 2.ročník 39,1%; 3.ročník 34,8%; 4.ročník 43,6%). Čo je zaujímavé, signifikantné rozdiely sa neprejavili vzhľadom na typ strednej školy.

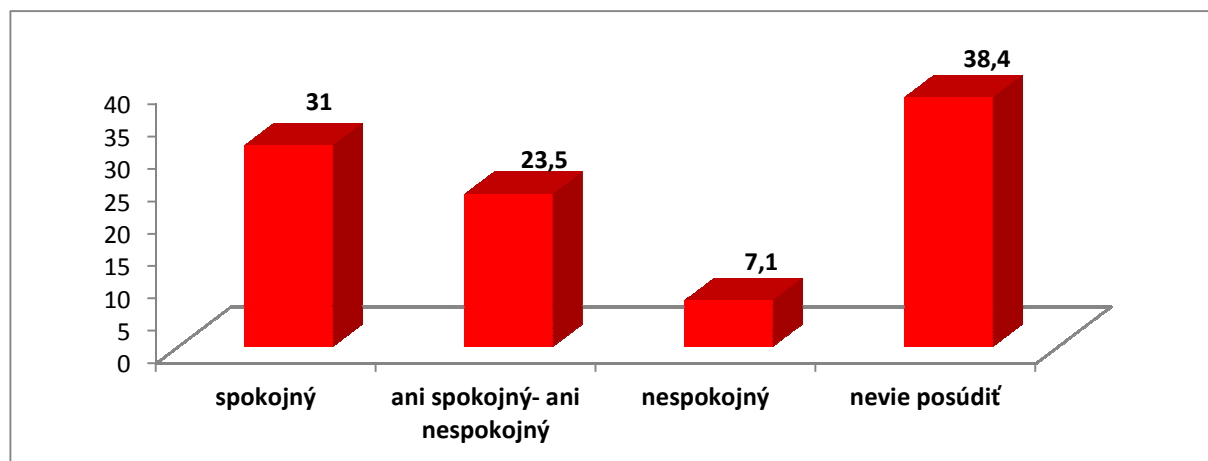
Informácie o pôsobení koordinátora na škole malo najviac respondentov, žiakov stredných škôl Prešovského a Trenčianskeho **kraja**, viac ako polovica oslovených (PO 56,3%; TN

51,9%). Celoslovenskú priemernú hodnotu (38,0%) prevýšil aj Banskobystrický (45,0%) a Nitriansky kraj (40,8%). Naopak najmenej boli informovaní respondenti Žilinského kraja, kde vedomosti deklarovalo necelých 20% (19,4%).

Zároveň nie je prekvapením, že vedomie o pôsobení koordinátora na škole súvisí so samotným **povedomím** respondentov o **existencii žiackej samosprávy**. Stredoškoláci, ktorí potvrdili informovanosť o existencii a činnosti žiackeho samosprávneho orgánu na škole, vo väčšej miere ako ostatní poznali funkciu a činnosť aj koordinátora (39,7%).

Na otázku zameranú na **hodnotenie činnosti žiackej školskej rady** odpovedali iba respondenti, ktorí majú vo svojich školách tento žiacky samosprávny orgán založený. Zo skupiny 1108 (70,7%) respondentov vyjadrila spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady asi tretina (31,0%) opýtaných, pričom 23,6% stredoškolákov prejavilo iba čiastočnú spokojnosť. S kvalitou práce žiackeho samosprávneho orgánu nebolo spokojných len 7,1% respondentov, avšak je zarážajúce, že najpočetnejšiu skupinu opýtaných (38,4%) tvorili stredoškoláci, ktorí na túto otázku nevedeli odpovedať.

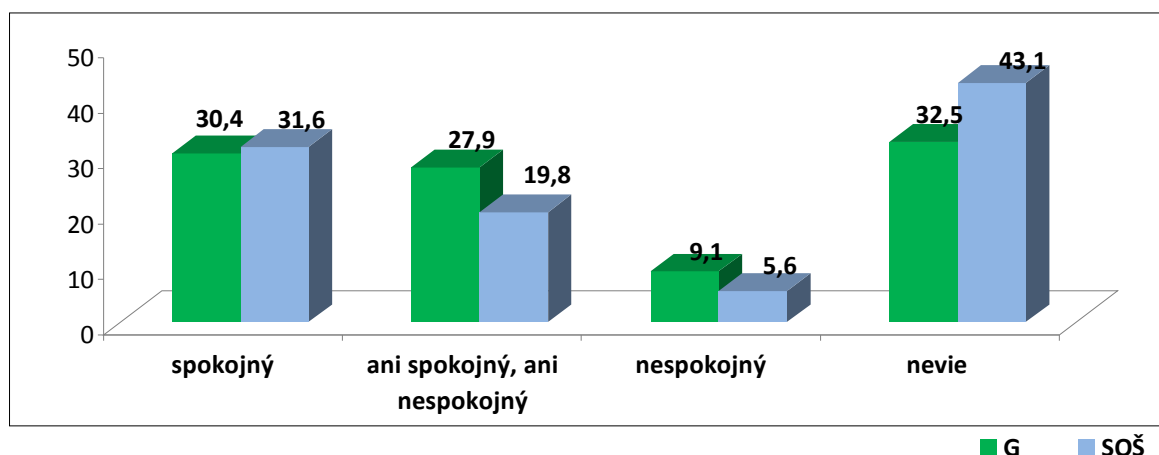
Graf č. 34 Spokojnosť respondentov s činnosťou žiackej školskej rady (v%)

Zo zistenej štatisticky významnej závislosti vyplynulo, že dievčatá vo vyššom počte vyjadrili celkovú (dievčatá 33,4%; chlapci 28,2%) aj čiastočnú spokojnosť (dievčatá 27,2%; chlapci 19,4%), pričom chlapci boli kritickejší a častejšie ohodnotili kvalitu činnosti žiackej školskej rady negatívne (chlapci 8,7%; dievčatá 5,8%). Zarážajúce je zistenie, že k danej otázke nevedelo zaujať stanovisko až 43,8% chlapcov a 33,6% dievčat.

Pozitívne ohodnotil činnosť žiackej školskej rady približne rovnaký počet gymnazistov (30,4%) aj žiakov stredných odborných škôl (31,6%). Žiaci študujúci na gymnáziách vo vyššej miere prejavili iba čiastočnú spokojnosť (G 27,9%; SOŠ 19,8%) a častejšie ohodnotili kvalitu práce žiackej školskej rady negatívne (G 9,1%; SOŠ 5,6%). Na otázku nevedelo odpovedať až 43,1% žiakov stredných odborných škôl a takmer tretina (32,5%) gymnazistov. Opäť považujeme za potrebné, aby najmä žiaci stredných odborných škôl prejavili viac záujmu o činnosť žiackeho samosprávneho orgánu, prípadne by bolo dôležité, aby boli aktivity realizované žiackym samosprávnym orgánom viac propagované, či už formou pravidelne aktualizovanej nástienky, informovaním spolužiakov na triednických hodinách, krátkym vysielaním v školskom rozhlase, uvádzaním dôležitých informácií na internetovej stránke školy alebo iným, pozitívne pôsobiacim spôsobom.

Graf č. 35 Spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady vo vzťahu k typu strednej školy (v%)

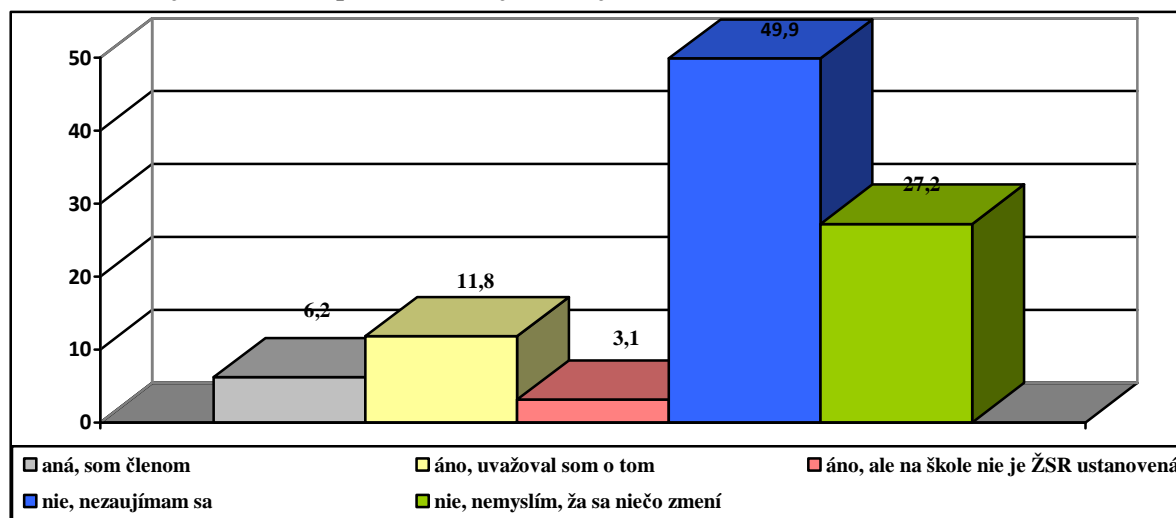

Druháci a štvrtáci prezentovali častejšie než ostatní nielen celkovú (2. ročník 35,9%; 4. ročník 32,5%; 1. ročník 25,7%; 3. ročník 29,6%), ale i čiastočnú spokojnosť (2. ročník 28,5%; 4. ročník 25,7%; 1. ročník 16,3%; 3. ročník 23,2%) s činnosťou žiackej školskej rady, pričom kriticky sa prejavili najmä tretiaci (3. ročník 10,8%; 4. ročník 8,1%; 2. ročník 5,2%; 1. ročník 4,4%). Aktivity žiackeho samosprávneho orgánu nedokázala ohodnotiť viac než polovica prvákov (53,6%), zatiaľ čo vo vyšších ročníkoch rovnako odpovedala viac než tretina opýtaných (2. ročník 30,4%; 3. ročník 36,4%; 4. ročník 33,8%). Z prezentovaných údajov je zrejmé, že s činnosťou žiackej školskej rady boli najspokojnejší druháci, pričom najkritickejšie sa vyjadrili tretiaci. Informácie chýbali najčastejšie prvákovi, ktorí sú v škole najkratší čas a ešte asi nemali dostatok možností oboznámiť sa s danou problematikou. Pozitívne ohodnotila činnosť žiackeho samosprávneho orgánu necelá polovica opýtaných žijúcich v Trenčianskom (45,9%) a Banskobystrickom kraji (42,9%; Bratislavský kraj 26,7%; Trnavský kraj 28,7%; Žilinský kraj 26,8%; Prešovský kraj 25,9%; Košický kraj 26,1%), pričom v Nitrianskom kraji sa kladne vyjadrila iba pätina (20,8%) žiakov stredných škôl. Len čiastočnú spokojnosť prezentovala viac než tretina opýtaných pochádzajúcich z Prešovského kraja (36,7%; Bratislavský kraj 15,3%; Trnavský kraj 27,4%; Trenčiansky kraj 19,1%; Nitriansky kraj 24,3%; Žilinský kraj 24,7%; Banskobystrický kraj 21,2%; Košický kraj 20,6%), zatiaľ čo najpočetnejšia skupina žiakov stredných škôl, ktorí neboli s pôsobením žiackej školskej spokojní mala trvalé bydlisko v Žilinskom kraji (12,4%; Bratislavský kraj 9,3%; Trnavský kraj 3,7%; Trenčiansky kraj 6,2%; Nitriansky kraj 9,4%; Banskobystrický kraj 4,0%; Prešovský kraj 7,8%; Košický kraj 4,4%). Posúdiť kvalitu práce žiackeho samosprávneho orgánu nedokázala až necelá polovica respondentov žijúcich v Bratislavskom (48,7%), Nitrianskom (45,5%) a Košickom kraji (48,9%; Trnavský kraj 40,2%; Žilinský kraj 36,1%; Banskobystrický kraj 31,8%), zatiaľ čo v Trenčianskom (28,7%) a Prešovskom kraji (29,5%) rovnako odpovedala iba necelá tretina stredoškôľakov. Z uvedeného je zrejmé, že najpozitívnejšie bola hodnotená činnosť žiackych samosprávnych orgánov v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji, pričom eliminovať nedostatky a viac skvalitniť svoju prácu by mali členovia žiackych samospráv v Prešovskom kraji. V Bratislavskom, Nitrianskom, Košickom a Trnavskom kraji by bolo dobré, aby členovia žiackych školských rád zvýšili informovanosť svojich spolužiakov a viac spropagovali aktivity, ktoré pre žiakov organizujú.

Záujem o aktívnu činnosť v žiackom samosprávnom orgáne školy prejavilo 21,1% oslovených žiakov. Z nich 6,2% uviedlo, že sú členmi žiackej samosprávy, 11,8% uvažovalo o možnosti aktívne sa zapojiť do jej činnosti a 8,5% potvrdilo záujem, avšak na škole samospráva žiakov nepracuje. Približne každý druhý stredoškôľák však záujem o aktívnu prácu v školskej rade poprel, a to z dôvodu celkového nezájmu o činnosť orgánu v škole

a štvrtina (27,2%) ako dôvod uviedla skeptický pohľad na činnosť samosprávy. Je presvedčená, že žiacka samospráva nemá v škole veľký význam, je vo veľkej miere formálna.

Graf č. 36 Zaujím o aktívnu prácu v žiackej školskej rade (v%)

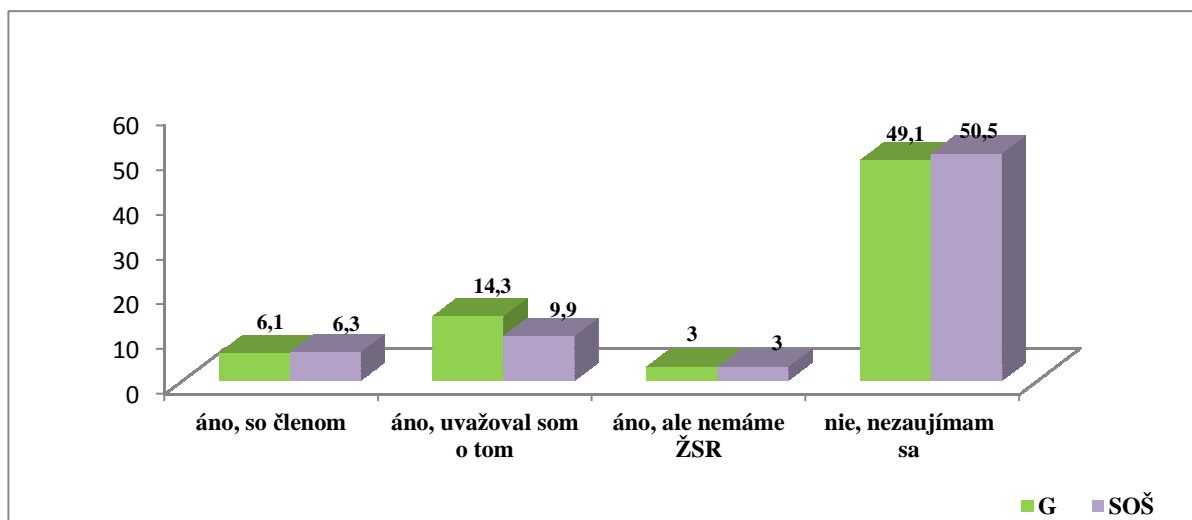
Porovnaním údajov za sledované roky 2004 a 2011 sa opätovne potvrdil zvyšujúci sa nezaujím o celkové dianie v škole. A tak oproti výsledkom z roku 2004 klesol počet stredoškôľakov vyjadrujúcich záujem o prácu v žiackom samosprávnom orgáne školy a stúpol počet tých, ktorí deklarovali nezaujím z rôznych dôvodov, a to či už z celkového nezájmu, z presvedčenia, že aj tak v škole nič nezmení alebo z celkovej ľahostajnosti. Podrobné údaje uvádza tabuľka.

Tabuľka č. 7 Porovnanie údajov za roky 2004 a 2011 (v%)

	2004	2011
áno, mám záujem o prácu v ŽSR	27,1	21,1
nie, nemám záujem	72,9	78,9

Štatisticky významné závislosti javu sa potvrdili vo vzťahu k výberovým kritériám ako je **pohlavie** respondentov, typ a ročník navštevovanej strednej školy i lokality bydliska. Hoci dievčatá rovnako ako chlapci v približne 6% prezentovali členstvo v žiackom samosprávnom orgáne školy (dievčatá 6,3%; chlapci 6,2%), sú to vo výrazne vyššom počte oslovené stredoškôľáčky, ktoré uviedli, že majú záujem pracovať v samosprávnom orgáne a dokonca o tom už aj uvažovali (dievčatá 14,8%; chlapci 8,6%), naopak chlapci častejšie svoj záujem podmieňovali absenciou žiackej samosprávy na škole (dievčatá 4,1%; chlapci 2,0%). Približne polovica oslovených respondentov bez ohľadu na pohlavie (dievčatá 49,1%; chlapci 50,5%) vyjadrovala nezaujím, pričom chlapci sú dokonca viac skeptickejší v súvislosti s významom činnosti žiackej samosprávy. Až 28,9% chlapcov oproti 25,9% dievčat je presvedčených o tom, že žiacka školská rada v škole nič nezmení a jej činnosť je formálna. Na základe rozdielov v odpovediach podľa **typu navštevovanej školy** možno konštatovať, že záujem o činnosť v žiackej samospráve výraznejšie deklarovali gymnazisti (23,4%), pričom najvyššie rozdiely sa prejavili v prípade záujmu už s konkrétnym uvažovaním o možnosti zapojenia sa do činnosti v žiackej samospráve (G 14,3%; SOŠ 9,9%).

Graf č. 37 Záujem o činnosť v žiackej samospráve školy podľa typu školy (v%)

Signifikantné rozdiely vzhľadom na lokalitu bydliska, **veľkosť bydliska** a **kraj SR** potvrdili, že záujem o prácu v samospráve školy prezentovali najmä respondenti zo stredne veľkých miest od 10 001 do 50 000 obyvateľov, a to až štvrtina oslovených (24,8%). Čo je zaujímavé, väčšiu mieru záujmu vyjadrovali žiaci z najmenších obcí (do 2 000 obyvateľov 22,5%) ako žiaci žijúci vo veľkých mestách a veľkomestách nad 100 tisíc obyvateľov. Práve títo svoj záujem participovať na práci žiackeho samosprávneho orgánu v škole s cieľom zasadzovať sa za záujmy ostatných žiakov vyjadrovali len v 16% a najčastejšie potom priznávali celkový nezáujem (50 001-100 tisíc obyvateľov 58,1%; nad 100 tisíc obyvateľov 52,7%).

Členstvo v žiackom samosprávnom orgáne školy v najvyššom percente vyjadrovali stredoškólači z východu Slovenska, z Košického, Prešovského ale aj Nitrianskeho kraja (KE 8,2%; PO 7,3%; NR 7,6%) a najmenej žiaci stredných škôl v Trnavskom kraji, len 2,2%. Práve žiaci z Košického kraja potom aj najčastejšie zo všetkých o uvedenej možnosti už aj uvažovali (KE 15,2%) a spolu so žiakmi stredných škôl v Trnavskom, Košickom a Bratislavskom kraji v najvyššom percente poukazovali na skutočnosť, že záujem by bol ale samospráva nie je na škole zriadená (TT 7,0%; KE 4,9%; BA 4,6%). Celkový nezáujem o prácu v žiackej školskej rade a jej činnosti deklarovali najviac stredoškólači z Trenčianskeho, Žilinského, Nitrianskeho a Banskobystrického kraja (TN 55,7%; ZA 52,5%; NR 51,0%; BB 51,3%), ale aj v ostatných krajoch je tesne pod hranicou 50% (BA 49,1%; TT 48,8%; PO 43,6%; KE 44,6%). Pesimistický pohľad na činnosť žiackej samosprávy a s tým súvisiaci nezáujem o prácu v nej vyjadrovali najmä respondenti navštevujúci školy v Prešovskom a Bratislavskom kraji. Až takmer štvrtina oslovených žiakov sa tak vyjadrovala, že činnosť žiackej školskej rady nič nezmení a je formálna (BA 29,5%; PO 33,9%). Uvedený názor pritom zastáva približne štvrtina oslovených vo všetkých krajoch, najmenej 22,6% stredoškólačov zo škôl v Trenčianskom kraji.

Súčasne s monitoringom žiackych samosprávnych orgánov a analýzou záujmu oslovených stredoškólačov o aktívnu účasť na ich činnosti sme vo výskume zisťovali aj **opodstatnenosť žiackeho samosprávy na stredných školách**. Z výpovedí oslovených žiakov je zrejmé, že stredoškólači najčastejšie vnímajú význam žiackej samosprávy z dôvodu potreby hovoriť o veciach, ktoré ovplyvňujú ich život (19,1%). Nasleduje:

- žiaci sa stávajú zodpovednejší (13,0%)
- zvyšuje sa informovanosť žiakov o dôležitých veciach školy (11,7%)

- dáva žiakom a učiteľom školy možnosť a príležitosti rozvíjať vzájomné vzťahy prinášajúce obojstranný úžitok (11,4%)
- umožňuje žiakom získať a rozširovať si organizačné schopnosti (9,6%)
- pomáha pri rozhodovaní a spolupracuje s vedením školy (9,4%)
- zlepšuje vzájomné vzťahy (6,5%)
- pretvára podmienky a formuje vzťah žiakov k škole (6,5%)
- ovplyvňuje praktickú stránku participácie žiakov na živote školy (3,4%)
- umožňuje získať schopnosti pre aktívne občianstvo (2,7%)
- iné (0,8%).

Pre 221 (6,0%) oslovených žiakov stredných škôl však žiacka samospráva nie je potrebná.

Porovnaním údajov s údajmi z roku 2004 sa zistili takmer identické výsledky. Mladí ľudia tak v oboch rokoch najväčší význam prikladajú možnosti otvorene hovoriť o veciach ovplyvňujúcich ich život (rok 2012 19,1%; 2004 20,8%) a zároveň možnosti stať sa zodpovednejšími (rok 2012 13,0%; 2004 14,5%) ako aj rozšíreniu si informácií o činnosti a chode školy (rok 2012 11,7%; 2004 11,2%). Význam žiackej školskej rady vidia oslovení žiaci vo vysokom počte v oboch sledovaných rokoch aj pri zvyšovaní organizačných schopnostiach žiakov (rok 2012 9,6%; 2004 11,6%). V neposlednom rade má žiacka samospráva vplyv na zlepšovaní podmienok a formovaní vzťahu žiakov k škole (rok 2012 6,5%; 2004 7,1%)

2.3.2.3 Činnosť žiackej samosprávy

Okrem participácie žiakov stredných škôl na samospráve školy a názorov na motiváciu aktívne sa podieľať na jej činnosti, nás vo výskume zaujímali aj **očakávania respondentov, žiakov stredných škôl spájajúce sa s činnosťou žiackej samosprávy.**

Na základe analýzy odpovedí („rozhodne áno“ a „skôr áno“) oslovených stredoškolákov (N=1578) o konkrétnych úlohách a aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu na škole, možno načrtnúť poradie jednotlivých očakávaných činností:

1. iniciovať vznik a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov (bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a pod.) - (76,9%)
2. vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity - (76,3%)
3. pôsobiť na vybavenie tried a odborných učebni modernou didaktickou technikou (70,5%)
4. vytvoriť, zlepšiť žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť o dianí v škole (68,5%)
5. predkladať návrhy na zmeny v rozvrhu, školskom poriadku, vo vyučovacom procese (67,1%)
6. upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota - (62,7%)
7. zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie) - (60,0%)
8. podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov - (59,2%)
9. organizovať v prospech školy finančné zbierky na rozličné potrebné veci - (55,6%)
10. podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi - (52,8%)
11. aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis) (51,6%)
12. spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste - (48,8%)
13. prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy na mestskom zastupiteľstve (48,3%)

Výsledky jednoznačne dokumentujú, že činnosť a úlohy žiackej samosprávy na pôde školy spájajú žiaci predovšetkým s aktivitami zameranými na zlepšenie materiálno-technických podmienok, a to ako zlepšením podmienok pre žiakov, tak aj zvýšením kvality

výučby, vybavením tried modernou didaktickou technikou. Veľký dôraz kladú oslovení stredoškólači aj na mimoškolskú činnosť. Až viac ako tri štvrtiny (76,3%) oslovených za dôležitú úlohu žiackej samosprávy považujú vytváranie a zlepšovanie podmienok a možností mimoškolských záujmových aktivít. Je teda zrejmé, že žiaci majú záujem venovať sa aktívnej záujmovej činnosti aj v podmienkach školy. Významnú úlohou žiackej samosprávy vidia stredoškólači v spolupráci s vedením školy a pedagogickým zborom pri príprave rozvrhu, tvorbe základných dokumentov školy (napr. školský poriadok) a pri celkovej organizácii vyučovacieho procesu. Až následne oslovení žiaci zdôrazňujú potrebu upozorňovať na problémy, zapájať žiakov školy do riešenia problémov, iniciovať, organizovať a podporovať aktivity žiakov v rôznych oblastiach (SOČ, charitatívne zbierky, pracovný servis a pod.). Je zaujímavé, že podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov školy ako jednu z úloh samosprávy žiakov podporil len približne každý druhý oslovený (52,8%), pričom 21,7% žiakov aktivitu nepovažuje za potrebnú a štvrtina sa k problému nevedela alebo nechcela vyjadriť. Uvedené percento je najvyššie zo všetkých predložených aktivít žiackeho samosprávneho orgánu na stredných školách. Na posledných miestach v očakávaných aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu na stredných školách je spolupráca jeho členov ako s mestským zastupiteľstvom tak aj s ostatnými samosprávami v meste.

Porovnanie výsledkov za sledované roky 2005, 2007 a 2011 ukazuje, že materiálne podmienky v škole, špeciálne služby pre žiakov ako je napríklad bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a podobne a vytváranie a zlepšovanie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť, sú za celé sledované obdobie dominujúcimi očakávaniami, ktoré stredoškólači spájajú s činnosťou žiackej samosprávy. Viac ako tretina žiakov a uvedené percento sa oproti predchádzajúcim zisteniam neustále zvyšuje, kladla dôraz na spoluprácu žiackej samosprávy pri príprave rozvrhu, základných dokumentov školy a celkovej organizácii vyučovacieho procesu (rok 2005 37,7%; 2007 33,9%; 2011 42,1%), na aktivity zamerané na vybavenie tried a odborných učebni modernou didaktickou technikou (rok 2005 36,6%; 2007 38,6%; 2011 41,2%), vytvorenie a skvalitnenie webovej stránky školy pre lepšiu informovanosť žiakov (rok 2005 33,6%; 2007 35,7%; 2011 40,9 %) a podporovanie stredoškolskej odbornej činnosti študentov (34,3%). Prekvapujúco aktivity samosprávy zamerané na podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov žiakmi, iniciovanie a podpora stredoškolskej odbornej činnosti žiakov školy a prezentácia a ochrana záujmov školy na mestskom zastupiteľstve zaznamenáva klesajúcu tendenciu. Stále menej žiakov tak uvedené aktivity považuje za potrebné presadzovať v rámci činnosti samosprávneho orgánu školy. Podrobné údaje za roky 2005,2007 a 2011 za kategóriu „rozhodne áno“ dokumentuje nasledovná tabuľka 8.

Tabuľka č. 8 Úlohy žiackej samosprávy za sledované obdobie (v%)

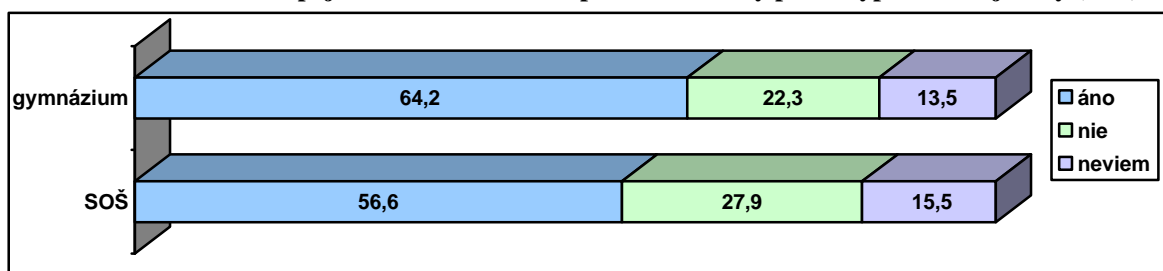
Aktivity	%		
	2005	2007	2011
vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolské záujmové aktivity	41,7	46,3	44,4
organizovať v prospech školy finančné zbierky na rozličné potrebné veci	15,1	18,6	24,6
vytvoriť, zlepšiť žiacku webovú stránku pre lepšiu informovanosť o dianí v škole	33,6	35,7	40,9
predkladať návrhy žiakov na zmeny v rozvrhu, školskom poriadku, výučbe	37,7	33,9	42,1
zapájať žiakov do riešenia problémov školy (napr. ubytovanie, stravovanie)	18,7	24,7	32,1
upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota	21,7	29,2	31,6
aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis)	25,7	24,3	24,6
iniciovať vznik a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov (bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a pod.)	53,7	52,1	51,2
prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy na mestskom zastupiteľstve	16,7	23,5	18,9
pôsobiť na vybavenie tried a odborných učebni modernou didaktickou technikou	36,6	38,6	41,2
podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi	26,2	31,2	24,8
podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov	32,8	34,3	26,7

Poznámka: údaje v tabuľke udávajú číselnú hodnotu kategórie „rozhodne áno“

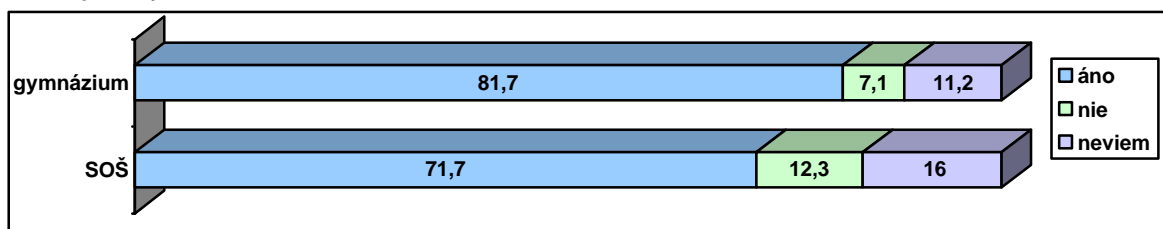
Signifikantné rozdiely podľa **pohlavia** sa potvrdili v prípadoch aktivít zameraných na zlepšenie podmienok pre žiakov a zvýšenia ich informovanosti prostredníctvom zlepšenia webovej stránky, v prípade podpory aktivít žiakov pri riešení problémov školy i pri podnecovaní stredoškolskej odbornej činnosti. Sú to dievčatá, ktoré vo svojich odpovediach vo vyššom percente ako chlapci uvádzali potrebu presadzovania uvedených úloh v činnosti žiackej školskej rady.

Analýzou výsledkov v závislosti na **type strednej školy** sa zistilo, že štatisticky významné závislosti sa prejavili pri potrebe zapájať žiakov do riešenia problémov školy, pri vytváraní a zlepšovaní podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť žiakov a pri zlepšovaní podmienok pre žiakov v škole. Možno konštatovať, že uvedené činnosti žiackej samosprávy vo výrazne vyššom zastúpení presadzujú žiaci gymnázií ako stredných odborných škôl.

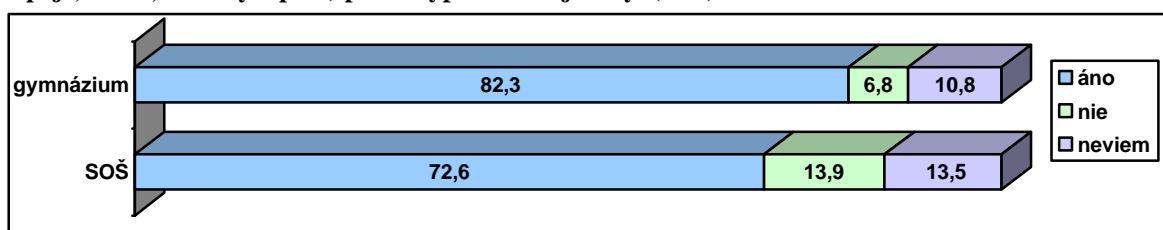
Graf č. 38 Úloha ŽSR: Zapájať žiakov do riešenia problémov školy podľa typu strednej školy (v%)

Graf č. 39 Úloha ŽSR: Vytvárať a zlepšovať podmienky pre mimoškolskú činnosť žiakov podľa typu strednej školy (v%)

Graf č. 40 Úloha ŽSR: Iniciovat' a podporovat' vznik a zlepšenie služieb pre žiakov (bufet, automat na nápoje, xerox, skrinky a pod.) podľa typu strednej školy (v%)

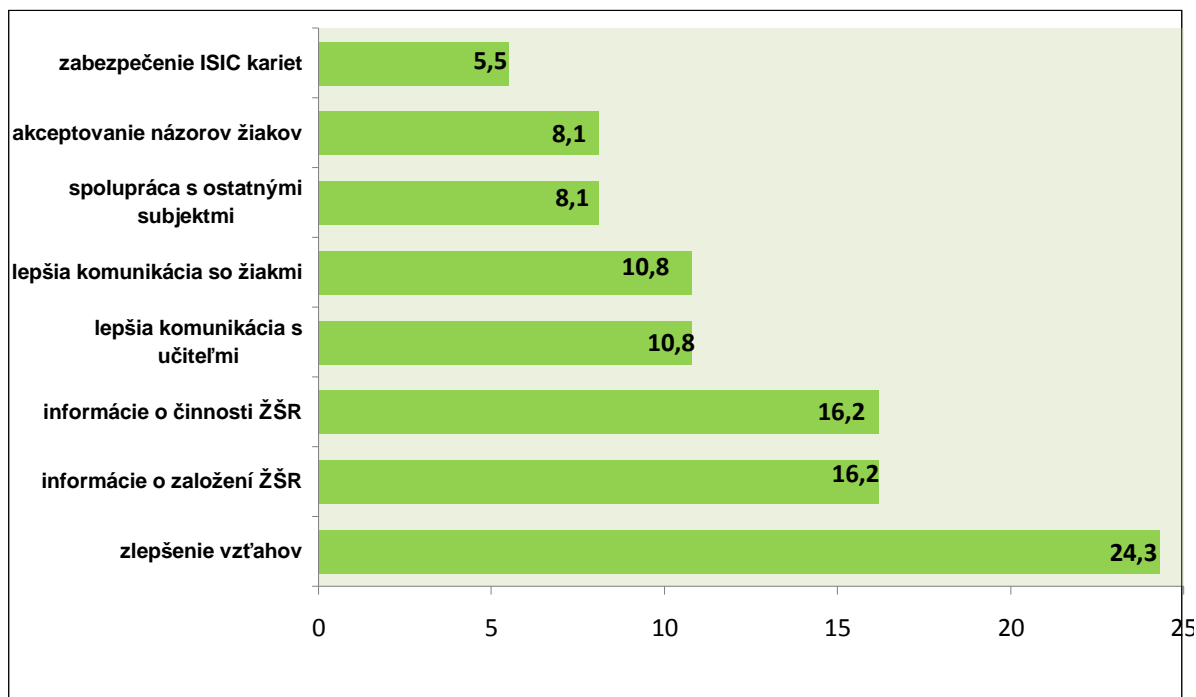

Štatisticky významné závislosti sa prejavili aj vzhľadom na **ročník** štúdia respondentov, a to pri nasledovných úlohách: vytvoriť, prípadne zlepšiť webovú stránku školy pre zvýšenie informovanosti žiakov, zapájať žiakov do riešenia problémov školy, upozorňovať na problémy spojené s údržbou školy, poriadok, čistota, aktivizovať službu pre krátkodobé pracovné príležitosti žiakov (pracovný servis), iniciovať vznik a fungovanie špeciálnych služieb pre žiakov (bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a pod.), prezentovať a ochraňovať oprávnené záujmy školy na mestskom zastupiteľstve, pôsobiť na vybavenie tried a odborných učební modernou didaktickou technikou, podnecovať systematické hodnotenie učiteľov žiakmi, podporovať a iniciovať stredoškolskú odbornú činnosť žiakov a spolupracovať s inými samosprávnymi orgánmi v meste. Z výsledkov je zrejmé, že uvedené

úlohy ako dôležité aktivity presadzované členmi žiackej samosprávy dominujú najčastejšie v odpovediach žiakov druhých ročníkov a následne u najstarších respondentov žiakov 4.ročníkov. Zistenia plne korešpondujú s údajmi prezentujúcimi žiakov druhých ročníkov stredných škôl ako tých, ktorí sa najviac zo všetkých zaujímajú o činnosť žiackej samosprávy na škole a súčasne spolu s najstaršími v jej orgánoch aj najčastejšie aktívne pracujú.

Na otázku, **aké činnosti by mali členovia žiackych školských rád ešte realizovať** odpovedal iba veľmi malý počet respondentov (37/2,3%), pričom až 97,7% opýtaných už ďalšie pripomienky k činnosti žiackych samosprávnych orgánov nemalo. Oslovení stredoškólcami najčastejšie uvádzali, že členovia žiackych školských rád by sa mali viac zaujímať o zlepšenie vzťahov v školskom prostredí (9/24,3%), či už medzi pedagógmi a žiakmi alebo medzi žiakmi navzájom. Približne rovnakému počtu opýtaných (6/16,2%) chýbali informácie o založení žiackych samosprávnych rád a o aktivitách, ktoré pre žiakov pripravujú, v nižšom počte požadovali (zhodne po 4/10,8%) zlepšenie komunikácie nielen s pedagógmi, ale aj s rovesníkmi, prípadne mali záujem (zhodne po 3/8,1%) zvýšiť spoluprácu s inými podobnými subjektmi v meste a vo vyššej miere požadovali akceptovanie názorov spolužiakov pri realizácii aktivít. Dvaja respondenti (5,5%) prezentovali názor, že členovia žiackych školských rád by sa mali postarať o zabezpečenie ISIC kariet pre všetkých žiakov v škole.

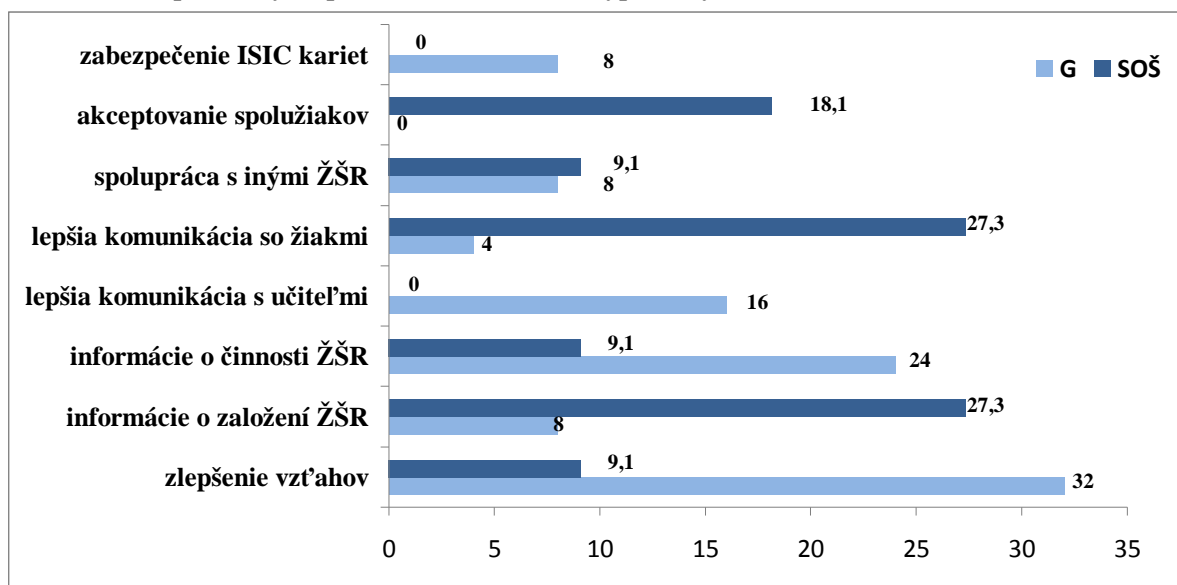
Graf č. 41 Pripomienky respondentov k činnosti žiackych školských rád (v%)

Zistené rozdiely vo vzťahu **k pohlaviu** respondentov ukázali, že obidve skupiny opýtaných preferovali snahu o zlepšenie vzťahov v škole (chlapci 26,7%; dievčatá 22,2%), avšak chlapci častejšie navrhovali poskytovanie informácií o založení žiackych školských rád (chlapci 20,0%; dievčatá 13,6%), zlepšenie komunikácie s pedagógmi (chlapci 13,3%; dievčatá 9,1%) a nadviazanie spolupráce s členmi iných žiackych školských rád (chlapci 13,3%; dievčatá 4,5%). Dievčatá vo vyššej miere preferovali poskytovanie poznatkov o činnosti žiackych samosprávnych orgánov (dievčatá 18,2%; chlapci 13,3%), zlepšenie komunikácie ich členov s ostatnými žiakmi (dievčatá 13,6%; chlapci 6,7%) a akceptovanie názorov spolužiakov pri realizácii aktivít (dievčatá 9,1%; chlapci 6,7%). Zaujímavé je zistenie, že zabezpečenie ISIC kariet navrhovali iba dievčatá (9,1%; chlapci 0).

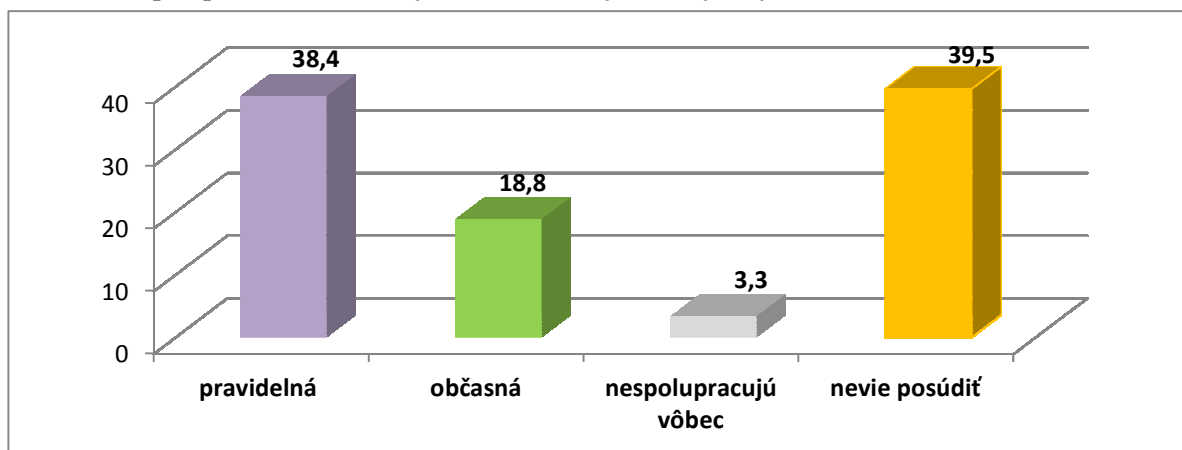
Gymnazisti najčastejšie chceli zlepšenie vzťahov v škole (G 32,0%; SOŠ 9,1%), zatiaľ čo žiaci stredných odborných škôl v rovnakom počte požadovali poskytovanie širšieho spektra informácií o založení žiackej školskej rady (SOŠ 27,3%; G 8,0%) a zlepšenie komunikácie členov samosprávy s ostatnými žiakmi (SOŠ 27,3%; G 4,0%). Žiaci gymnázií preferovali zvýšenie informovanosti žiakov o činnosti žiackych školských rád (G 24,0%; SOŠ 9,1%), pričom **žiaci stredných odborných škôl** navrhovali nadviazanie spolupráce s ostatnými žiackymi samosprávnymi orgánmi, ktoré sú založené v blízkom okolí (SOŠ 9,1%; G 8,0%). Zlepšenie komunikácie s pedagógmi (G 16,0%; SOŠ 0) a zabezpečenie ISIC kariet (G 8,0%; SOŠ 0) navrhovali iba gymnazisti, avšak len žiaci stredných odborných škôl požadovali, aby členovia žiackych školských rád pri realizácii aktivít akceptovali názory svojich spolužiakov (SOŠ 18,2%; G 0).

Graf č. 42 Pripomienky respondentov vo vzťahu k typu školy (v%)

Na otázku zameranú **na kvalitu spolupráce členov žiackych školských rád** odpovedali iba žiaci (1108/70,7%) ktorí v predchádzajúcich otázkach uviedli, že na ich škole majú zriadený žiacky samosprávny orgán. Zarážajúce je zistenie, že mieru spolupráce členov žiackych školských rád a vedenia školy nevedelo ohodnotiť najviac, až 39,5% opýtaných. Len o niečo nižší počet stredoškôľakov (38,4%) uviedol pravidelnú kooperáciu členov žiackych školských rád a vedenia školy a 18,8% opýtaných sa priznalo, že táto spolupráca je iba príležitostná. Len 3,3% respondentov prezentovalo názor, že členovia žiackeho samosprávneho orgánu a vedenie školy nespolupracujú vôbec. I keď necelých 40,0% respondentov označilo kvalitu spolupráce vedenia školy so žiackym samosprávnym orgánom ako veľmi dobrú, je zarážajúce, že najväčšiu skupinu opýtaných tvorili tí žiaci, ktorí nevedeli na túto otázku odpovedať. Príčinu týchto zistení je možné vidieť v malej miere informovanosti zo strany členov žiackych samosprávnych orgánov, ako aj v nízkom záujme žiakov o problémy, ktoré musia členovia žiackych školských rád riešiť, pričom je potrebné si uvedomiť, že centrom činnosti žiackeho samosprávneho orgánu je práve skvalitnenie života žiakov v školskom prostredí.

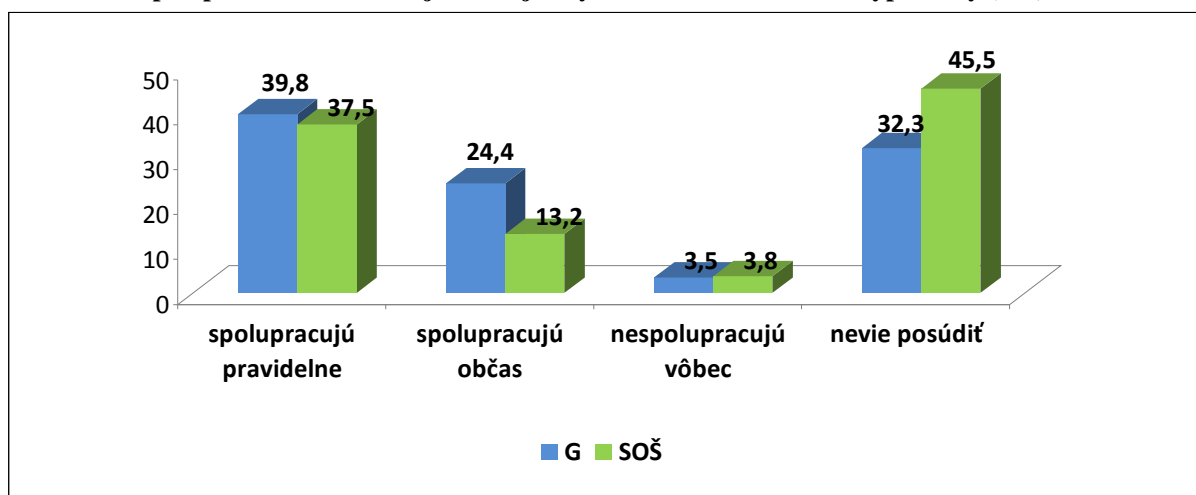
Graf č. 43 Spolupráca vedenia školy a členov žiackej školskej rady (v%)

Dievčatá najčastejšie uvádzali, že vedenie školy a členovia žiackych školských rád spolupracujú pri riešení problémov pravidelne (dievčatá 41,8%; chlapci 34,7%), zatiaľ čo chlapci v najvyššom počte nevedeli na otázku odpovedať (chlapci 43,3%; dievčatá: 36,2%). Dievčatá sa vo vyššej miere domnievali, že táto spolupráca je iba zriedkavá (dievčatá 19,7%; chlapci: 18,0%), pričom **chlapci** vo vyššom počte priznali, že vedenie školy nepovažuje členov žiackych školských rád za partnerov pri riešení problémov (chlapci 4,0%; dievčatá 2,3%).

Zistená štatisticky významná závislosť vo vzťahu k **typu strednej školy** ukázala, že gymnazisti v najvyššom počte označili spoluprácu členov žiackej školskej rady s vedením za pravidelnú (G 39,8%; SOŠ 37,5%), avšak žiaci stredných odborných škôl na túto otázku najčastejšie a v omnoho vyššom počte než gymnazisti nevedeli odpovedať (SOŠ 45,5%; G 32,3%). Občasnú spoluprácu uvádzali vo vyššej miere opäť žiaci gymnázií (24,4%; SOŠ 13,2%), pričom skutočnosť, že tieto dva dôležité subjekty v škole navzájom nespolupracujú vôbec, priznal približne rovnaký počet opýtaných z oboch sledovaných podsúborov (G 3,5%; SOŠ 3,8%). Z uvedeného je zrejmé, že žiaci stredných odborných škôl by potrebovali v podstatnej vyššej miere získať poznatky o tom, ako prebieha spolupráca vedenia školy s členmi žiackej školskej rady. Situáciu by pomohlo zlepšiť pravidelné vyčlenenie krátkeho časového úseku (napr. 5-10 minút) pre člena žiackeho samosprávneho orgánu na triednických hodinách, ktorý by spolužiakov poinformoval o práci žiackej školskej rady, čím by sa zvýšila nielen ich informovanosť, ale aj záujem o skvalitnenie života v škole.

Graf č. 44 Spolupráca členov žiackej školskej rady a vedenia vo vzťahu k typu školy (v%)

Spoluprácu členov žiackych samosprávnych orgánov s vedením školy za pravidelnú označili najmä žiaci druhých (44,2%) a štvrtých ročníkov (38,1%; 1. ročník 37,1%; 3. ročník 34,4%), pričom prváci (50,0%) a tretiaci (41,5%; 2. ročník 33,8%; 4. ročník 33,1%) najčastejšie nevedeli na otázku odpovedať. Príležitostnú spoluprácu spomenuli najčastejšie štvrtáci (25,5%; 3. ročník 19,2%; 2. ročník 18,7%; 1. ročník 12,0%), zatiaľ čo tretiaci v najvyššom počte prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec (3. ročník 4,9%; 4. ročník 3,4%; 2. ročník 3,3%; 1. ročník 0,9%). Zaujímavé zistenia boli zaznamenané aj vo vzťahu k jednotlivým krajom, kde sa ukázalo, že respondenti žijúci v Trenčianskom (45,2%), Banskobystrickom (50,5%) a Prešovskom kraji (43,4%; Bratislavský kraj 34,7%; Trnavský kraj 38,3%; Nitriansky kraj 30,7%; Žilinský kraj 33,0%; Košický kraj 30,9%) najčastejšie uvádzali, že spolupráca vedenia školy a členov žiackeho samosprávneho orgánu je pravidelná. Mladí obyvatelia Bratislavského, Trnavského (zhodne po 42,0%), Nitrianskeho (44,6%), Žilinského (43,8%) a Košického kraja (50,6%; Trenčiansky kraj 35,6%) na túto otázku v najvyššom počte nevedeli odpovedať, pričom v Banskobystrickom (29,8%) a Prešovskom kraji (27,7%) nemala potrebné poznatky len necelá tretina žiakov stredných škôl. Spoluprácu za občasnú označili najmä opýtaní s trvalým bydliskom v Prešovskom (24,1%), Nitrianskom (22,8%) a Žilinskom kraji (21,6%; Bratislavský kraj 17,3%; Trnavský kraj 16,7%; Trenčiansky kraj 15,4%; Banskobystrický kraj 19,2%; Košický kraj 14,6%), zatiaľ čo respondenti pochádzajúci z Bratislavského (6,0%) a Prešovského kraja (4,8%; Trnavský kraj 3,1%; Trenčiansky kraj 3,8%; Nitriansky kraj 2,0%; Žilinský kraj 1,5%; Banskobystrický kraj 0,5%; Košický kraj 3,9%) častejšie než ostatní priznali, že tieto dva dôležité subjekty navzájom vôbec nespolupracujú.

Porovnanie údajov v sledovanom období ukázalo, že oproti zisteniam z roku 2004 stúpol počet opýtaných, ktorí označili spoluprácu žiackeho samosprávneho orgánu s vedením školy za pravidelnú a výraznejšie klesol počet opýtaných, ktorí ju považovali za príležitostnú. Zároveň sa znížil aj počet žiakov stredných škôl, ktorí prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec. Tieto zistenia sú považované za pozitívne, pretože je zrejmé, že na mnohých stredných školách vedenie školy akceptuje členov žiackej školskej rady ako svojich partnerov, ktorí im pomáhajú riešiť rôzne problémy a na niektorých školách, kde v roku 2004 ešte nebola rozvinutá žiadna spolupráca, už začali tieto dva významné subjekty navzájom spolu komunikovať.

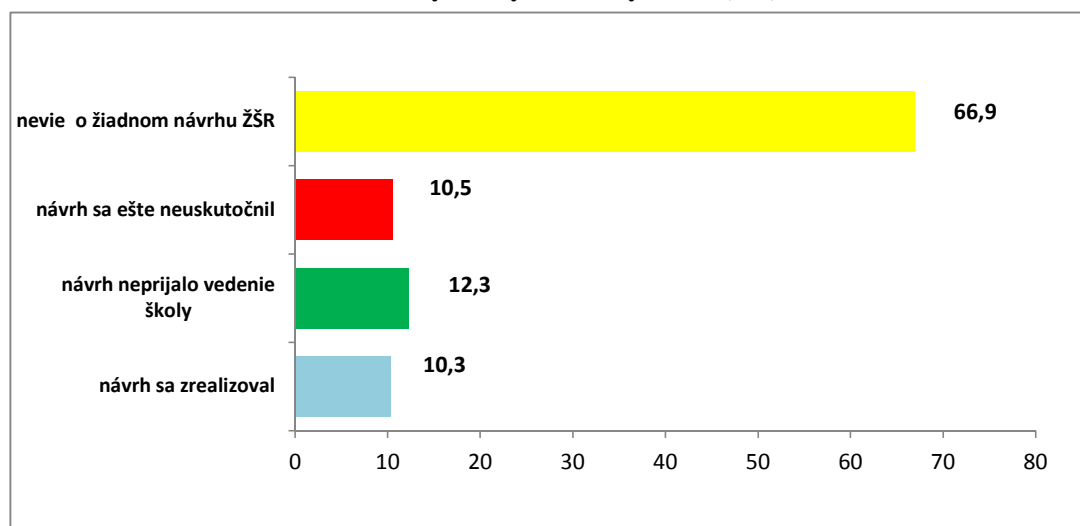
Tabuľka č. 9 Vedenie školy a členovia ŽŠR spolupracujú (v%)

	2004	2011
pravidelne	32,9	38,4
príležitostne	43,2	18,8
vôbec	8,3	3,3

Jednou z ťažiskových úloh členov žiackych školských rád je **iniciovanie zmien**, ktoré by skvalitnili život žiakov a ich presadenie vo vzťahu k vedeniu školy. Až 66,9% opýtaných nevedelo o tom, že by členovia ich žiackeho samosprávneho orgánu nejaké zmeny navrhovali, pričom už omnoho nižší počet opýtaných (10,3%) uviedol, že návrhy členov žiackej školskej rady už boli zrealizované. Len 12,3% opýtaných priznalo, že tieto návrhy neboli prijaté vedením školy a 10,5% opýtaných sa vyjadrilo, že boli akceptované, avšak ešte neboli uskutočnené. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že v tejto oblasti sa vyskytlo mnoho problémov a ťažkostí, pretože niektoré žiacke školské rady nemali dostatok odvahy zmeny navrhovať a v niektorých prípadoch ich realizácia stroskotala na nedostatku financií alebo na nezáujme vedenia školy meniť veci, na ktoré si všetci už zvykli. Malú skupinu zmien nebolo možné realizovať, pretože nezodpovedali pravidlám školského poriadku (napr. vytvorenie fajčiarskych kútikov pre žiakov starších ako 18 rokov). Zaujímavé je zistenie, že zrealizované

návrhy žiackych samosprávnych orgánov sa najčastejšie týkali stravovania (26), organizácie vyučovania (23), úpravy školského interiéru (19) a organizovania podujatí pre žiakov (12). Respondenti v nižšej miere uvádzali, že žiacka školská rada iniciovala zmeny týkajúce sa zlepšenia podmienok v škole (5), prezúvania, počúvania hudby počas prestávok (zhodne po 3), riešenia vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi (2) alebo vydávania školského časopisu (1).

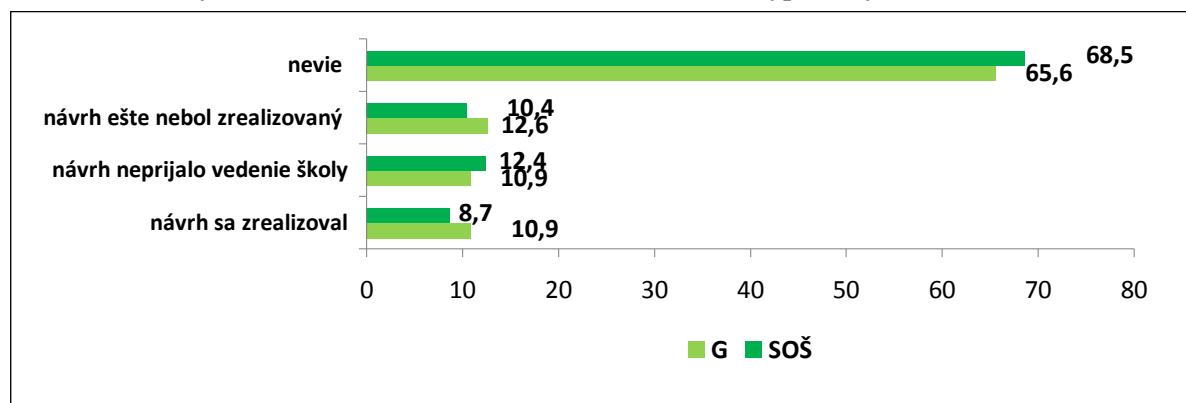
Graf č. 45 Iniciovanie zmien zo strany žiackych školských rád (v%)

Zistené rozdiely vo vzťahu **k pohlaviu** ukázali, že viac informácií o zrealizovaných návrhoch mali dievčatá (11,2%; chlapci 8,4%), pričom chlapcom častejšie chýbali poznatky o tom, že ich žiacka školská rada predložila vedeniu školy nejaký návrh (chlapci 68,8%; dievčatá 66,1%). Približne rovnaký počet opýtaných v oboch sledovaných skupinách priznal, že návrh na zmenu neprijalo vedenie školy (chlapci 12,2%; dievčatá 12,3%), prípadne tento návrh bol akceptovaný, ale ešte nebol zrealizovaný (chlapci 10,6%; dievčatá 10,4%). Z uvedeného je zrejmé, že viac poznatkoch o zmenách, ktoré navrhli členovia žiackych samosprávnych orgánov mali dievčatá než chlapci.

Lepšia situácia bola zistená **na gymnáziách**, kde respondenti častejšie uvádzali, že návrhy iniciované žiackou školskou radou už boli (G 10,9%; SOŠ 8,7%) alebo budú v blízkej budúcnosti zrealizované (G 12,6%; SOŠ 10,4%). **Žiaci stredných odborných škôl** vo vyššej miere priznali, že tieto iniciatívy neboli schválené vedením školy (SOŠ 12,4%; G 10,9%) a tiež častejšie nemali žiadne informácie o tom, že ich žiacky samosprávny orgán predložil nejaké návrhy (SOŠ 68,5%; G 65,6%).

Graf č. 46 Zmeny iniciované žiackou školskou radou vo vzťahu k typu školy (v%)

Najviac poznatkov o zrealizovaných návrhoch mali žiaci druhých (14,8%) a štvrtých ročníkov (11,5%; 1. ročník 8,2%; 3. ročník 6,5%), ktorí častejšie než ostatní vedeli aj o tom, že tieto podnety žiackych samosprávnych orgánov odmietlo vedenie školy akceptovať (2. ročník 15,6%; 4. ročník 14,7%; 1. ročník 8,5%; 3. ročník 10,0%). Tretiaci v najvyššej miere uvádzali, že návrhy žiackych samosprávnych orgánov ešte stále čakajú na zavedenie do praxe (3. ročník 13,5%; 4. ročník 8,4%; 1. ročník 10,2%; 2. ročník 9,6%). Situáciu najlepšie poznali druháci (60,0%), pričom poznatky chýbali najčastejšie prvákovi (73,2%) a tretiakovi (70,0%; 4. ročník 65,4%).

Skutočnosť, že podnety iniciované žiackou školskou radou už boli zrealizované uviedla asi štvrtina opýtaných žijúcich v Prešovskom kraji (24,1%; Bratislavský kraj 10,0%; Trenčiansky kraj 8,1%; Nitriansky kraj 4,0%; Žilinský kraj 11,9%; Banskobystrický kraj 13,1%, Košický kraj 9,4%), zatiaľ čo v Trnavskom kraji rovnako odpovedalo iba 2,4% opýtaných. Vedenie školy odmietlo akceptovať tieto zmeny najmä v Banskobystrickom kraji (18,2%; Bratislavský kraj 8,7%; Trnavský kraj 11,6%; Trenčiansky kraj 12,4%; Nitriansky kraj 12,9%; Žilinský kraj 8,8%; Prešovský kraj 15,7%; Košický kraj: 8,9%). Približne rovnaký počet opýtaných s trvalým bydliskom v Bratislavskom (12,0%), Trnavskom (12,2%), Nitrianskom (12,9%) a Prešovskom kraji (12,7%; Trenčiansky kraj 9,6%; Žilinský kraj 7,8%; Banskobystrický kraj 6,6%; Košický kraj 10,6%) uviedol, že návrhy žiackych školských samosprávnych orgánov sú vedením školy prijaté, avšak stále sa čaká na ich zavedenie do praxe. Na túto otázku nevedelo odpovedať viac ako 70,0% žiakov stredných škôl pochádzajúcich z Trnavského (73,8%), Nitrianskeho (70,3%), Žilinského (71,5%) a Košického kraja (71,1%; Bratislavský kraj 69,3%; Trenčiansky kraj 69,9%; Banskobystrický kraj 62,1%), zatiaľ čo v Prešovskom kraji rovnako odpovedala iba necelá polovica (47,6%) respondentov. Z uvedeného je zrejmé, že najlepšia situácia bola zistená v Prešovskom kraji, pričom najmenej zrealizovaných návrhov a najviac opýtaných, ktorí potrebné poznatky nemali, pochádzalo z Trnavského a Nitrianskeho kraja.

Porovnanie údajov ukázalo, že oproti zisteniam z roku 2004 klesol počet opýtaných, ktorí uviedli, že návrh iniciovaný žiackou školskou radou už bol realizovaný a mierne stúpol počet respondentov, ktorí priznali, že podnet bol vedením školy akceptovaný a momentálne sa čaká na jeho zavedenie do praxe. Na rovnakej úrovni zostal počet respondentov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať a nezmenil sa ani počet žiakov, ktorí uviedli, že návrh členov žiackej školskej rady bol vedením školy zamietnutý. Uvedené zistenia dokumentujú určitý pokles iniciatívnosti členov žiackych samosprávnych orgánov, pretože v roku 2004 bol zaznamenaný vyšší počet žiakov stredných škôl, ktorí deklarovali, že podnet predložený členmi žiackej školskej rady už funguje v praxi.

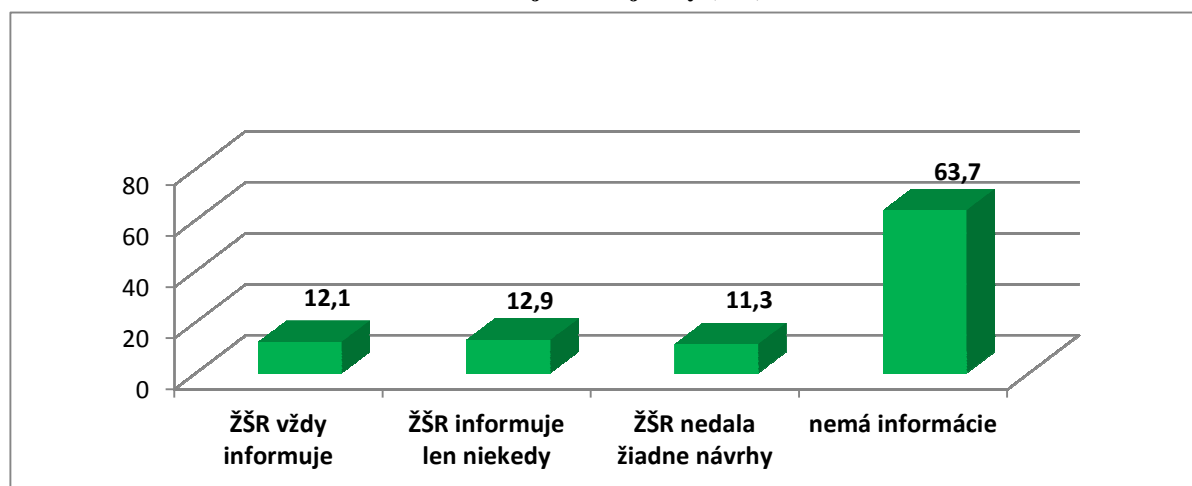
Tabuľka č. 10 Návrh iniciovaný žiackou školskou radou (v%)

	2004	2011
sa už zrealizoval	13,5	10,3
bol odmietnutý vedením školy	12,6	12,3
je schválený a čaká na realizáciu	8,2	10,5
nevie odpovedať	65,7	66,9

Otázka o informovanosti žiakov stredných škôl o činnosti žiackej školskej rady potvrdila, že až 63,6% opýtaných nevedelo o tom, aké podnety predkladali členovia žiackych školských rád vedeniu školy. Len 12,1% opýtaných malo všetky informácie o činnosti žiackych samosprávnych orgánov a približne rovnaký počet opýtaných (12,9%) priznal, že sú s prácou žiackej školskej rady oboznámení len čiastočne. Približne 11,3% žiakov stredných škôl priznalo, že členovia ich žiackych rád nepredložili vedeniu školy žiadne návrhy. Z uvedeného je zrejmé, že väčšina stredoškolákov by sa mala viac zaujímať o činnosť svojich

samosprávnych orgánov, mali by poznať podnety, ktoré boli predložené vedeniu, pretože členovia žiackych školských rád takto konali v mene všetkých žiakov školy. Okrem toho by mali aj členovia žiackych školských rád rôznymi spôsobmi spropagovať aktivity, ktoré realizujú, snažiť sa zvýšiť medializáciu svojej práce, s cieľom skvalitniť ju a motivovať aj ostatných žiakov k lepšej spolupráci a vyššej aktivite.

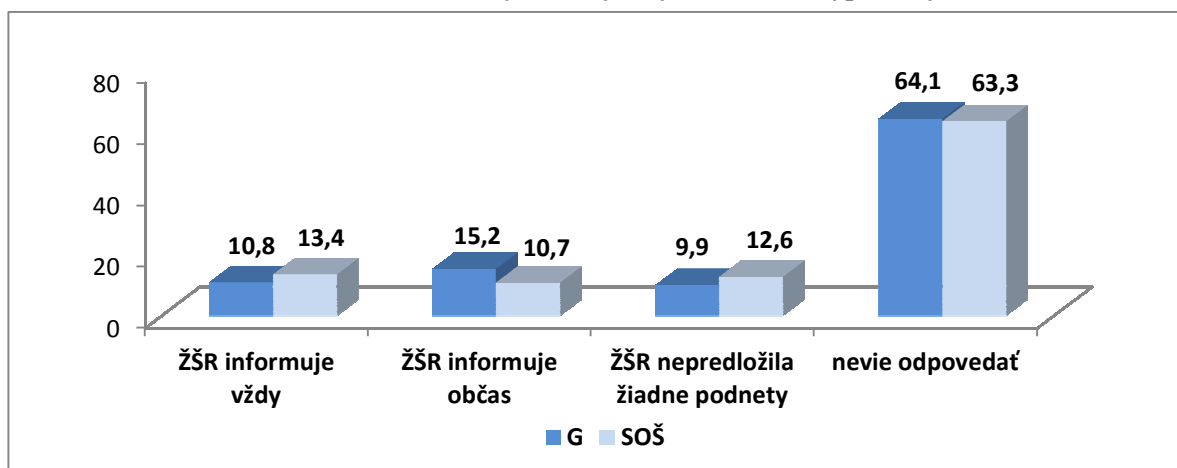
Graf č. 47 Informácie žiakov o činnosti žiackej školskej rady (v%)

Z odpovedí respondentov vyplynulo, že s prácou žiackej školskej rady boli vždy oboznámené najmä dievčatá (12,8%; chlapci 11,6%), pričom chlapci získali tieto informácie len občas (chlapci 14,7%; dievčatá 10,9%). Asi 13,4% dievčat a 9,5% chlapcov priznalo, že členovia ich žiackych školských rád nepredložili vedeniu školy žiadne podnety, avšak až 63,0% dievčat a 64,3% chlapcov odpovedalo na danú otázku záporne. Z uvedených zistení je zrejmé, že dievčatá mali viac poznatkov o činnosti žiackych samosprávnych orgánov než chlapci.

Skutočnosť, že členovia žiackych samosprávnych rád vždy informujú žiakov o svojej činnosti, potvrdilo 13,4% žiakov stredných odborných škôl a 10,8% gymnazistov, pričom čiastočné poznatky malo k dispozícii 15,2% gymnazistov a 10,7% žiakov stredných odborných škôl. Opýtaní študujúci na stredných odborných školách vo vyššom počte priznali, že ich žiacke školské rady nepredložili žiadne podnety (SOŠ 12,6%; G 9,9%), avšak gymnazisti častejšie nevedeli na otázku odpovedať (G 64,1% SOŠ 63,3%). Z uvedených zistení je zrejmé, že žiacke školské rady pracujúce na stredných odborných školách boli pasívnejšie a nepredložili vedeniu školy žiadne podnety. Ak však rozvinuli svoju činnosť, vo vyššej miere ju dokázali spropagovať medzi ostatnými žiakmi, pričom na gymnáziách členovia žiackych samosprávnych orgánov informovali svojich spolužiakov iba o niektorých činnostiach. Avšak považujeme za dôležité, aby bola v oboch typoch stredných škôl zvýšená informovanosť žiakov o práci žiackych samosprávnych orgánov, a aby bola otázkam zviditeľnenia činnosti žiackej školskej rady venovaná omnoho širšia pozornosť než doteraz.

Graf č. 48 Informovanosť o činnosti žiackej školskej rady vo vzťahu k typu školy (v%)

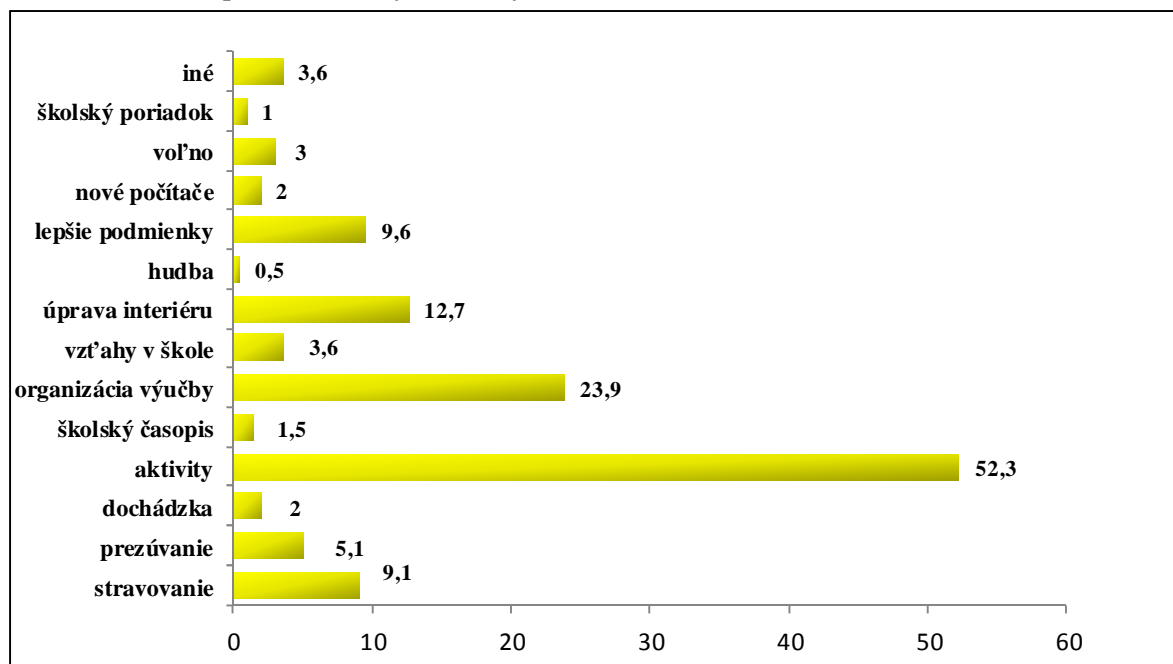
Zo zistenej štatisticky významnej závislosti je zrejmé, že informovanosť o činnosti žiackej školskej rady úzko súvisia s dĺžkou pobytu žiakov v škole. Najviac poznatkov o tom, aké projekty predkladala žiacka školská rada mali druháci (16,2%; 3. ročník 10,5%; 4. ročník 13,1%; 1. ročník 8,7%), pričom čiastočnú informovanosť potvrdili najmä opýtaní, ktorí študovali v najvyšších ročníkoch (4. ročník 18,4%; 3. ročník 12,4%; 2. ročník 12,3%; 1. ročník: 7,3%). Potrebné poznatky chýbali najčastejšie prvákovi (72,0%; 2. ročník 62,2%; 3. ročník 65,8%; 4. ročník 55,4%), takže je možné konštatovanie, že najviac poznatkov o činnosti žiackej školskej rady mali štvrtáci, pričom najmenej boli informovaní prváci. Žiaci štvrtých ročníkov najčastejšie uviedli aj skutočnosť, že ich samosprávny orgán nepredložil vedeniu školy žiadne návrhy alebo podnety (4. ročník 13,1%; 3. ročník 11,3%; 2. ročník 9,3%; 1. ročník 12,0%). Je potrebné, dbať najmä o to, aby potrebné informácie mali prváci, ktorí majú najmenej poznatkov o činnosti žiackej školskej rady a jej aktivitách.

Zaujímavé je zistenie, že najvyšší počet respondentov, ktorí mali všetky poznatky o činnosti žiackych školských radách pochádzal z Banskobystrického (16,7%) a Prešovského kraja (15,1%; Košický kraj 9,4%; Bratislavský kraj 13,4%; Trnavský kraj 11,6%; Trenčiansky kraj 12,0%; Nitriansky kraj 10,9%; Žilinský kraj 8,8%). Zaujímavé je zistenie, že títo respondenti boli častejšie než ostatní informovaní aj čiastočne (Banskobystrický kraj 18,2%; Prešovský kraj 18,1%; Košický kraj 11,1%; Bratislavský kraj 5,4%; Trnavský kraj 6,7%; Trenčiansky kraj 16,3%; Nitriansky kraj 14,9%; Žilinský kraj 9,8%). Až 71,1% opýtaných pochádzajúcich z Košického kraja a viac ako 60,0% respondentov s trvalým bydliskom v Žilinskom (68,6%), Nitrianskom (63,9%), Trenčianskom (63,2%), Trnavskom (67,1%) a Bratislavskom kraji (61,1%) priznalo, že im poznatky o činnosti žiackej školskej rady chýbajú, zatiaľ čo v Banskobystrickom a Prešovskom kraji rovnako odpovedalo zhodne po 56,6% opýtaných. Skutočnosť, že žiaci samosprávny orgán nepredložil žiadne podnety uviedla asi pätina žiakov žijúcich v Bratislavskom kraji (20,1%; Trnavský kraj 14,6%; Nitriansky kraj 10,4%; Žilinský kraj 12,9%; Prešovský kraj 10,2%), pričom v Trenčianskom, Banskobystrickom (zhodne po 8,6%) a Košickom kraji priznalo pasivitu žiackych samosprávnych orgánov necelých 9,0% opýtaných.

Na otázku, akých oblastí sa **podnety, ktoré iniciovala žiacka školská rada** týkali, sme získali od 198 opýtaných 258 odpovedí, pričom až 60 žiakov stredných škôl uviedlo dve možnosti. Zo zistených údajov vyplynulo, že návrhy žiackych samosprávnych orgánov určených vedeniu školy boli najčastejšie zamerané na realizáciu aktivít (52,3%). Oslovení žiaci v nižšej miere uvádzali aj zmeny týkajúce sa organizácie vyučovania (23,9%), úpravy

interiéru (12,7%), zlepšenia podmienok v škole (9,6%), skvalitnenia stravovania (9,1%) a prezúvania (5,1%). Len malý počet stredoškolákov spomenul, že žiacka školská rada iniciovala riešenie vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi (3,6%), udelenie riaditeľského voľna (3,0%), zakúpenie nových počítačov a zhodnotenie dochádzky (zhodne po 2,0%), vydávanie časopisu (3/1,5%), úpravu školského poriadku (2/1,0%), možnosť počúvať hudbu počas prestávok (1/0,5%), prípadne iné, bližšie neurčené podnety (3,6%).

Graf č. 49 Oblasti podnetov žiackych školských rád (v%)

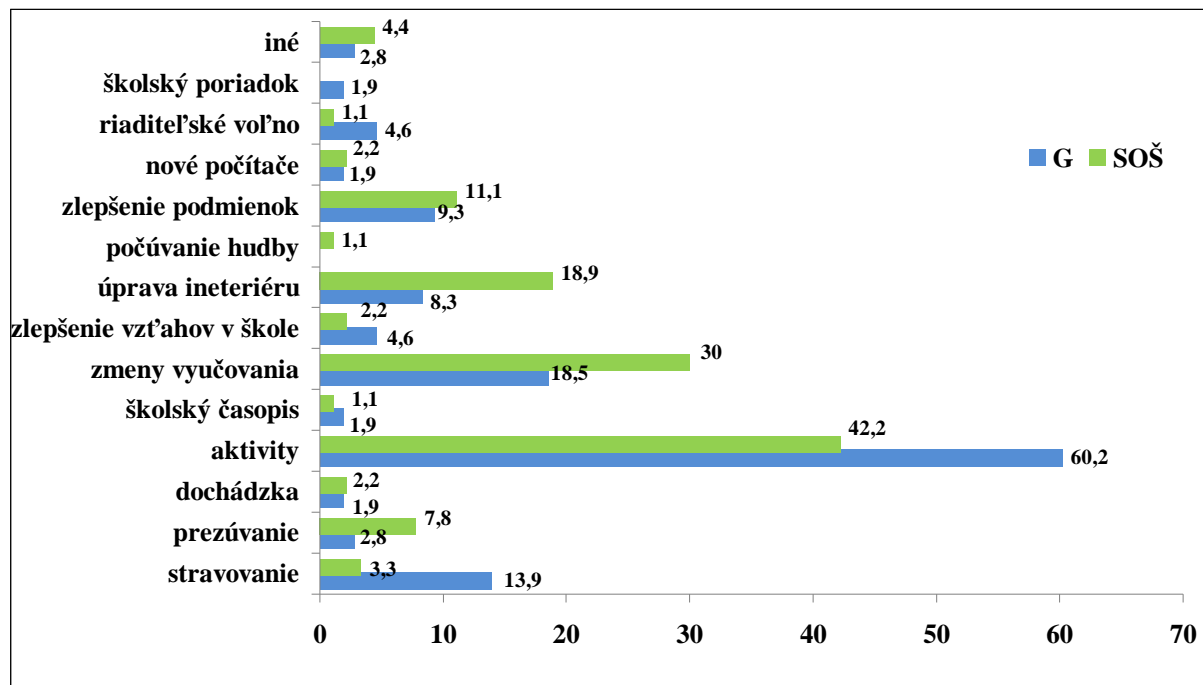

Obidve skupiny respondentov najčastejšie uvádzali, že členovia žiackych školských rád iniciovali podnety týkajúce sa realizovaných aktivít (chlapci 56,3%; dievčatá 50,0%), pričom **chlapci** vo vyššom počte spomenuli zmeny zamerané na prezúvanie (chlapci 5,6%; dievčatá 4,8%), dochádzku (chlapci 4,2%; dievčatá 0,8%), úpravu školského interiéru (chlapci 14,1%; dievčatá 11,9%), zakúpenie kvalitnejších počítačov (chlapci 2,8%; dievčatá 1,6%) a úpravu školského poriadku (chlapci 1,4%; dievčatá 0,8%). **Dievčatá** vo vyššej miere zaujali podnety týkajúce sa stravovania (dievčatá 10,3%; chlapci 7,0%), zmien v organizácii vyučovania (dievčatá 25,4%; chlapci 21,1%), riešenia vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi (dievčatá 4,0%; chlapci 2,8%) a zabezpečenia riaditeľského voľna (dievčatá 4,0%; chlapci 1,4%). Obidve skupiny respondentov v približne rovnakom počte uviedli návrhy spojené s vydávaním školského časopisu a zlepšenia podmienok, avšak iba chlapci si spomenuli, že žiacka školská rada iniciovala aj počúvanie hudby počas prestávok (chlapci: 0,8%) alebo iné, bližšie neurčené zmeny (chlapci: 5,6%).

Výraznejšie rozdiely boli zistené vo vzťahu **k typu školy**, kde sa ukázalo, že gymnazisti omnoho častejšie preferovali podnety zo strany žiackeho samosprávneho orgánu zamerané na aktivity realizované pre žiakov (60,2%; SOŠ 42,2%) a zlepšenie kvality stravovania (13,9%; SOŠ 3,3%). Žiaci stredných odborných škôl vo vyššom počte spomenuli úpravu školského interiéru (18,9%; G 8,3%), zmeny v organizácii vyučovania (30,0%; G 18,5%) a prezúvanie (7,8%; G 2,8%). Gymnazisti vo vyššej miere poukazovali na podnety týkajúce sa vydávania školského časopisu (1,9%; SOŠ 1,1%), riešenia medziľudských vzťahov v školskom prostredí (4,6%; SOŠ: 2,2%) a udelenia riaditeľského voľna (4,6%; SOŠ 1,1%), zatiaľ čo žiaci stredných odborných škôl častejšie uvádzali zlepšenie podmienok v škole (11,1%; G 9,3%) alebo iné, bližšie neurčené návrhy (SOŠ 4,4%; G 2,8%). Obidve skupiny respondentov v približne rovnakej miere skonštatovali, že podnety iniciované žiackou školskou radou sa

týkali zhodnotenia školskej dochádzky a zakúpenia nových počítačov. Možnosť počúvať hudbu počas prestávok riešili členovia žiackej samosprávy iba na stredných odborných školách (1,1%), avšak len gymnazisti spomenuli, že zmeny iniciované žiackou školskou radou sa týkali aj úpravy školského poriadku (1,9%).

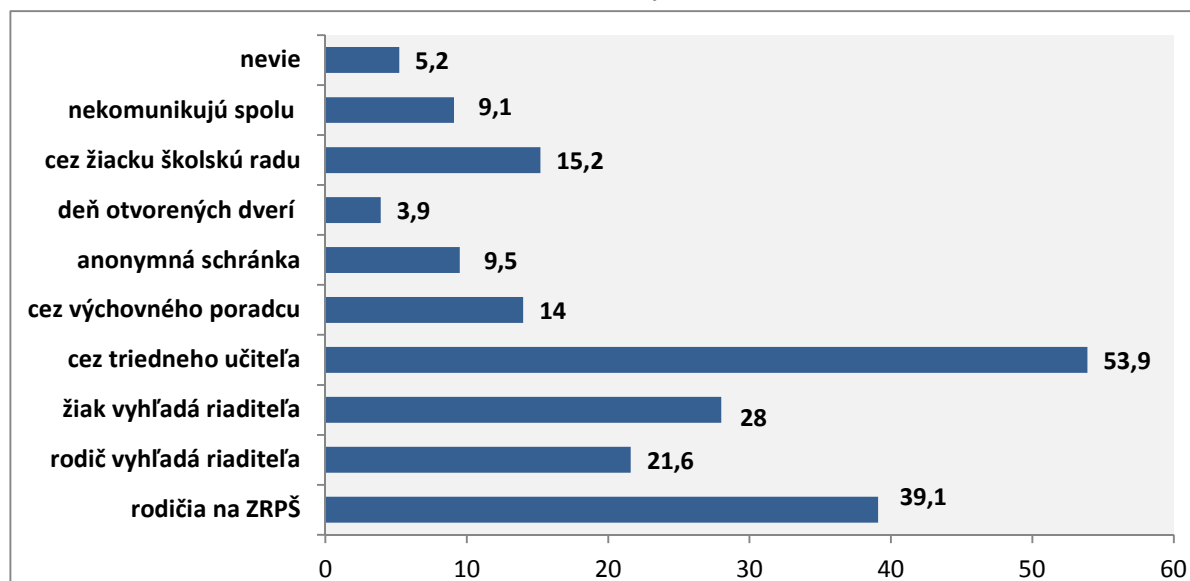
Graf č. 50 Podnety iniciované žiackou školskou radou vo vzťahu k typu školy (v%)

2.3.2.5 Komunikácia žiakov s vedením školy

Medzi najdôležitejšie úlohy žiackych samosprávnych orgánov patrí skvalitnenie komunikácie medzi pedagógmi a žiakmi. Z tohto dôvodu bola žiakom stredných škôl položená otázka, **akým spôsobom najčastejšie komunikovali s vedením školy**. Z odpovedí respondentov vyplynulo, že žiaci najčastejšie prezentovali svoje názory prostredníctvom triednych učiteľov (53,9%), prípadne túto komunikáciu zabezpečili rodičia na rodičovských združeniach (39,1%), žiaci vyhľadali individuálne riaditeľa (28,0%), alebo si rodičia dohodli s riaditeľom, zástupcom riaditeľa alebo výchovným poradcom individuálnu konzultáciu (21,6%). Opýtaní v nižšom počte priznali, že ich názory prezentovala vedeniu žiacka školská rada (15,2%), prípadne žiaci so svojimi názormi a podnetmi oboznámili výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej školskej rady (14,0%). Len malý počet žiakov stredných škôl uviedol, že mali v škole anonymnú schránku, kde mohli vložiť svoje podnety (9,5%) alebo riaditeľ školy mal na tieto účely určený deň otvorených dverí (3,9%). Iba 9,1% opýtaných uviedlo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec a 5,2% respondentov na túto otázku nevedelo odpovedať.

Graf č. 51 Možnosti komunikácie žiakov s vedením školy (v%)

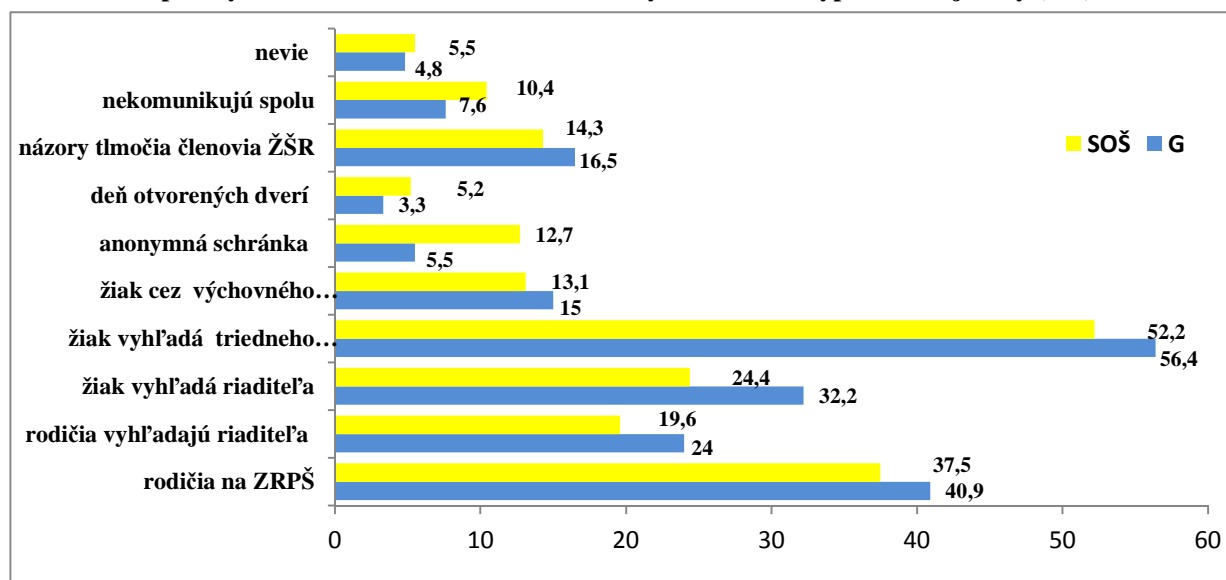
Zistené rozdiely vo vzťahu **k pohlaviu** respondentov ukázali, že i keď obidve skupiny opýtaných najčastejšie prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa, dievčatá uvádzali túto možnosť v podstatne vyššom počte než chlapci (48,0%; dievčatá 58,4%). Dievčatá okrem toho vo vyššej miere priznali, že v prípade potreby vyhľadali rodičia riaditeľa školy (dievčatá 23,1%; chlapci 20,2%), ich názory prezentoval žiacký samosprávny orgán (dievčatá 17,3%; chlapci 14,2%) alebo navštívili riaditeľa vtedy, keď mal deň otvorených dverí (dievčatá 4,7%; chlapci 2,9%). Chlapci vo vyššej miere v prípade potreby individuálne vyhľadali riaditeľa školy (chlapci 29,1%; dievčatá 27,1%) alebo využili anonymnú schránku na žiacke podnety, ktorú mali v škole (chlapci 10,5%; dievčatá 8,7%). Približne rovnaký počet respondentov uviedol, že komunikáciu s vedením školy zabezpečili ich rodičia na triednických schôdkach alebo žiaci navštívili výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej školskej rady a porozprávali sa s ním. Názor, že žiaci a vedenie školy navzájom nekomunikujú vôbec, prezentovali častejšie chlapci (11,1%; dievčatá 7,5%), ktorí zároveň vo vyššom počte nevedeli na túto otázku odpovedať (6,5%; dievčatá: 4,0%).

Všetci opýtaní v najvyššej miere označili za najčastejší spôsob komunikácie s vedením školy prezentovanie názorov prostredníctvom triednych učiteľov (1. ročník 49,9%; 2. ročník 52,3%; 3. ročník 59,0%; 4. ročník 54,9%), pričom túto možnosť preferovali najmä tretiaci. Druháci sa častejšie než ostatní domnievali, že komunikáciu s vedením školy zabezpečili rodičia, či už prostredníctvom triedneho učiteľa na triednických združeniach (2. ročník 42,5%; 3. ročník 38,1%; 4. ročník 35,5%; 1. ročník 40,7%) alebo individuálnou návštevou u riaditeľa školy (2. ročník 25,4%; 3. ročník 20,4%; 4. ročník 18,2%; 1. ročník 24,5%). Žiaci druhých ročníkov zároveň v najvyššej miere tvrdili, že žiakov vo vzťahu k vedeniu školy zastupovali členovia žiackej školskej rady (2. ročník 18,1%; 3. ročník 15,7%; 4. ročník 11,5%; 1. ročník 16,2%). Tretiaci vo vyššom počte považovali za vhodný spôsob na prezentovanie žiackych názorov aj anonymnú schránku (13,7%), zatiaľ čo štvrtáci uprednostnili individuálnu návštevu žiakov u riaditeľa (34,1%) alebo rozhovor s výchovným poradcom a koordinátorom žiackej školskej rady (18,9%). Žiaci prvých ročníkov viac preferovali návštevu u riaditeľa školy počas dňa otvorených dverí (5,6%) a častejšie než ostatní prezentovali názor, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec (10,6%), prípadne na túto otázku nevedeli častejšie odpovedať (7,2%). Z uvedeného je zrejmé, že najmenej skúseností s možnosťami komunikácie žiakov a vedenia školy mali prváci, pričom druháci výrazne častejšie preferovali prezentovanie názorov

prostredníctvom učiteľov alebo členov žiackej školskej rady. Tretiakom najviac vyhovovala komunikácia s triednym učiteľom, zatiaľ čo štvrtáci uprednostňovali osobný kontakt, či už s riaditeľom školy, výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackej školskej rady.

V rámci výsledkov výskumu boli zistené aj určité rozdiely vo vzťahu k jednotlivým **typom stredných škôl**, pričom sa ukázalo, že všetci opýtaní považovali na najfrekvencovanejší spôsob spolupráce žiakov a vedenia školy prezentovanie ich názorov prostredníctvom triednych učiteľov (G 56,4%; SOŠ 52,2%). Gymnazisti vo vyššej miere preferovali komunikáciu cez svojich rodičov, a to nielen na triednych schôdkach (40,9%; SOŠ 37,5%), ale aj individuálne (24,0%; SOŠ 19,6%), prezentovanie problémov prostredníctvom členov žiackej školskej rady (16,5%; SOŠ 14,3%), osobné konzultácie žiakov s výchovným poradcom, prípadne koordinátorom žiackej školskej rady (15,0%; SOŠ 13,1%) alebo priamy rozhovor žiakov s riaditeľom školy (32,2%; SOŠ 24,4%). Žiaci stredných odborných škôl viac ocenili anonymnú schránku určenú na žiacke podnety umiestnenú v škole (12,7%; G 5,5%) alebo návštevu u riaditeľa počas dňa otvorených dverí (5,2%; G 3,3%). Na otázku nevedel odpovedať približne rovnaký počet respondentov z oboch typov stredných škôl, avšak žiaci stredných odborných škôl sa vo vyššom počte priznávali, že s vedením školy nekomunikovali vôbec (10,4%; G 7,6%).

Graf č. 52 Spôsoby komunikácie žiakov s vedením školy vo vzťahu k typu strednej školy (v%)

Porovnanie údajov ukázalo, že v oboch sledovaných rokoch najvyšší počet opýtaných zastával názor, že žiaci prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa. Oproti zisteniam z roku 2004 výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí uviedli, že žiak vyhľadal riaditeľa individuálne a zároveň bol zistený vyšší počet odpovedí, v ktorých žiaci stredných škôl prezentovali názor, že komunikáciu zabezpečovali ich otcovia a matky, a to na triednych schôdkach alebo individuálnou konzultáciou u riaditeľa školy. Výraznejšie klesol počet respondentov, ktorí sa domnievali, že názory žiakov predkladala vedeniu školy žiacka školská rada a bol zaznamenaný aj nižší počet respondentov, ktorí mali v škole umiestnenú anonymnú schránku na takéto podnety. Na rovnakej úrovni zostal počet opýtaných, ktorí priznali, že problémy riešili s výchovným poradcom, prípadne s riaditeľom školy, počas dňa otvorených dverí. Oproti zisteniam z roku 2004 sa výraznejšie zvýšil počet respondentov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať, pričom počet žiakov, ktorí tvrdili, že s vedením školy nekomunikovali vôbec, sa nezmenil. Uvedené zistenia poukázali na skutočnosť, že i napriek tomu, že v školách zastupoval žiakov samosprávny orgán, najčastejšie si zabezpečovali komunikáciu s vedením školy prostredníctvom triednych

učiteľov, individuálnym vyhľadáním riaditeľa školy alebo cez svojich rodičov. Bolo by potrebné, aby si žiaci uvedomili, že ich názory a podnety môže vedeniu školy prezentovať aj žiacka školská rada, viac sa zaujímali o jej činnosť a informovali jej členov o všetkých problémoch, ktoré musia počas stredoškolského štúdia v školskom prostredí riešiť.

Tabuľka č. 11 Možnosti komunikácie žiakov s vedením školy (v%)

	2004	2011
prostredníctvom rodičov na ZRPŠ	31,7	39,1
rodič vyhľadá riaditeľa školy	19,4	21,6
žiak vyhľadá riaditeľa školy	14,6	28,0
žiak osloví triedneho učiteľa	54,8	53,9
žiak osloví výchovného poradcu alebo koordinátora ŽŠR	14,8	14,0
v škole je umiestnená anonymná schránka na podnety	15,6	9,5
riaditeľ má určený deň otvorených dverí	3,4	3,9
názory žiakov prezentujú členovia žiackej školskej rady	33,3	15,2
nekomunikujú spolu vôbec	9,1	9,1
nevie odpovedať	2,7	5,2

2.3.2.5 Motivácia mladých ľudí pre angažovanosť

Jednou z dôležitých úloh bolo zistenie, ako vnímali spolužiaci motiváciu a činnosť svojich rovesníkov, ktorí sa aktívne zúčastňovali na činnosti žiackej školskej rady. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že v najväčšej miere ocenili oslovení stredoškóľáci ochotu pomáhať iným osobám (80,0%), snahu byť potrebný a užitočný pre iných (76,1%), mať radosť z možnosti ovplyvniť niektoré veci (70,9%), ale pozitívne ohodnotili aj chuť zažiť pocit kolegiality a spolupatričnosti (68,4%). O niečo menej respondenti ocenili u spolužiakov možnosť využiť už v minulosti získané skúsenosti (62,4%), vedieť zmysluplne využiť svoj voľný čas (59,9%), získať dôležité poznatky, ktoré budú môcť využiť neskôr pri budovaní kariéry (58,9%) a snahu získať uznanie a vďačnosť svojich spolužiakov (52,8%). V najnižšej miere videli respondenti v tejto aktivite snahu svojich rovesníkov získať pre seba nejaké výhody (51,9%) alebo zaviesť do života prevzatý model správania z rodinného prostredia, teda pokračovať v rodinných tradíciách (40,2%).

Tabuľka č.12 Motívy a dôvody (v %)

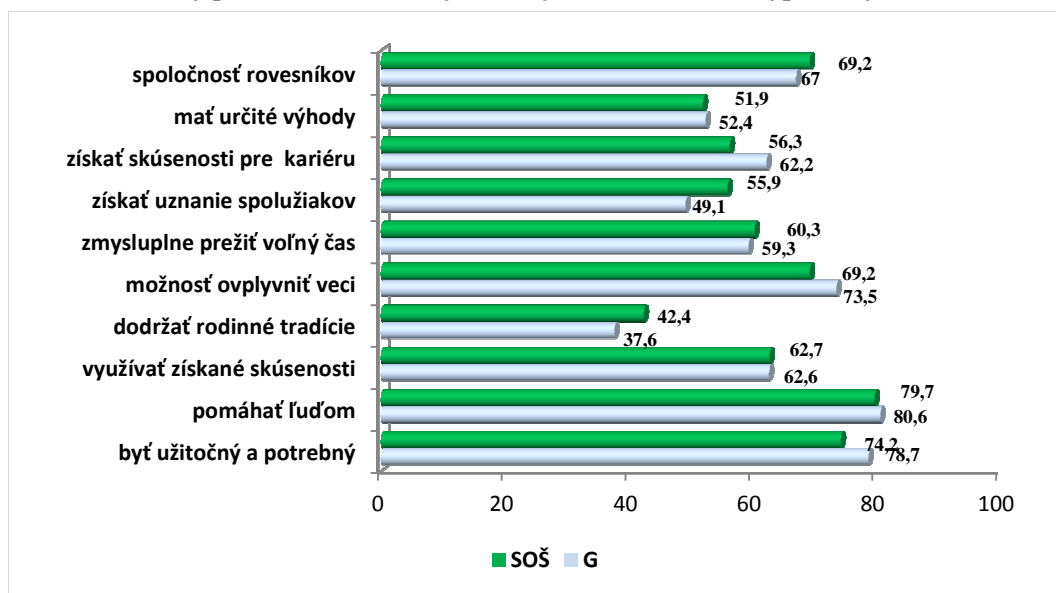
	áno	nie	nevie	mean
cítia sa byť užitoční a potrební	76,1	8,2	15,7	2,12
myslia si, že ľuďom treba pomáhať	80,0	8,1	11,9	2,00
majú už nejaké organizačné skúsenosti a tak ich využívajú	62,4	18,9	18,7	2,52
v ich rodine takáto aktivita má svoje tradície	40,2	31,8	28,0	3,09
teší ich ak môžu niektoré veci reálne ovplyvniť	70,9	10,5	18,6	2,36
chápú to ako zmysluplne strávený voľný čas	59,9	19,3	20,8	2,63
získavajú uznanie a vďačnosť svojich kolegov	52,8	23,7	23,5	2,80
je to možnosť získať skúsenosti pre profesionálnu kariéru	58,9	18,9	22,2	2,66
majú z toho aj isté výhody (ubytovanie, poznajú učiteľov...)	51,9	23,8	24,3	2,81
dobre sa cítia medzi ľuďmi, nie sú radi sami	68,4	10,7	20,9	2,46

Zaujímavé je zistenie, že obidve skupiny respondentov (avšak dievčatá vo vyššej miere) najčastejšie ocenili potrebu pomôcť iným osobám (dievčatá 84,3%; chlapci 75,2%), pričom **dievčatá** viac zaujala potreba byť užitočný pre iných (dievčatá 80,7%; chlapci 71,3%), mať radosť z možnosti ovplyvniť dôležité veci (dievčatá 75,2%; chlapci 66,2%), ale i to, že sa ich spolužiaci dobre cítia v kolektíve rovesníkov (dievčatá 73,7%; chlapci 62,4%). Dievčatá

taktiež vo vyššom počte vyzdvihli možnosť prežiť zmysluplne svoj voľný čas (dievčatá 63,7%; chlapci 55,6%), získať uznanie a vďačnosť spolužiakov (dievčatá 54,1%; chlapci 51,5%), nadobudnúť skúsenosti, ktoré využijú neskôr pri budovaní vlastnej kariéry (dievčatá 62,1%; chlapci 55,5%) a získať z tejto činnosti určité výhody pre seba (dievčatá 53,4%; chlapci 50,3%). Jedinou možnosťou, ktorú **chlapci** vnímali silnejšie než dievčatá, bolo dodržiavanie určitých rodinných tradícií (chlapci 42,3%; dievčatá 38,7%).

Zaujímavé zistenia boli zaznamenané aj vo vzťahu **k typu strednej školy**, kde sa ukázalo, že žiaci stredných odborných škôl aj gymnázií najčastejšie a v približne rovnakom počte ocenili potrebu rovesníkov pomáhať iným osobám (G 80,6%; SOŠ 79,7%). Pre gymnazistov boli dôležitejšími motívmi pre aktivity v žiackej školskej rade: byť potrebný a užitočný pre iných (78,7%; SOŠ 74,2%), mať možnosť ovplyvniť určité dôležité veci (73,5%; SOŠ 69,2%) a získať dôležité skúsenosti pre svoju budúcu kariéru (62,2%; SOŠ 56,3%). Žiaci stredných odborných škôl viac ocenili dodržiavanie rodinných tradícií (42,4%; G 37,6%), získanie uznania zo strany spolužiakov (55,9%; G 49,1%) a fakt, že títo mladí ľudia sa dobre cítia v ich spoločnosti, pretože nemajú radi samotu (69,2%; G 67,0%). Obidve skupiny respondentov v približne rovnakej miere pozitívne vnímali možnosť využiť už predtým získané organizačné skúsenosti, vedieť zmysluplne využiť svoj voľný čas ako aj nadobudnúť určité výhody pre seba.

Graf č. 53 Motívy pre aktivitu v žiackej školskej rade vo vzťahu k typu školy

Porovnanie údajov za roky 2005, 2007 a 2011 ukázalo, že v tomto roku respondenti vo vyššom počte kladne ocenili všetky uvedené motívy pre prácu spolužiakov v žiackej školskej rade. Hlbšia analýza údajov ukázala, že v roku 2005 a 2007 mala prioritu snaha byť užitočný pre iných, zatiaľ čo v roku 2011 respondenti najviac ocenili potrebu pomáhať iným osobám. Žiaci stredných škôl po všetky sledované roky pripisovali najnižší význam snahe dodržiavať rodinné tradície. Porovnané zistenia z rokov 2005 a 2007 neukázali výraznejšie zmeny, avšak je možné konštatovanie, že stredoškóľáci v tomto roku viac ocenili nasledovné motívy: potrebu pomáhať iným ľuďom, zmysluplné využívanie voľného času a prežívanie dobrých pocitov zažitých v spoločnosti rovesníkov. Mierne klesol počet opýtaných, ktorí kladne ohodnotili tieto dôvody: byť užitočný pre iných ľudí, využiť už získané organizačné skúsenosti, mať možnosť ovplyvniť určité veci, získať uznanie a vďačnosť rovesníkov, možnosť nadobudnúť určité skúsenosti, ktoré budú môcť využiť pre svoju budúcu kariéru,

získanie určitých výhod. Na rovnakom, poslednom mieste bolo zaradené dodržiavanie rodinných tradícií. Pozitívne je hodnotené zistenie, že po celé sledované obdobie mali prioritu motívy založené na vysoko morálnom motíve - pomoc iným osobám. Najnižšie uznanie získali dôvody zamerané na jednotlivca, a to dodržiavanie rodinných tradícií a získanie určitých výhod.

Tabuľka č. 13 Motívy a dôvody

	2005	2007	2011
cítia sa byť užitoční a potrební	29,4	36,1	44,7
myslia si, že ľuďom treba pomáhať	25,3	26,4	46,2
majú už nejaké organizačné skúsenosti a tak ich využívajú	24,2	23,0	26,3
v ich rodine takáto aktivita má svoje tradície	8,9	9,7	14,0
teší ich ak môžu niektoré veci reálne ovplyvniť	26,3	28,0	33,7
chápu to ako zmysluplne strávený voľný čas	12,8	17,7	24,5
získavajú uznanie a vďačnosť svojich kolegov	15,9	13,8	19,8
Je to možnosť získať skúsenosti pre svoju profesionálnu kariéru	22,3	19,4	25,0
majú z toho aj isté výhody (ubytovanie, poznajú učiteľov...)	19,6	20,9	21,8
dobré sa cítia medzi ľuďmi, nie sú radi sami	22,2	24,6	30,7

Údaje v tabuľke udávajú percentuálnu hodnotu kategórie „rozhodne áno“

Závery

- Žiacka školská rada by mala mať podľa zákona o štátnej správe v školstve a školskej samospráve 5 až 11 členov (zákon č. 596/2003 Z.z.). Väčšina riaditeľov stredných škôl (55,9%) uviedla, že ich žiacka školská rada má práve 5 až 11 členov, 42,9% riaditeľov však uviedlo počet 12 a viac členov a 1,2% riaditeľov sa dokonca vyjadrilo, že ich žiacka školská rada má menej než 5 členov.
- Žiacke školské rady boli založené v rôznom časovom období a v minulosti niesli názvy ako študentská rada či študentský parlament. Najstaršia, ktorú evidujeme na základe výsledkoch výskumu, vznikla v roku 1956 (zaradená do kategórie 1999 a skôr; 13,4%). Najčastejšie žiacke školské rady vznikali v roku 2008 (ak neberieme do úvahy žiacke školské rady, ktoré vznikli v roku 1999 a skôr), kedy bolo založených 13,1% žiackych školských rád z opýtaných stredných škôl. Vyšší počet žiackych školských rád vznikol tiež v rokoch 2004 (12,5%) a 2007 (11,9%). Naopak najmenej z opýtaných riaditeľov sa vyjadrilo, že ich žiacka školská rada bola založená v roku 2001 (2,4%) a 2011 (2,7%).
- Miera akceptácie žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách, ich činnosť i tradícia je veľmi odlišná. hodnotenie činnosti žiackeho samosprávneho orgánu vo vzťahu k vedeniu školy, pedagógom a ďalším zamestnancom vyznieva v celku pozitívne. Až tri štvrtiny (75,9%) oslovených riaditeľov škôl so žiackou samosprávou vníma jednoznačný prínos samosprávy pre školu. Necelých 20% (17,4%) riaditeľov však označilo činnosť žiackej samosprávy za formálnu a 6,7% volilo možnosť iné. V rámci uvedenej odpovede 13,0% respondentov odpoveď nekonkretizovalo, 39,1% uviedlo, že situácia je rozdielna v závislosti na konkrétnej situácii, niekedy je tak samospráva prínosom, niekedy je jej činnosť čisto formálna a 26,1% síce deklarovalo jej prínos avšak očakávania zo strany vedenia boli vyššie. Každý siedmy (13,0%) riaditeľ v rámci možnosti „iné“ poukazoval na skutočnosť, že žiacka samospráva svoju činnosť orientuje výlučne na spoluprácu pri zabezpečovaní aktivít školy pre žiakov.
- Rozdiely podľa typu strednej školy potvrdili, že sú to gymnáziá, kde riaditelia v najvyššom percente deklarovali prínos žiackej samosprávy pre školu, a to až v 85,3%. Pritom však presvedčenie o prínose samosprávy pre školu je citeľný v odpovediach riaditeľov všetkých troch typov stredných škôl (SOŠ 72,5%; K 66,7%). Prínos činnosti žiackej samosprávy najvýraznejšie vnímajú riaditelia stredných škôl v Žilinskom, Prešovskom a Nitrianskom kraji, kde viac ako 80% riaditeľov škôl so zriadenou žiackou samosprávou je presvedčených o jej prínose pre školu. V ostatných krajoch sa pozitívne hodnotenie pohybuje v intervale od 63,0% do 77,1% a najmenej riaditeľov deklarujúcich uvedený postoj sa nachádza v školách Trnavského kraja (63,0%). Na druhej strane práve na západe Slovenska, v Bratislavskom a Trnavskom kraji je približne štvrtina (BA 25,6%; TT 25,9%) oslovených toho názoru, že činnosť samosprávy v škole má výrazne formálny charakter a nepredstavuje žiadny prínos ani pre školu, vedenie či žiakov. Formálne hodnotenie činnosti žiackej samosprávy pritom vyjadrilo len 10% (10,6%) riaditeľov zo škôl v Nitrianskom kraji.
- Hodnotenie spolupráce a partnerstva žiackej samosprávy a vedenia školy pri riešení otázok ovplyvňujúcich každodenný chod školy vyznieva obdobne ako hodnotenie činnosti žiackej samosprávy celkovo pozitívne. Až 57,8% riaditeľov škôl so zriadenou žiackou samosprávou je presvedčených, že žiacka samospráva je pre vedenie jednoznačne partnerom pri riešení problémov školy a (38,7%) síce partnerstvo

potvrdilo, avšak uviedlo, že iba niekedy. Pre 12 riaditeľov škôl (3,5%) žiaci samosprávny orgán nepredstavuje partnera pri riešení problémov školy.

- Sú to opäť gymnáziá, kde riaditelia až v 71,3% deklarovali partnerstvo, a to pri každom pri riešení otázok ovplyvňujúcich každodenný chod školy, v prípade stredných odborných škôl spoluprácu potvrdilo 53,3%. Títo riaditelia škôl potom až v 43,3% síce priznali partnerstvo a spoluprácu, ale len v niektorých konkrétnych otázkach, riaditelia gymnázií názor prezentovali v 25,5%. Zaujímavé je zistenie, že približne 3% oslovených riaditeľov stredných škôl so zriadenou žiackou samosprávou odmietlo spoluprácu pri riešení problémov školy (SOŠ 3,56%; G 3,2%). Je len otázkou, či činnosť žiackej samosprávy na týchto školách je len čisto formálna a jej členovia ani nemajú záujem spolupodieľať sa na riešení problémov školy, alebo vedenie školy nechce ich za partnera. Na základe predchádzajúcich zistení je zrejme, že dominuje celkový nezáujem žiackej samosprávy spolupracovať s vedením školy ako aj ich nedostatočné skúsenosti, či nereálnosť požiadaviek.
- Spolu s konkrétnymi návrhmi a pripomienkami žiackej samosprávy predloženými v minulom školskom roku sme vo výskume analyzovali ako boli uvedené návrhy a pripomienky akceptované vedením strednej školy. Necelých 50% (47,1%) oslovených riaditeľov škôl s ustanovenou žiackou školskou radou potvrdilo, že len niektoré z predložených návrhov a pripomienok boli akceptované vedením, 40,1% riaditeľov však deklarovalo akceptáciu všetkých predložených návrhov a pripomienok. Len dvaja (0,6%) riaditelia priznali, že návrhy neboli zo strany vedenia akceptované a 345 riaditeľov uviedlo, že žiacka samospráva nepredložila vedeniu školy žiadne návrhy a pripomienky.
- Zvýšenie kvality práce žiackej školskej rady si vyžaduje, aby sa žiaci v tejto oblasti sústavnne vzdelávali. Až 63,0% riaditeľov stredných škôl uviedlo, že členovia žiackej školskej rady absolvovali v tomto alebo v minulom školskom roku vzdelávanie, prípadne sa zúčastnili na iných aktivitách určených na zvýšenie efektivity práce žiackeho samosprávneho orgánu. Viac ako tretina (37,0%) respondentov na otázku odpovedala záporne, pričom niektorí riaditelia vyjadrili názor, že členov ich žiackeho samosprávneho orgánu s takouto ponukou nikto neoslovil a na vzdelávaciu aktivitu nepozval. Na základe týchto informácií predpokladáme, že členovia žiackych školských rád by prejavili o vzdelávanie záujem, avšak chýbali im potrebné informácie o vzdelávacích aktivitách. Hlbšia analýza dát ukázala, že najvyšší počet členov žiackych samospráv absolvovalo školenie (73,0%), v omnoho nižšej miere sa žiaci zúčastnili rôznych workshopov (8,8%), konferencií (7,4%) a projektov (5,6%). Približne (10,2%) respondentov na otázku síce odpovedalo kladne, avšak druh vzdelávacej aktivity nekonkretizovali. Riaditelia škôl vysoko vyzdvihli význam vzdelávacích aktivít. Sú obsahovo zamerané nielen na poskytovanie informácií o práci žiackych samosprávnych orgánov, ale aj na rozvoj komunikatívnych zručností a asertívneho správania. Stredoškooláci tak môžu získať množstvo užitočných poznatkov o tom, ako správne presadzovať vlastné názory, motivovať spolužiakov k spoločným aktivitám, prekonávať pocit neúspešnosti a pod.

Z výsledkov výskumu žiakov na činnosť žiackych samospráv v prostredí stredných škôl vyplynulo, že:

- Z 1578 respondentov 1114 (70,6%) uviedlo, že v škole je ustanovený žiacky samosprávny orgán a 158 (10,0%) žiakov poukazovalo na absenciu žiackej samosprávy. Pritom však 1,7% deklarovalo úvahy o jeho zriadení na škole. Necelých 20% k otázke nezaujalo stanovisko (neviem 13,6%, nezaujímam to 5,7%).
- Z porovnania údajov s výsledkami zisťovania v roku 2004 je zrejmé, že existencia žiackej samosprávy na stredných školách zaznamenáva pokles. Tak zatiaľ čo v roku 2004 bolo na 74,4% stredných škôl zriadená žiacka školská rada, v súčasnosti je to 70,6%, pričom výraznejší nárast nastal v prípade odpovedi neviem (rok 2004 13,3%, rok 2011 19,3%). Aj to svedčí o celkovom poklese záujmu žiakov o činnosť školy a spolupodieľaní sa na riešení problémov.
- Dievčatá častejšie ako chlapci deklarovali existenciu žiackej samosprávy. Je len otázkou, či ide o náhodu alebo väčšiu informovanosť a záujem dievčat. Odpoveď čiastočne vyjadrujú výsledky, podľa ktorých chlapci vo vyššom percente nevedeli na otázku odpovedať, respektíve sa vyjadrili, že ich problém nezaujímá (neviem: dievčatá 10,3%, chlapci 17,5%; nezaujímam to: dievčatá 4,0%, chlapci 7,6%). Rozdiely v odpovediach podľa typu navštevovanej strednej školy ukázali, že žiacke školské rady sú podľa vyjadrení oslovených žiakov vo vyššej miere ustanovené na gymnáziách ako na stredných odborných školách. Pritom však takmer 17% žiakov odborných škôl a len 6,8% gymnazistov nevedelo zaujať stanovisko, nevedeli, či na ich škole pracuje žiacka samospráva. Aj nezaujíma o problematiku vo vyššom percente prezentovali práve žiaci stredných odborných škôl. Je teda zrejmé, že celkový záujem o školu, jej chod i problémy je výraznejší na gymnáziách.
- Signifikantné rozdiely vzhľadom na kraj lokality školy potvrdili najvyššie zastúpenie žiackych samosprávnych orgánov na stredných školách v Trenčianskom kraji, kde dosahuje až 91,5% a v Prešovskom a Banskobystrickom kraji a čo je zaujímavé, najnižšie na západe Slovenska v Trnavskom a Bratislavskom kraji. Práve v Bratislavskom kraji žiaci v najvyššom percente uviedli, že sa na ich škole uvažuje o zriadení žiackej samosprávy. Nízke percento kladných odpovedí respondentov zo západného Slovenska o existencii samosprávy na škole úzko súvisí pravdepodobne s celkovou nevedomosťou až nezaujímaním uvedených žiakov, kedy až 19,4% stredoškóľakov z Trnavského kraja, 17,3% z Bratislavského kraja ale zároveň až 20,9% žiakov zo škôl v Nitrianskom kraji volilo odpoveď neviem. Pritom jednoznačný nezaujíma deklaroval až každý desiaty stredoškóľák z Košického a Nitrianskeho kraja a len 1,2% žiakov zo škôl v Banskobystrickom kraji.
- Súčasne so zisťovaním existencie žiackych školských rád na vybraných stredných školách nás zaujímalo, či sú žiaci informovaní o činnosti žiackej samosprávy na škole, či sa zúčastňujú verejného zasadnutia orgánu a volieb a či niekedy kandidovali za člena žiackej školskej rady. Možno konštatovať, že polovica oslovených žiakov stredných škôl je informovaná o činnosti žiackej samosprávy na škole a 43,4% sa vyjadrilo, že informácie nemá. Len 6,1% žiakov poukázalo na absenciu samosprávy na škole. Na verejných zasadnutiach žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 11,3% oslovených stredoškóľakov, pričom 82,6% uvedenú skutočnosť poprelo. Na voľbách do žiackeho samosprávneho orgánu sa zúčastnilo 27,1% oslovených žiakov stredných škôl, 66,8% sa na voľbách nezúčastnilo a 6,1% uviedlo, že na ich škole nie je ustanovená žiacka samospráva. Kandidovanie za člena žiackeho samosprávneho orgánu potvrdilo približne 10% (9,9%) oslovených stredoškóľakov.
- V prípade informovanosti o existencii a činnosti žiackej školskej rady sme zistili rozdiely

vo vzťahu k pohlaviu, veku, ročníku a typu strednej školy: dievčatá - stredoškolačky (54,4%) sú vo väčšej miere informované o existencii a činnosti ŽŠR ako chlapci (46,1%), o práci žiackej samosprávy vedelo najviac 17-ročných respondentov (57,3%), nasledovali 16-roční (53,9%) a najmenej informácií uvádzali najmladší (44,5%) a zároveň najstarší 18 a 19-roční (45,9% a 45,3%), s vyšším ročníkom stúpal počet stredoškolákov, ktorí mali informácie o činnosti žiackej školskej rady, pričom najvyššie percento vykazovali žiaci 2. ročníka strednej školy, a to 59,5% (1.ročník 44,6,2%; 3.ročník 46,3%; 4.ročník 51,7%), vyššiu mieru informovanosti o činnosti žiackej samosprávy vykazovali gymnazisti.

- Podobne ako v prípade informovanosti, tak aj v prípade účasti na voľbách do ŽŠR sa zistili niektoré štatisticky významné rozdiely medzi stredoškolákmi, a to vo vzťahu k veku a ročníku štúdia, a kraju SR - s vyšším vekom a teda aj ročníkom štúdia sa zvyšuje počet žiakov, ktorí sa zúčastnili na voľbách do samosprávneho orgánu školy (1.ročník 21,8%; 2.ročník 31,3%; 3.ročník 23,1%; 4.ročník 31,6%), pritom výnimku opäť potvrdzujú žiaci 2.ročníka, ktorí aj v prípade účasti na voľbách vykazujú vysoké percento takmer identické s najstaršími respondentmi. Predpokladáme, že práve v nich je potenciál ako dostatočne zhodnotiť možných kandidátov a ich schopnosti, tak aj kandidovať za člena. Najvyššia účasť vo voľbách do samosprávy žiakov na stredných školách bola zaznamenaná v Banskobystrickom kraji (35,9%) a následne v Prešovskom a Košickom kraji (PO 33,1%; KE 32,6%) a najnižšia v Bratislavskom kraji len 16,9%.
- Na otázku zameranú na hodnotenie činnosti žiackej školskej rady odpovedali iba respondenti, ktorí majú vo svojich školách tento žiacky samosprávny orgán založený. Zo skupiny 1108 (70,7%) respondentov vyjadrila spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady asi tretina (31,0%) opýtaných, pričom 23,6% stredoškolákov prejavilo iba čiastočnú spokojnosť. S kvalitou práce žiackeho samosprávneho orgánu nebolo spokojných len 7,1% respondentov, avšak je zarážajúce, že najpočetnejšiu skupinu opýtaných (38,4%) tvorili stredoškoláci, ktorí na túto otázku nevedeli odpovedať.
- Dievčatá vo vyššom počte ako chlapci vyjadrili celkovú aj čiastočnú spokojnosť, pričom chlapci boli kritickejší a častejšie ohodnotili kvalitu činnosti žiackej školskej rady negatívne. Zarážajúce je zistenie, že k danej otázke nevedelo zaujať stanovisko až 43,8% chlapcov a 33,6% dievčat. Pozitívne ohodnotil činnosť žiackej školskej rady približne rovnaký počet gymnazistov (30,4%) aj žiakov stredných odborných škôl (31,6%). Žiaci študujúci na gymnáziách vo vyššej miere prejavili iba čiastočnú spokojnosť (G 27,9%; SOŠ 19,8%) a častejšie ohodnotili kvalitu práce žiackej školskej rady negatívne (G 9,1%; SOŠ 5,6%). Na otázku nevedelo odpovedať až 43,1% žiakov stredných odborných škôl a takmer tretina (32,5%) gymnazistov.
- Záujem o aktívnu činnosť v žiackom samosprávnom orgáne školy prejavilo 21,1% oslovených žiakov. Z nich 6,2% uviedlo, že sú členmi žiackej samosprávy, 11,8% uvažovalo o možnosti aktívne sa zapojiť do jej činnosti a 8,5% potvrdilo záujem, avšak na škole samospráva žiakov nepracuje. Približne každý druhý stredoškolák však záujem o aktívnu prácu v školskej rade poprel, a to z dôvodu celkového nezájmu o činnosť orgánu v škole a štvrtina ako dôvod uviedla skeptický pohľad na činnosť samosprávy. Je presvedčená, že žiacka samospráva nemá v škole veľký význam, je vo veľkej miere formálna.
- Oproti zisteniam z roku 2004 sa potvrdil zvyšujúci sa nezáujem o celkové dianie v škole. A tak oproti výsledkom z roku 2004 klesol počet stredoškolákov vyjadrujúcich záujem o prácu v žiackom samosprávnom orgáne školy s stúpol počet tých, ktorí deklarovali nezáujem z rôznych dôvodov a to či už z celkového nezájmu, z presvedčenia, že aj tak sa v škole nič nezmení alebo z celkovej ľahostajnosti.
- Na otázku, aké činnosti by mali členovia žiackych školských rád ešte realizovať,

odpovedal iba veľmi malý počet respondentov (37/2,3%), pričom až 97,7% opýtaných už ďalšie pripomienky k činnosti žiackych samosprávnych orgánov nemalo. Oslovení stredoškoláci najčastejšie uvádzali, že členovia žiackych školských rád by sa mali viac zaujímať o zlepšenie vzťahov v školskom prostredí, či už medzi pedagógmi a žiakmi alebo medzi žiakmi navzájom, niektorým respondentom chýbali informácie o založení žiackych samosprávnych rád a o aktivitách, ktoré pre žiakov pripravujú, v nižšom počte požadovali aj zlepšenie komunikácie nielen s pedagógmi, ale aj s rovesníkmi, prípadne mali záujem zvýšiť spoluprácu s inými podobnými subjektmi v meste a vo vyššej miere akceptovať názory spolužiakov pri realizácii aktivít. Len dvaja respondenti prezentovali názor, že členovia žiackych školských rád by sa mali postarať o zabezpečenie ISIC kariet pre všetkých žiakov v škole.

- Zistené rozdiely vo vzťahu k pohlaviu respondentov ukázali, že chlapci preferovali zlepšenie vzťahov v škole a poskytovanie informácií o založení žiackych školských rád, zlepšenie komunikácie s pedagógmi a nadviazanie spolupráce s členmi iných žiackych školských rád. Dievčatá vo vyššej miere preferovali poskytovanie poznatkov o činnosti žiackych samosprávnych orgánov, zlepšenie komunikácie ich členov s ostatnými žiakmi a akceptovanie názorov spolužiakov pri realizácii aktivít. Zaujímavé je zistenie, že zabezpečenie ISIC kariet navrhovali iba dievčatá.
- Žiaci stredných odborných škôl požadovali poskytovanie širšieho spektra informácií o založení žiackej školskej rady, nadviazanie spolupráce s ostatnými žiackymi samosprávnymi orgánmi, ktoré sú založené v blízkom okolí a zlepšenie komunikácie členov samosprávy s ostatnými žiakmi, pričom gymnazisti najčastejšie chceli zlepšenie vzťahov v škole a zvýšenie informovanosti žiakov o činnosti žiackych školských rád, Zlepšenie komunikácie s pedagógmi a zabezpečenie ISIC kariet navrhovali iba gymnazisti, avšak len žiaci stredných odborných škôl požadovali, aby členovia žiackych školských rád pri realizácii aktivít akceptovali názory svojich spolužiakov.
- Záujem o činnosť v žiackej samospráve výraznejšie deklarovali gymnazisti (23,4%), pričom najvyššie rozdiely sa prejavili v prípade záujmu už s konkrétnym uvažovaním o možnosti zapojenia sa do činnosti (G 14,3%; SOŠ 9,9%).
- Činnosť a úlohy žiackej samosprávy na pôde školy spájajú žiaci predovšetkým s aktivitami zameranými na zlepšenie materiálno-technických podmienok, a to ako zlepšením podmienok pre žiakov, tak aj zvýšením kvality výučby, vybavením tried modernou didaktickou technikou. Veľký dôraz kladú oslovení stredoškoláci aj na mimoškolskú činnosť. Až viac ako tri štvrtiny (76,3%) oslovených za dôležitú úlohu žiackej samosprávy považujú vytváranie a zlepšovanie podmienok a možností mimoškolských záujmových aktivít. Je teda zrejmé, že žiaci majú záujem venovať sa aktívnej záujmovej činnosti aj v podmienkach školy. Významnú úlohou žiackej samosprávy vidia stredoškoláci v spolupráci s vedením školy a pedagogickým zborom pri príprave rozvrhu, tvorbe základných dokumentov školy (napr. školský poriadok) a pri celkovej organizácii vyučovacieho procesu. Až následne oslovení žiaci zdôrazňujú potrebu upozorňovať na problémy, zapájať žiakov školy do riešenia problémov, iniciovať, organizovať a podporovať aktivity žiakov v rôznych oblastiach (SOČ, charitatívne zbierky, pracovný servis a pod.). Je zaujímavé, že podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov školy ako jednu z úloh samosprávy žiakov podporil len približne každý druhý oslovený (52,8%), pričom 21,7% žiakov aktivitu nepovažuje za potrebnú a štvrtina sa k problému nevedela alebo nechcela vyjadriť. Uvedené percento je najvyššie zo všetkých predložených aktivít žiackeho samosprávneho orgánu na stredných školách. Na posledných miestach v očakávaných aktivitách žiackeho samosprávneho orgánu na stredných školách je spolupráca jeho členov ako s mestským zastupiteľstvom tak aj s ostatnými samosprávami v meste.

- Porovnanie výsledkov za sledované roky 2005, 2007 a 2011 ukázalo, že materiálne podmienky v škole, špeciálne služby pre žiakov ako je napríklad bufet, automaty na nápoje, osobné skrinky, xerox, a podobne a vytváranie a zlepšovanie podmienok pre mimoškolskú záujmovú činnosť sú za celé sledované obdobie dominujúcimi očakávaniami, ktoré stredoškóľáci spájajú s činnosťou žiackej samosprávy. Viac ako tretina žiakov a uvedené percento sa oproti predchádzajúcim zisteniam neustále zvyšuje, kládla dôraz na spoluprácu žiackej samosprávy pri príprave rozvrhu, základných dokumentov školy a celkovej organizácii vyučovacieho procesu (rok 2005 37,7%, 2007 33,9%, 2011 42,1%), na aktivity zamerané na vybavenie tried a odborných učební modernou didaktickou technikou (rok 2005 36,6%, 2007 38,6%, 2011 41,2%), vytvorenie a skvalitnenie webovej stránky školy pre lepšiu informovanosť žiakov (rok 2005 33,6%, 2007 35,7%, 2011 40,9 %) (38,6%) a podporovanie stredoškolskej odbornej činnosti študentov (34,3%). Prekvapujúco aktivity samosprávy zamerané na podnecovanie systematického hodnotenia učiteľov žiakmi, iniciovanie a podpora stredoškolskej odbornej činnosti žiakov školy a prezentácia a ochrana záujmov školy na mestskom zastupiteľstve zaznamenáva klesajúcu tendenciu. Stále menej žiakov tak uvedené aktivity považuje za potrebné presadzovať v rámci činnosti samosprávneho orgánu školy.
- Na otázku zameranú na kvalitu spolupráce členov žiackych školských rád odpovedali iba žiaci, ktorí v predchádzajúcich otázkach uviedli, že na ich škole majú zriadený žiacku samosprávny orgán. Zarážajúce je zistenie, že kvalitu spolupráce členov žiackych školských rád a vedenia školy nevedelo ohodnotiť najviac, až 39,5% opýtaných. Len o niečo nižší počet stredoškóľakov uviedol pravidelnú spoluprácu členov žiackych školských rád a vedenia školy a necelá pätina opýtaných sa priznala, že spolupráca je iba príležitostná. Len 3,3% respondentov prezentovalo názor, že členovia žiackeho samosprávneho orgánu a vedenie školy nespolupracujú vôbec. I keď necelých 40,0% respondentov označilo kvalitu spolupráce vedenia školy so žiackym samosprávnym orgánom ako veľmi dobrú, je zarážajúce, že najvyšší počet opýtaných nevedel na túto otázku odpovedať. Príčinu týchto zistení je možné vidieť v malej miere informovanosti zo strany členov žiackych samosprávnych orgánov, ako aj v nízkom záujme žiakov o problémy, ktoré musia členovia žiackych školských rád riešiť, pričom centrom ich činnosti je práve skvalitnenie života žiakov v školskom prostredí.
- Dievčatá, žiaci gymnázií, druháci, mladí obyvatelia Trenčianskeho a Banskobystrického kraja častejšie než ostatní uvádzali, že vedenie školy a členovia žiackych školských rád spolupracujú pri riešení problémov pravidelne, zatiaľ čo chlapci, žiaci stredných odborných škôl, prváci, opýtaní pochádzajúci z Trnavského a Košického kraja nevedeli na otázku odpovedať. Dievčatá, gymnazisti, štvrtáci a opýtaní s trvalým bydliskom v Prešovskom, Nitrianskom a Žilinskom kraji sa vo vyššej miere domnievali, že táto spolupráca je iba zriedkavá, pričom chlapci, tretiaci a mladí obyvatelia Bratislavského kraja vo vyššom počte priznali, že vedenie školy nepovažuje členov žiackych školských rád za svojich partnerov pri riešení problémov.
- Oproti zisteniam z roku 2004 stúpol počet opýtaných, ktorí označili spoluprácu žiackeho samosprávneho orgánu s vedením školy za pravidelnú a výraznejšie klesol počet opýtaných, ktorí ju považovali za príležitostnú. Zároveň sa znížil aj počet žiakov stredných škôl, ktorí prezentovali názor, že tieto dva dôležité školské subjekty nespolupracujú vôbec (rok 2004 8,3%, 2011 3,3%). Tieto zistenia sú považované za pozitívne, pretože je zrejmé, že na mnohých stredných školách začalo vedenie školy akceptovať členov žiackej školskej rady ako partnerov, ktorí im pomáhajú riešiť rôzne problémy a na niektorých školách, kde v roku 2004 ešte nebola rozvinutá žiadna spolupráca, už začali tieto dva významné subjekty navzájom spolu komunikovať.
- Jednou z ťažiskových úloh členov žiackych školských rád je iniciovanie zmien, ktoré by

skvalitnili život žiakov a ich presadenie vo vzťahu k vedeniu školy. Až 66,9% opýtaných nevedelo o tom, že by členovia ich žiackeho samosprávneho orgánu nejaké zmeny navrhovali, pričom iba desatina opýtaných uviedla, že návrhy členov žiackej školskej rady už boli zrealizované. Len 12,3% opýtaných priznalo, že tieto návrhy neboli prijaté vedením školy a každý desiaty oslovený respondent sa vyjadril, že boli akceptované, avšak ešte neboli uskutočnené. Zrealizované návrhy žiackych samosprávnych orgánov sa najčastejšie týkali stravovania, organizácie vyučovania, úpravy školského interiéru a organizovania podujatí pre žiakov. Respondenti v nižšej miere uvádzali, že žiacka školská rada iniciovala zmeny týkajúce sa zlepšenia podmienok v škole, prezúvania, počúvania hudby počas prestávok, riešenia vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi alebo vydávania školského časopisu.

- Viac informácií o zrealizovaných návrhoch mali dievčatá, gymnazisti, druháci, štvrtáci a opýtaní pochádzajúci z Prešovského kraja, pričom poznatky o tom, že ich žiacka školská rada predložila vedeniu školy nejaký návrh častejšie chýbali chlapcom, žiakom stredných odborných škôl, prvákom, opýtaným pochádzajúcim z Trnavského, Nitrianskeho, Žilinského a Košického kraja. Skutočnosť, že návrh na zmenu neprijalo vedenie školy deklarovali najmä žiaci stredných odborných škôl, druháci, štvrtáci a opýtaní žijúci v Banskobystrickom kraji. Gymnazisti, tretiaci a respondenti s trvalým bydliskom v Bratislavskom kraji vo vyššom počte uvádzali, že návrh iniciovaný žiackou školskou radou bol vedením školy akceptovaný, ale ešte nebol zrealizovaný.
- Oproti zisteniam z roku 2004 klesol počet opýtaných, ktorí uviedli, že návrh iniciovaný žiackou školskou radou už bol realizovaný (2004 13,5%; 2011 10,3%) a mierne stúpol počet respondentov, ktorí priznali, že podnet bol vedením školy akceptovaný a momentálne sa čaká na jeho zavedenie do praxe (2004 8,2%; 2011 10,5%). Na rovnakej úrovni zostal počet respondentov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať (2004 65,7%, 2011 66,9%) a nezmenil sa ani počet žiakov, ktorí uviedli, že návrh členov žiackej školskej rady bol vedením školy zamietnutý (2004 12,6%; 2011 12,3%). Uvedené zistenia dokumentujú určitý pokles iniciatívnosti členov žiackych samosprávnych orgánov, pretože v roku 2004 bol zaznamenaný vyšší počet žiakov stredných škôl, ktorí deklarovali, že podnet predložený členmi žiackej školskej rady už funguje v praxi.
- Až 63,6% opýtaných nevedelo o tom, aké podnety predkladali členovia žiackych školských rád vedeniu školy. Len 12,1% opýtaných malo všetky informácie o činnosti žiackych samosprávnych a približne rovnaký počet opýtaných priznal, že sú s prácou žiackeho samosprávneho orgánu oboznámení len čiastočne. Len viac než 10,0% žiakov stredných škôl priznalo, že členovia ich žiackych rád nepredložili vedeniu školy žiadne návrhy. Z uvedeného je zrejmé, že väčšina stredoškôľakov by sa mala viac zaujímať o činnosť svojich samosprávnych orgánov, mali by poznať podnety, ktoré boli predložené vedeniu, pretože členovia žiackych školských rád takto konali v mene všetkých žiakov školy. Okrem toho by mali aj členovia žiackych školských rád rôznymi spôsobmi spropagovať aktivity, ktoré realizujú, snažiť sa zvýšiť medializáciu svojej práce, s cieľom skvalitniť ju a motivovať aj ostatných žiakov k lepšej spolupráci a vyššej aktivite.
- Z odpovedí respondentov vyplynulo, že s prácou žiackej školskej rady boli vždy oboznámené najmä dievčatá, žiaci stredných odborných škôl, druháci, opýtaní žijúci v Banskobystrickom a Prešovskom kraji, pričom chlapci, žiaci gymnázií a štvrtáci získali tieto informácie len občas. Dievčatá, žiaci stredných odborných škôl a opýtaní s trvalým bydliskom v Bratislavskom kraji častejšie než ostatní priznali, že členovia ich žiackych školských rád nepredložili vedeniu školy žiadne podnety, avšak informácie o činnosti žiackych samosprávnych orgánov chýbali najmä prvákom a respondentom pochádzajúcim z Košického, Žilinského a Trnavského kraja.
- Záujem o prácu v samospráve školy prezentovali najmä respondenti zo stredne veľkých

miest od 10 001 do 50 000 obyvateľov, a to až štvrtina oslovených (24,8%). Čo je zaujímavé, väčšiu mieru záujmu vyjadrovali žiaci z najmenších obcí (do 2 000 obyvateľov 22,5%) ako žiaci žijúci vo veľkých mestách a veľkomestách nad 100 tisíc obyvateľov. Práve títo svoj záujem participovať na práci žiackeho samosprávneho orgánu v škole s cieľom zasadzovať sa za záujmy ostatných žiakov vyjadrovali len v 16% a najčastejšie potom priznávali celkový nezáujem (50 001-100 tisíc obyvateľov 58,1%, nad 100 tisíc obyvateľov 52,7%). Členstvo v žiackom samosprávnom orgáne školy v najvyššom percente vyjadrovali stredoškólači z východu Slovenska, z Košického, Prešovského ale aj Nitrianskeho kraja (KE 8,2%; PO 7,3%; NR 7,6%) a najmenej žiaci stredných škôl v Trnavskom kraji, len 2,2%. Práve žiaci z Košického kraja potom aj najčastejšie zo všetkých o uvedenej možnosti už aj uvažovali (KE 15,2%) a spolu so žiakmi stredných škôl v Trnavskom, Košickom a Bratislavskom kraji v najvyššom percente poukazovali na skutočnosť, že záujem by bol ale samospráva nie je na škole zriadená (TT 7,0%, KE 4,9%, BA 4,6%). Celkový nezáujem o prácu v žiackej školskej rade a jej činnosti deklarovali najviac stredoškólači z Trenčianskeho, Žilinského, Nitrianskeho a Banskobystrického kraja (TN 55,7%, ZA 52,5%, NR 51,0%, BB 51,3%), ale aj v ostatných krajoch je tesne pod hranicou 50% (BA 49,1%, TT 48,8%, PO 43,6%, KE 44,6%). Pesimistický pohľad na činnosť žiackej samosprávy a s tým súvisiaci nezáujem o prácu v nej vyjadrovali najmä respondenti navštevujúci školy v Prešovskom a Bratislavskom kraji. Až takmer štvrtina oslovených žiakov sa tak vyjadrovala, že činnosť žiackej školskej rady nič nezmení a je formálna (BA 29,5%, PO 33,9%). Uvedený názor pritom zastáva približne štvrtina oslovených vo všetkých krajoch, najmenej 22,6% stredoškólačov zo škôl v Trenčianskom kraji.

- Súčasne s monitoringom žiackych samosprávnych orgánov a analýzou záujmu oslovených stredoškólačov o aktívnu účasť na ich činnosti sme vo výskume zisťovali aj opodstatnenosť orgánu na stredných školách. Z výpovedí oslovených žiakov je zrejmé, že stredoškólači najčastejšie vnímajú význam žiackej samosprávy z dôvodu potreby hovoriť o veciach, ktoré ovplyvňujú ich život (19,1%). Nasleduje: žiaci sa stávajú zodpovednejší (13,0%), zvyšuje sa informovanosť žiakov o dôležitých veciach školy (11,7%), dáva žiakom a učiteľom školy možnosť a príležitosti rozvíjať vzájomné vzťahy prinášajúce obojstranný úžitok (11,4%), umožňuje žiakom získať a rozširovať si organizačné schopnosti (9,6%), pomáha pri rozhodovaní a spolupracuje s vedením školy (9,4%), zlepšuje vzájomné vzťahy (6,5%), pretvára podmienky a formuje vzťah žiakov k škole (6,5%), ovplyvňuje praktickú stránku participácie žiakov na živote školy (3,4%), umožňuje získať schopnosti pre aktívne občianstvo (2,7%), iné (0,8%). Pre 221 (6,0%) oslovených žiakov stredných škôl však žiacka samospráva nie je potrebná.
- Porovnaním údajov s údajmi z roku 2004 sa zistili takmer identické výsledky. Mladí ľudia tak v oboch rokoch najväčší význam prikladajú možnosti otvorene hovoriť o veciach ovplyvňujúcich ich život (rok 2011 19,1%; 2004 20,8%) a zároveň možnosti stať sa zodpovednejšími (rok 2011 13,0%; 2004 14,5%) ako aj rozšíreniu si informácií o činnosti a chode školy (rok 2011 11,7%; 2004 11,2%). Význam žiackej školskej rady vidia oslovení žiaci vo vysokom počte v oboch sledovaných rokoch aj pri zvyšovaní organizačných schopnostiach žiakov (rok 2011 9,6%; 2004 11,6%). V neposlednom rade má žiacka samospráva vplyv na zlepšovaní podmienok a formovaní vzťahu žiakov k škole (rok 2011 6,5%; 2004 7,1%)
- Na otázku, akých oblastí sa podnety, ktoré iniciovala žiacka školská rada týkali, sme získali 258 odpovedí od 198 opýtaných, pričom až 60 žiakov stredných škôl uviedlo dve možnosti. Zo zistených údajov vyplynulo, že návrhy žiackych samosprávnych orgánov určených vedeniu školy boli najčastejšie zamerané na realizáciu aktivít. Oslovení žiaci v nižšej miere uvádzali aj zmeny týkajúce sa organizácie vyučovania, úpravy interiéru,

- zlepšenia podmienok v škole, skvalitnenia stravovania a prezúvania. Len malý počet stredoškóľakov spomenul, že žiacka školská rada iniciovala riešenie vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi, udelenie riaditeľského voľna, zavedenie nových počítačov a zhodnotenie dochádzky, vydávanie časopisu, úpravu školského poriadku, možnosť počúvať hudbu počas prestávok, prípadne iné, bližšie neurčené podnety.
- Obidve skupiny respondentov najčastejšie uvádzali, že členovia žiackych školských rád iniciovali podnety týkajúce sa realizovaných aktivít, pričom chlapci vo vyššom počte spomenuli zmeny zamerané na prezúvanie, dochádzku, úpravu školského interiéru, zakúpenie kvalitnejších počítačov a úpravu školského poriadku. Dievčatá vo vyššej miere zaujali podnety týkajúce sa stravovania, zmien v organizácii vyučovania, riešenia vzťahov medzi pedagógmi a žiakmi a zabezpečenia riaditeľského voľna. Obidve skupiny respondentov v približne rovnakom počte uviedli návrhy spojené s vydávaním školského časopisu a zlepšenie podmienok, avšak iba chlapci si spomenuli, že žiacka školská rada iniciovala aj počúvanie hudby počas prestávok alebo iné, bližšie neurčené zmeny.
  - Gymnazisti omnoho častejšie preferovali podnety zo strany žiackeho samosprávneho orgánu zamerané na aktivity realizované pre žiakov a zlepšenie kvality stravovania. Žiaci stredných odborných škôl vo vyššom počte spomenuli úpravu školského interiéru, zmeny v organizácii vyučovania a prezúvanie. Gymnazisti vo vyššej miere poukazovali na podnety týkajúce sa vydávania školského časopisu, riešenia medziľudských vzťahov v školskom prostredí a udelenia riaditeľského voľna, zatiaľ čo žiaci stredných odborných škôl častejšie uvádzali zlepšenie podmienok v škole alebo iné, bližšie neurčené návrhy. Obidve skupiny respondentov v približne rovnakej miere skonštatovali, že podnety iniciované žiackou školskou radou sa týkali zhodnotenia školskej dochádzky a zakúpenia nových počítačov. Možnosť počúvať hudbu počas prestávok riešili členovia žiackej samosprávy iba na stredných odborných školách, avšak len gymnazisti spomenuli, že zmeny iniciované žiackou školskou radou sa týkali aj úpravy školského poriadku.
  - Medzi najdôležitejšie úlohy žiackych samosprávnych orgánov patrí skvalitnenie komunikácie medzi pedagógmi a žiakmi. Z odpovedí respondentov vyplynulo, že žiaci najčastejšie prezentovali svoje názory prostredníctvom triednych učiteľov, prípadne túto komunikáciu zabezpečili rodičia na rodičovských združeníach, žiaci vyhľadali individuálne riaditeľa, alebo si rodičia dohodli s riaditeľom, zástupcom riaditeľa alebo výchovným poradcom individuálnu konzultáciu. Opýtaní v nižšom počte priznali, že ich názory prezentovala vedeniu žiacka školská rada, prípadne žiaci so svojimi názormi a podnetmi oboznámili výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej školskej rady. Len malý počet žiakov stredných škôl uviedol, že mali v škole anonymnú schránku, kde mohli vložiť svoje podnety alebo riaditeľ školy mal na tieto účely určený deň otvorených dverí. Iba necelých 10,0% opýtaných uviedlo, že žiaci s vedením školy nekomunikovali vôbec a 5,2% respondentov na túto otázku nevedelo odpovedať.
  - Dievčatá častejšie než chlapci prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa, v prípade potreby vyhľadali rodičia riaditeľa školy, ich názory prezentoval žiacký samosprávny orgán alebo navštívili riaditeľa vtedy, keď mal deň otvorených dverí. Chlapci vo vyššej miere v prípade potreby individuálne vyhľadali riaditeľa školy alebo využili anonymnú schránku na žiacke podnety, ktorú mali v škole. Približne rovnaký počet respondentov uviedol, že komunikáciu s vedením školy zabezpečili ich rodičia na triednických schôdkach alebo žiaci navštívili výchovného poradcu alebo koordinátora žiackej školskej rady a porozprávali sa s ním. Názor, že žiaci a vedenie školy navzájom nekomunikujú vôbec, prezentovali častejšie chlapci, ktorí zároveň vo vyššom počte nevedeli na túto otázku odpovedať.
  - Najmenej skúseností s možnosťami komunikácie žiakov a vedenia školy mali prváci, pričom druháci výrazne častejšie preferovali prezentovanie názorov prostredníctvom

učiteľov alebo členov žiackej školskej rady. Tretiakom najviac vyhovovala komunikácia s triednym učiteľom, zatiaľ čo štvrtáci uprednostňovali osobný kontakt, či už s riaditeľom školy, výchovným poradcom alebo koordinátorom žiackej školskej rady.

- Gymnazisti vo vyššej miere preferovali prezentovanie ich názorov prostredníctvom triednych učiteľov, komunikáciu cez svojich rodičov, a to nielen na triednych schôdkach, ale aj individuálne, prezentovanie problémov prostredníctvom členov žiackej školskej rady, osobné konzultácie žiakov s výchovným poradcom, prípadne koordinátorom žiackej školskej rady alebo priamy rozhovor žiakov s riaditeľom školy. Žiaci stredných odborných škôl viac ocenili anonymnú schránku určenú na žiacke podnety umiestnenú v škole alebo návštevu u riaditeľa počas dňa otvorených dverí. Na otázku nevedel odpovedať približne rovnaký počet respondentov z oboch typov stredných škôl, avšak žiaci stredných odborných škôl sa vo vyššom počte priznávali, že s vedením školy nekomunikovali vôbec.
- Po oboch sledovaných rokoch najvyšší počet opýtaných zastával názor, že žiaci prezentovali svoje názory vedeniu školy prostredníctvom svojho triedneho učiteľa (2004 54,8%; 2011 53,9%). Oproti zisteniam z roku 2004 výrazne stúpol počet opýtaných, ktorí uviedli, že žiak vyhľadal riaditeľa individuálne (2004 14,6%; 2011 28,0%) a zároveň bol zistený vyšší počet odpovedí, v ktorých žiaci stredných škôl prezentovali názor, že komunikáciu zabezpečovali ich rodičia, či už na triednych schôdkach (2004 31,7%; 2011 39,1%) alebo individuálnou konzultáciou u riaditeľa školy (2004 19,4%; 2011 21,6%). Výraznejšie klesol počet respondentov, ktorí sa domnievali, že názory žiakov predkladala vedeniu školy žiacka školská rada (2004 33,3%; 2011 15,2%) a bol zaznamenaný aj nižší počet respondentov, ktorí mali v škole umiestnenú anonymnú schránku na takéto podnety (2004 15,6%; 2011 9,5%). Na rovnakej úrovni zostal počet opýtaných, ktorí priznali, že v ich škole mal riaditeľ určený deň otvorených dverí (2004 3,4%; 2011 3,9%), prípadne sa poradili s výchovným poradcom (2004 14,8%; 2011 14,0%). Oproti zisteniam z roku 2004 sa výraznejšie zvýšil počet respondentov, ktorí na otázku nevedeli odpovedať (2004 2,7%; 2011 5,2%), pričom počet žiakov, ktorí s vedením školy nekomunikovali vôbec, sa nezmenil (2004 a 2011 zhodne po 9,1%). Uvedené zistenia poukázali na skutočnosť, že i napriek tomu, že v školách zastupoval žiakov samosprávny orgán, najčastejšie si zabezpečovali komunikáciu s vedením školy prostredníctvom triednych učiteľov, individuálnym vyhľadaním riaditeľa školy alebo cez svojich rodičov. Bolo by potrebné, aby si žiaci uvedomili, že ich názory a podnety môže vedeniu školy prezentovať aj žiacka školská rada, viac sa zaujímali o jej činnosť a informovali jej členov o všetkých problémoch, ktoré musia počas stredoškolského štúdia v školskom prostredí riešiť.
- Zo skupiny 1108 (70,7%) respondentov, ktorí navštevujú stredné školy, kde je založená žiacka školská rada, vyjadrila spokojnosť s činnosťou žiackej školskej rady asi tretina opýtaných, pričom necelá štvrtina stredoškôľakov prejavila iba čiastočnú spokojnosť. S kvalitou práce žiackeho samosprávneho orgánu nebolo spokojných len 7,1% respondentov, avšak je zarážajúce, že najpočetnejšiu skupinu opýtaných tvorili stredoškôľáci, ktorí na túto otázku nevedeli odpovedať.
- Dievčatá, druháci, štvrtáci, opýtaní s trvalým bydliskom v Trenčianskom a Banskobystrickom kraji vo vyššom počte vyjadrili celkovú spokojnosť, pričom len čiastočnú spokojnosť s prácou žiackej školskej rady prezentovali gymnazisti a mladí obyvatelia Prešovského kraja. Chlapci, žiaci gymnázií, tretiaci a opýtaní s trvalým bydliskom v Žilinskom kraji častejšie ohodnotili kvalitu činnosti žiackej školskej rady negatívne. Zarážajúce je zistenie, že k danej otázke nevedeli zaujať stanovisko najmä chlapci, žiaci stredných odborných škôl, prváci a opýtaní žijúci v Bratislavskom, Košickom a Nitrianskom kraji.
- Jednou z dôležitých úloh bolo zistenie, ako vnímali spolužiaci motiváciu a činnosť

svojich rovesníkov, ktorí sa aktívne zúčastňovali na činnosti žiackej školskej rady. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že v najväčšej miere ocenili oslovení stredoškóľáci ochotu pomáhať iným osobám, snahu byť potrebný a užitočný pre iných, mať radosť z možnosti ovplyvniť niektoré veci, ale aj pocit kolegiality a spolupatričnosti. V nižšej miere respondenti ocenili u spolužiakov možnosť využiť už v minulosti získané skúsenosti, vedieť zmysluplne využiť svoj voľný čas, získať dôležité poznatky, ktoré budú môcť využiť neskôr pri budovaní kariéry a snahu získať uznanie a vďačnosť svojich spolužiakov. V najnižšej miere videli respondenti v tejto aktivite snahu svojich rovesníkov získať pre seba nejaké výhody alebo pokračovať v rodinných tradíciách.

- Dievčatá viac zaujala potreba pomáhať iným osobám, byť užitočný pre iných, mať radosť z možnosti ovplyvniť dôležité veci, ale i to, že sa dobre cítia v kolektíve. Dievčatá taktiež vo vyššom počte vyzdvihli možnosť prežiť zmysluplne svoj voľný čas, získať uznanie a vďačnosť spolužiakov, nadobudnúť skúsenosti, ktoré využijú neskôr pri budovaní vlastnej kariéry a získať z tejto činnosti určité výhody pre seba. Jedinou možnosťou, ktorú chlapci vnímali silnejšie než dievčatá, bolo dodržiavanie určitých rodinných tradícií.
- Žiaci stredných odborných škôl aj gymnázií najčastejšie a v približne rovnakom počte ocenili potrebu rovesníkov pomáhať iným osobám. Pre gymnazistov boli dôležitejšími motívmi pre aktivity v žiackej školskej rade: byť potrebný a užitočný pre iných, mať možnosť ovplyvniť určité dôležité veci a získať dôležité skúsenosti pre svoju budúcu kariéru. Žiaci stredných odborných škôl viac ocenili dodržiavanie rodinných tradícií, získanie uznania zo strany spolužiakov a fakt, že títo mladí ľudia sa dobre cítia v ich spoločnosti, pretože nemajú radi samotu. Obidve skupiny respondentov v približne rovnakej miere pozitívne vnímali možnosť využiť získané organizačné skúsenosti, vedieť zmysluplne využiť svoj voľný čas ako aj nadobudnúť určité výhody pre seba.
- Porovnanie údajov za roky 2005, 2007 a 2011 ukázalo, že v tomto roku respondenti vo vyššom počte kladne ocenili všetky uvedené motívy pre prácu spolužiakov v žiackej školskej rade. Hlbšia analýza údajov ukázala, že v roku 2005 a 2007 mala prioritu snaha byť užitočný pre iných, zatiaľ čo v roku 2011 respondenti najviac ocenili potrebu pomáhať iným osobám. Žiaci stredných škôl po všetky sledované roky pripisovali najnižší význam snahe dodržiavať rodinné tradície. Pozitívne je hodnotené zistenie, že po celé sledované obdobie mali prioritu motívy založené na vysoko morálnom motíve - pomoc iným osobám. Najnižšie uznanie získali dôvody zamerané na jednotlivca, a to dodržiavanie rodinných tradícií a získanie určitých výhod.

Odporúčania pre prax:

- Zvýšiť informovanosť žiakov stredných škôl o činnosti žiackej školskej rady, či už formou pravidelne aktualizovanej nástenky, informáciami zo strany člena žiackej školskej rady, na triednických hodinách, krátkym vysielaním v školskom rozhlase, uvádzaním dôležitých informácií na internetovej stránke školy alebo iným, kladne pôsobiacim spôsobom. Všetci členovia žiackych školských rád by mali rôznymi spôsobmi spropagovať aktivity, ktoré realizujú, snažiť sa zvýšiť medializáciu svojej práce, s cieľom skvalitniť ju a motivovať aj ostatných žiakov k lepšej spolupráci a vyššej aktivite.
- Zapojiť do práce žiackeho samosprávneho orgánu aj žiakov z nižších ročníkov, najmä prvákov, ktorí majú o činnosti žiackej školskej rady najmenej poznatkov.
- Rozvíjať spoluprácu členov žiackej školskej rady s ich rovesníkmi pracujúcimi na iných stredných školách v blízkom okolí, tak, aby mohli spoločne organizovať aktivity a navzájom si pomáhať a vymieňať skúsenosti zamerané na činnosť žiackej školskej rady.

Literatúra

BOŠNÁKOVÁ, M. a kol.: Žiacke školské rady ako jedna z foriem participácie mládeže na živote spoločnosti. Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava 2004.

DUGOVIČOVÁ, M a kol.: Žiacka samospráva na stredných školách (koordinátor žiackej školskej rady). Záverečná správa z výskumu. ÚIPŠ Bratislava 2007.